

Ἀθωνικοὶ Διαλόγοι

ἁγιογραφικόν
περιοδικόν

73
74

ἙΛΛΗΝΙΚΗ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΕΡΟΣΕΛΕΣΤΗΣ

Ἀθωνικοὶ Διαλόγοι

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Διανέμεται ὡς εὐλογία ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὑόρου
Γίνονται δεκταὶ προαιρετικαὶ εἰσφοραὶ

Ἐπεύθυνος: Μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης, Καρυαὶ - Ἁγ. Ὑόρος

Ἐπιστολαί: Ἱεροδιάκονος Γερβάσιος Ἱ. Μ. Ξενοφῶντος, Δάφνη - Ἁγ. Ὑόρος

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Σωτήριος Λασκαρίδης
Βαλαωρίτου 14, Θεσσαλονίκη, τηλέφ. 536.910

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ νοερᾶς προσευχῆς	1
Ἀναγέννηση στὸ Ἁγιον Ὑόρος	5
Θέματα Ἁγιορειτικὰ	7
Περὶ Παρθενίας Γρηγορίου Νύσσης	9
Ἡ γνωσιολογία τοῦ ἁγίου Ἰσαάκ, Ἱ. Πόποβιτς	12
«Πρὸς Νέους...»	19
Τὸ Δεῖπνον τῆς Βασιλείας	21
Σχόλιο στὸ Κυπριακὸν δράμα	27
Ὁ «Τράγος» τοῦ Τιμιμσκῆ	29
Κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν	31
Ἐρωτες θεῶν ὕμνων, ἁγίου Συμεῶν Ν. Θεολόγου	34
Βιβλιοκρισίαι	36
Ἀθωνικὰ Σχόλια καὶ Κρίσεις	39

Ἀθωνικοὶ Διαλόγοι

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 73 - 74 ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1980

ΠΕΡΙ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ*

ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

«... Ἐπειδὴ ὁ νοῦς, ἥτοι ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦς, ἐκ νεότητος συνειδίσε νὰ χύνηται καὶ νὰ διασκορπίζεται πρὸς τὰ ἔξω αἰσθητὰ τοῦ κόσμου πράγματα, διὰ τοῦτο, ὅταν λέγῃς τὴν ἱερὰν προσευχὴν ταύτην, μὴ ἀνάπνεε συνεχῶς, καθὼς ἔχει ἡ φύσις συνήθειαν, ἀλλὰ κράτει ὀλίγον τὴν ἀναπνοὴν σου, ἕως οὗ ὁ λόγος ὁ ἐνδιάθετος νὰ εἴπῃ ἅπαξ τὴν εὐχὴν» καὶ τότε ἀνάπνεε, καθὼς οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ τοῦτο διδάσκουσιν. α') Διότι διὰ τοῦ ὀλίγου αὐτοῦ κρατήματος τῆς ἀναπνοῆς, θλίβεται μὲν καὶ στενοχωρεῖται καὶ ἀκολουθῶς πονεῖ ἡ καρδιά, μὴ ἀπολαμβάνουσα τοῦ φυσικοῦ ἀέρος· ὁ δὲ νοῦς διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εὐκολώτερον περιστέλλεται καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν καρδίαν· τοῦτο μὲν διὰ τὸν πόνον καὶ ὀδύνην τῆς καρδίας· τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν ἡδονήν, ἥτις γεννᾶται ἐκ τῆς θερμῆς καὶ ζωηρᾶς ταύτης μνήμης τοῦ Θεοῦ μνημονεύομενος γὰρ Θεός, ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην προξενεῖ εἰς τοὺς μνημονεύοντας, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Ἐμνήσθη τοῦ Θεοῦ καὶ ἠψυχράθη» (ψαλμ. ος' 3)

* Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς σεπτῆς ἑορτῆς του (14 Ἰουλίου), ἐμεῖς μὲν ἄς τὸν παρακαλέσωμεν νὰ πρεσβεύῃ ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ψυχῶν μας, αὐτὸς δὲ νὰ μᾶς διδάξῃ γιὰ τὴν νοεράν προσευχήν, ποῦ εἶχε ὡς ἀδιάλειπτη ἐργασία στὴν θεοφόρον καρδίαν του. (Ἐκ τῆς «Συμβουλευτικῆς»).

ἐπειδὴ εἰς ὅποιον μέλος εἶναι αἰσθητοῦ πόνου ἢ ἡδονῆς, ἐκεῖ φυσικῶς τῶ ἰσθμῶ καὶ ὁ νοῦς ἐπιστρέφει καὶ συνάγεται, κατὰ τὸν φιλόσοφον Ἀριστοτέλη. β') Διότι διὰ τοῦ ὀλίγου αὐτοῦ κρατήματος τῆς ἀναπνοῆς λεπτύνεται μὲν ἡ σκληρὰ καὶ παχεῖα καρδιά καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ ὑγρά, ὡς μειρῶς θλιβόμενα καὶ θερμαινόμενα· καὶ ἀκολουθῶς γίνεται ἀπαλή, αἰσθητικὴ, ταπεινὴ καὶ ἐπιτηδειότερα εἰς τὸ νὰ καταλύγηται καὶ νὰ προχέῃ εὐκόλως δάκρυα· λεπτύνεται δὲ καὶ ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἀκολουθῶς συλλεπτύνεται καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦς καὶ γίνεται ἐνοειδής, διανυγῆς καὶ ἐπιτηδειότερα εἰς τὴν ἔνωσιν τῆς ὑπερφυσικῆς τοῦ Θεοῦ ἑλλάμψεως. γ') Διότι διὰ τοῦ συμμετρου αὐτοῦ κρατήματος τῆς ἀναπνοῆς θλίβεται καὶ πονεῖ ἡ καρδιά· διὰ δὲ τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀδύνης ταύτης, ἔξεμει τὸ φαρμακερὸν ἄγκιστρον τῆς ἡδονῆς καὶ ἁμαρτίας, ὅπερ προλαβοῦσα κατέπιε καὶ οὕτω γίνονται εἰς αὐτὴν τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα, κατὰ τοὺς ἰατρούς· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἅγιος Μάρκος, ὅτι «μνήμη Θεοῦ ἐστὶ πόνος καρδίας, ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος· πᾶς δὲ ὁ ἐπιλανθανόμενος Θεοῦ, ἡδυπαθεῖ, καὶ ἀνάληγτος γίνηται» (κεφ. α' περὶ τῶν σινομένων ἐξ ἔργων δικαιοῦσθαι). Καὶ πάλιν «ὁ νοῦς ἀπερισπάστως εὐχόμενος θλίβει καρδίαν· καρδίαν δὲ συντριμμένην

καὶ τεταπεινωμένην, ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσῃ (Αὐτόθι λδ'). Καὶ δ') διὰ τοῦ συμμέτρου αὐτοῦ κρατήματος τῆς ἀναπνοῆς καὶ πάσαι αἱ ἄλλαι τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἐνοῦνται καὶ ἐπιστρέφουσι πρὸς τὸν νοῦν καὶ διὰ τοῦ νοῦ ἐπιστρέφουσι πρὸς τὸν Θεόν, ὃ καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν. Καὶ τοιοῦτοτρόπως, προσφέρει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεὸν ὅλην τὴν αἰσθητὴν καὶ νοητὴν κτίσιν, τῆς ὁποίας αὐτὸς εἶναι σύνδεσμος καὶ περιοχὴ, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον (εἰς τὸν βίον τοῦ Πέτρου).

Εἶπον δὲ ἀνωτέρω διὸ οἱ ἀρχαριοὶ ἔχουσι μάλιστα χρεῖαν τοῦ ὀλίγου κρατήματος, διὰν προσεύχονται· διότι οἱ προκόπαντες εἰς τὴν νοερὰν ἐργασίαν ταύτην καὶ χωρὶς τοῦ κρατήματος, διὰ μόνου τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου, εἰσέρχονται εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐκεῖ μένουσι· πλὴν καὶ αὐτοὶ, διὰν θέλωσι νὰ ἐπιστρέψωσι τὸν νοῦν εἰς τὴν καρδίαν φιλοπονώτερον (καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ πολέμου λογιμῶν καὶ παθῶν) καὶ διὰ τῆς ἐπιστροφῆς ταύτης, νὰ προσευχηθῶσιν ἐνοειδέστερον, διὰ τοῦ κρατήματος τοῦ συμμέτρου τῆς ἀναπνοῆς τοῦτο πράττουσι. Τοιαύτη, ὡς ἐν συντόμῳ, εἶναι ἀγαπητέ, ἢ πολυθρύλητος καὶ παρὰ τῶν θείων Πατέρων καλουμένη νοερὰ καὶ καρδιακὴ προσευχὴ, περὶ τῆς ὁποίας, ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς πλαύτερον, ἀνάγνωθι εἰς τὸ βιβλίον τῆς ἱερᾶς Φιλοκαλίας τὸν λόγον τοῦ ὁσίου Νικηφόρου· τὸν λόγον Γρηγορίου Θεσσαλονίκης ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχασόντων καὶ τὰ ἑκατὸν κεφάλαια Καλλιόστου καὶ Ἰγνατίου τῶν Ξανθοπούλων, ὡς καὶ τὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Σιναίτου. Παρακαλῶ λοιπὸν θερμῶς, σὺν τῇ ἄλλῃ ἐπαδικῇ ἀκολοιᾷ καὶ προσευχῇ, ἣν καθ' ἑκάστην ἀναγιγνώσκεις κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίαν, νὰ καταγίνῃσαι καὶ εἰς τὴν καρδιακὴν ταύτην καὶ νοερὰν προσευχὴν καὶ ταύτην ἔχε ἔργον ἀδιάλειπτον καὶ παντοεινόν· λαλῶν ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου τὸ γλυκὺ καὶ κομποπόδητον καὶ παντοπόδητον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ· τὸν Ἰησοῦν νοῶν διὰ τοῦ νόός σου· τὸν Ἰησοῦν ποθῶν καὶ ἀγαπῶν διὰ τῆς θελήσεως· πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐπιστρέφων ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου καὶ τὸ παρὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐκζητῶν ἔλεος· μετὰ συντριβῆς τε καὶ ταπεινώσεως.

Εἰ δὲ καὶ δὲν δύνασαι πάντοτε νὰ καταγίνῃσαι εἰς τοῦτο διὰ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ μερίμνας καὶ ταραχὰς καὶ τοῦλάχιστον ἔχε μίαν ἢ δύο ὥρας διωρισμένας μάλιστα κατὰ τὴν ἐσπέραν καὶ ἐν τόπῳ ἡσυχῶ καὶ σκοτεινῷ ἀποσυρόμενος, καταγίνου εἰς τὴν ἱερὰν καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν ταύτην, διότι σὲ πληροφορῶ, διὸ πολλὴν ἔχεις ν' ἀπολαύσῃς τὴν ὠφέλειαν ἐξ αὐτῆς, καὶ ἄδρουός θέλεις θερίσει τοὺς καρπούς. Ποῖοι δὲ εἶναι αὐτοί; ἄκουσον, παρακαλῶ, μετὰ συντριβῆς.

Πόσοι καὶ ποῖοι καρποὶ γεννῶνται ἐκ τῆς νοερᾶς προσευχῆς

Α'. Καρπὸς ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης κικιόμενος εἶναι ὁ ἐξῆς· διὰν ὁ νοῦς διὰ τῆς πολυκαιρίας συνειδίῃ νὰ μένῃ ἐν τῇ καρδίᾳ, λείπει ἀπὸ τῶν ὠραίων τοῦ κόσμου πραγμάτων κατὰ τὸν ἅγιον Διάδοχον καὶ μισεῖ καὶ ἀποφεύγει τὰς αἰσθητὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθητηρίων· φησὶ γάρ· «Ὁ ἐνδημῶν ἀεὶ τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντων τῶν τοῦ βίου ὠραίων· πνεύματι γὰρ περιπατῶν, τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας εἰδέναι οὐ δύναται» (κεφ. νζ'). Ὁμοίως λείπει καὶ ἀπὸ τῆς πλάνης τῆς φαντασίας καὶ ἀκολούθως λείπει μακρὰν ἀπὸ τῶν προσβολῶν τῶν διὰ τῆς φαντασίας ἐνεργουμένων πονηρῶν καὶ αἰσχυρῶν λογισμῶν· διότι καταβιβάζων ἡσυχῶς τὴν ἐνέργειάν του γυμνῇ καὶ λεπτῇ κάτω εἰς τὸν ἐνδιάθετον λόγον τῆς καρδίας ἐκδύεται ἀπὸ παντὸς παχέως εἰδώλου καὶ εἰκόνης τῆς φαντασίας, διὰ τὴν σιενότητα τοῦ τόπου τῆς καρδίας, καθὼς καὶ ὁ ὄφρις ἐκδύεται τὸ δέσμα του, διὰν διέλθῃ διὰ στενοῦ τόπου. Καὶ πρὸς τοῦτους, διὰν ὁ νοῦς συνειδίῃ νὰ μένῃ εἰς τὴν καρδίαν, ὄχι μόνον ἀγαπᾷ νὰ κλείῃ τὴν θύραν τοῦ κελλίου του καὶ νὰ ἡσυχάζῃ· ὄχι μόνον νὰ κλείῃ τὴν θύραν τοῦ σιόματός του καὶ νὰ σιωπᾷ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιστάσεως του κλείει καὶ τὴν ἔνδοθεν θύραν τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου καὶ δὲν ἀφίνει τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ τοὺς δαίμονας νὰ λαλῶσι δι' αὐτοῦ ἐκεῖνα τὰ κακὰ καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμούς, οὗς βούλονται διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐτάζοντος καρδίας καὶ νε-

φρούς. "Ὅθεν εἶπεν ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης· «Κλείε μὲν κέλλης θύραν σώματι, θύραν δὲ γλώττης, φθέγματι καὶ ἔνδον πύλην πνεύμασι» (Δόγ. κζ' πρὸς ἡουχ.).

Β'. Καρπὸς αὐτῆς εἶναι, διότι ὁ νοῦς εὐρισκόμενος εἰς τὴν καρδίαν καὶ βλέπων ἐκεῖ νοερώς διὰ τοῦ θεωρητικοῦ ὁμματός τὴν αἰσχρὰν καὶ ἄσχημον μορφήν ἣν εἶναι μεμορφωμένος καὶ τὸ συγκαμερὸν προσωπεῖον, ὅπερ ἐνεδύθη ἀπὸ τῶν ἀπίστων θεαμάτων, ἕτινα εἶδεν, ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν ἀκουσμάτων, ἅπερ ἤκουσε καὶ ἀπλῶς, ἀπὸ τῆς κάτω περιφορᾶς τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ κόσμου, καθὼς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (Δόγ. εἰς τὴν Ξένην), κἀταί ταπεινώσιν καὶ πένθος καὶ δάκρυα καὶ πῶς νὰ μὴ ταπεινωθῇ ὁ δυστυχῆς, βλέπων ὄλον τὸν τόπον τῆς καρδίας του σκοτεινὸν καὶ ἐξοφωμένον ἀπὸ τινος παχέως σκοτίους, τὸ ὅποιον προσξενήθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, ἃς ἔπραξε, διὰ λόγου, δι' ἔργου καὶ διὰ λογισμῶν; οὕτω γὰρ λέγει ὁ σοῖος Μάρκος· «Ὁ τοῖς λογισμοῖς περιεχόμενος πῶς ἴδῃ τὴν ὑπὸ τοῦτων καλυπτομένην ἁμαρτίαν ἐνυπόστατον; ἥτις ἐστὶ σκοτός καὶ ὀμίχλην ψυχῆς, ἐξ ἐννοιῶν πονηρῶν καὶ πράξεων λαβοῦσα τὴν ἀρχήν;» (Κεφ. σκδ' περὶ τῶν οἰομένων ἔργῳ δικαιοῦσθαι). Πῶς νὰ μὴ πενήθησιν καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ ὁ ταλαίπωρος, βλέπων τὸ λογιστικόν του μέρος πλήρες τόσων ὑπερηφάνων, τόσων ἀλόγων καὶ τόσων βλασφημιῶν καὶ δαιμονιωδῶν λογισμῶν; πῶς νὰ μὴ κλαύσῃ ὁ ἐλεεινός, βλέπων τὸ ἐπιθυμητικόν του ἡχμαλωτισμένον εἰς τόσους αἰσχρῶς λογισμοὺς καὶ εἰς τόσας ἀπίστους ἐπιθυμίας; καὶ τὸ θυμικόν του εἰς τόσους πονηροὺς λογισμοὺς καὶ εἰς τόσας ὀργὰς ἀτάκτους κατὰ τοῦ πλησίον; ἐν ἐνὶ λόγῳ, πῶς νὰ μὴ κατανυχθῇ καὶ χύσῃ αἱματωμένα δάκρυα; ἢ πῶς νὰ μὴ φωνήσῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐλεεινῶς, διὰ νὰ τὸν ἐλεήσῃ, καὶ τὸν ἰατρεύσῃ; ἐπειδὴ βλέπει τὴν καρδίαν του δεδεμένην ὑπὸ τοσοῦτων ἀναριθμητῶν παθῶν; πεπωρωμένην ὑπὸ λιδίτης ἀναισθησίας καὶ πεπληγμένην ὑπὸ τοσοῦτων πληγῶν; καὶ ἐπειδὴ βλέπει ὄλον τὸν ἔσω ἄνθρωπον, οὐχὶ γὰρ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χάριτος, ἀλλὰ σπήλαιον τῶν λησίων καὶ ἐργαστήριον τῆς ἁμαρτίας καὶ

τῶν δαιμόνων; ὅθεν διὰ τῆς ταπεινώσεως ταύτης καὶ τοῦ πένθους καὶ τῶν δακρύων, ἴλεως γίνεται ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἀνακουφίζει ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ ἐλευθεροῖ αὐτὸν ἀπὸ τῶν προσβολῶν τῶν λογισμῶν καὶ τῶν δαιμόνων.

Γ'. Καρπὸς αὐτῆς εἶναι διότι ἡ ἐπιστροφή αὐτῆ τοῦ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμονὴ καὶ νοερὰ θεωρία καὶ φυλακὴ καὶ τήρησις καὶ ἡ ἐν τῇ τήρησει ταύτῃ προσευχὴ, αὕτη λέγῳ γίνεται ὡς καθαρὸν κάσιπρον, κατὰ τὸν ἅγιον Κάλλιστον, ἐντὸς τοῦ ὁποῦο βλέπει ὁ νοῦς τὰς κακὰς κλίσεις τῆς καρδίας του· τὰς πονηρὰς κινήσεις τῶν λογισμῶν του· τὰς ἐπιβουλάς καὶ κλοπὰς καὶ ἐνέδρας τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων· καὶ ἀπλῶς ἐκεῖ βλέπει καθαρὰ ὄλα του τὰ σφάλματα, ἕως καὶ τὰ παραμικρὰ καὶ οὕτω ἐπικαλεῖται τὸν Ἰησοῦν εἰς βοήθειάν του καὶ ζητεῖ συγχώρησιν, μετανοεῖ, λυπεῖται, προσπίπτει, προσδέτει πένθος εἰς πένθος, ταπεινῶν εἰς ταπεινώσιν καὶ πράττει ὅσα δύναται διὰ νὰ διορθωθῇ καὶ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃ. Διὰ τοῦτο περὶ τῆς τοιαύτης προσευχῆς εἶπε καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «Τὴν σεαυτοῦ καιάστασιν ἢ σὴ προσευχὴ ἐμφανίσει σοι· ἔσοπιρον γὰρ οἱ θεολόγοι ταύτην τοῦ μοναχοῦ ἐκδεδώκασι» (Δόγ. κη').

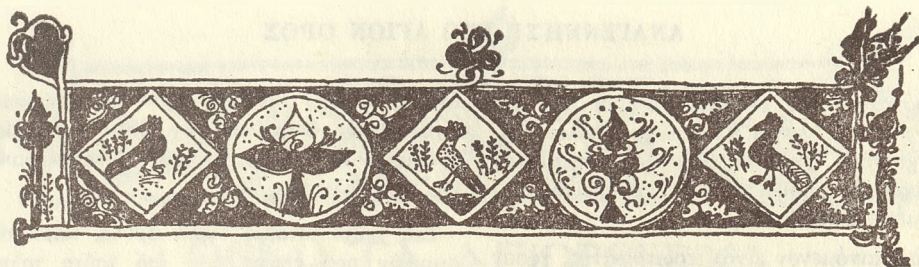
Δ'. Καρπὸς εἶναι ἡ καθαρότης τῆς φύσεως καὶ ἡ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς φύσεως διδομένη ὑπερφυσικὴ ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διότι, καθὼς οἱ θεῖοι Πατέρες ἐφεύρον ὄργανα φυσικὰ, ἱερούς καὶ μεθόδους, τὴν νηστείαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν χαμεννίαν, τὰς γονυκλίσις, τὰ προσκνήματα, τὴν ἐγκράτειαν καὶ τοὺς λοιποὺς σκυλμοὺς καὶ κακοπαθείας τοῦ σώματος, διὰ νὰ καθαρῶσιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τῶν παθῶν, ἅπερ παρὰ φύσιν προδύχρησαν εἰς αὐτήν· τοιοῦτοιτρόπως οἱ αὐτοὶ Πατέρες ἐπενήθησαν καὶ τὴν φυσικὴν αὐτὴν μέθοδον τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν, διὰ νὰ καθαρῶσιν εὐκολώτερον καὶ συντομώτερον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, τὰ ὅποια, ὄχι μόνον εἶναι τὰ πλέον κυριώτερα μέρη τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ πλέον λεπτότερα καὶ εὐκολώτερα εἰς τὸ κα-

κόν, αλλά και προς τούτοις αυτά συγκινοῦσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη καὶ μέλη τοῦ σώματος τὰ χονδρότερα καὶ δυσκολότερα (ἐπειδὴ κατὰ τοὺς φυσικοὺς καὶ μηχανικοὺς, ἐν πανὶ σώματι φυσικῶ ἢ μηχανικῶ, πρῶτον κινοῦνται τὰ λεπτότερα καὶ ἔπειτα διὰ τῶν λεπτοτέρων κινοῦνται καὶ τὰ χονδρότερα μέρη) καὶ οὕτω δι' αὐτῶν νὰ καθαρῶσιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ διὰ τῆς καθαρότητος αὐτῆς νὰ κάμωσιν αὐτὴν ἐπιτηδεῖαν εἰς τὸ νὰ δεχθῆ καὶ τὴν ὑπερφυσικὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Καθαρίζει δὲ συντομότερον τὴν φύσιν ἢ μέθοδος αὕτη διότι ἔχει ὡς ἐργασίαν καθ' αὐτὸ καὶ ὕλην καὶ ὑποκείμενον, περὶ ὃ καταγίνεται, τὴν πρῶτην καὶ καθολικὴν καὶ περιεκτικωτάτην πασῶν τῶν λοιπῶν ἐπιτολήν, τὸ νὰ ἀγαπήσῃ δηλ. ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς του, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας του, ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος του καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας του, δι' ἣν ἐπιτολήν μάλιστα (ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς λοιπὰς), τοῦ δίδεται ἡ ὑπερφυσικὴ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Ε' Δὲ καρπὸς αὐτῆς εἶναι, δι, ὅταν ὁ νοῦς συνειδήσῃ νὰ εισέρχεται εἰς τὴν καρδίαν, νὰ συνομιλῆ μετὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου καὶ νὰ εὐρίσκῃ τὴν θέλησίν του καὶ νὰ θεωρῆ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ ὅλας του τὰς δυνάμεις, δὲν μένει χωρὶς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης· ἀλλὰ καθὼς, ὅταν λείπη τις καὶ εισέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του χαίρει καὶ εὐφραίνεται, δι, ἡξιώθη νὰ ἴδῃ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα του, οὕτως ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὸν νοῦν ὅταν εισέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν, ὡς λέγει ὁ θεῖος Νικηφόρος ὁ μονάζων «Ὡσπερ ἄνθρωπος τοῦ ἑαυτοῦ οἴκου ἀπόδημος, ἐπὶ ἐπιστρέφῃ, οὐκ ἔχει

δι, καὶ γένηται ἀπὸ τῆς χαρᾶς, δι, κατηξιώθη τοῖς τέκνοις καὶ τῇ γυναικὶ ἐντυχεῖν οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ἐπὶ πάν μετὰ τῆς ψυχῆς ἐνωθῆ, ἀρρήτου ἡδονῆς καὶ εὐφροσύνης ἐμπύλλαιται» (Φιλοκαλ. σελ. 876). Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ περὶ νοῦς ὑπομνήματι, ἐν τῷ β' τόμῳ, παρὰ τοῦ Νικηφόρου ἐρανοσάμενος· πρὸ τοῦ Βρυεννίου γὰρ ἦν ἐκεῖνος. Καὶ διὰ νὰ ἀφήσω ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ καὶ τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα, ὧν ἀξιοῦται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς νοερᾶς ταύτης ἐπιστροφῆς τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδιακῆς προσευχῆς, (τὰ ὁποῖα παραπέμπω σε εἰς τὰ προερηθέντα κεφάλαια τῶν Ξανθοπούλων διὰ νὰ τὰ ἀναγνώσῃς πλαυότερον) σοσιέλλω τὰ πολλὰ λόγια καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν προκείμενον σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ εἶπον καὶ λέγω μόνον, δι, διὰ τῆς νοερᾶς ταύτης καὶ καρδιακῆς προσευχῆς δύνασαι, φίλιτατε, νὰ φυλάξῃς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σου, ἂν ὄχι τελείως καθαρὰ καὶ ἀπαθῆ, διότι τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ νὰ κατορθωθῆ εἶναι δύσκολον, (ἵνα μὴ λέγω καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡσυχίᾳ, διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ πονηρίαν τῆς ἰδικῆς μας γενεᾶς, ὡς εἶπεν ὁ θεῖος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος), ἀλλ' ὅμως δύνασαι νὰ φυλάξῃς αὐτὰ καὶ ὀλιγοπαθῆ καὶ ὅσον εἶναι δυνατὸν, καθαρὰ. Τοιαύτην γὰρ ἐπιτολήν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, νὰ φυλάτῃ τὴν καρδίαν του ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν λέγων «Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ γένηται ρῆμα κρυπτόν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα» (Λευτε. ιε' 9) εἰς τοῦ ὁποῖου ρητοῦ τὴν ἐρμηνείαν, ὀλόκληρον λόγον ἔγραψεν ὁ βασιλικὸς κάλαμος καὶ ὁ Σολομὸν δὲ παραγγέλλει «Πᾶση φυλακῇ τῆρε σὴν καρδίαν· ἐκ γὰρ τοῦτων ἔξοδοι ζωῆς» (Παρ. δ' 23).

ΑΝΑΓΕΝΝΗΧΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

όδος τελειότητος και εὐαγγελικῆς ἀγάπης.

Οἱ θεομοὶ δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ εἶναι θεωρητικὰ μόνον καταξιωμένοι, χρειάζονται ἀνάλογη ἐνσάρκωση πρακτικῆ. Χωρὶς αὐτὴ συγχέονται θεωρία και πράξη, ὁπότε διαβάλλονται και οἱ θεομοὶ.

Ἐπάρχει κάτι πιδ ὑψηλό, πιδ μεγάλο, πιδ θεῖον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ; Καὶ ὅμως, ταυτιζομένη — κακῶς βέβαια — με μὴ καλά κατὰ καιροὺς ὄργανα, περιέρχεται σὲ ἀνυποληψία. Ἡ ταύτιση θεομοῦ και ὀργάνων εἶναι ἀδικη και παράλογη. Ἐν τούτοις ἀφευκτη γιὰ τοὺς πολλοὺς ἀδυνάτους και ἐσκεμμένη γιὰ τοὺς ἀπὸ θέσεως ἐχθροὺς.

Οἱ θεομοὶ πάσχουν κατὰ κανόνα ἀπὸ τοὺς ὑπηρετές των. Ἡ ποιότης τῶν θεομῶν ἀλλοιώνεται, ἡ ἀλήθειά τους συσκοτίζεται. Ἄλλὰ εἶπαμε, ὅτι και ἀδικη και παράλογη εἶναι ἡ ταύτιση.

Ἡ Ὁρθοδοξία παύει νὰ εἶναι ὅ,τι εἶναι, γιατί συμβαίνει στὴν ἱστορικὴ ζωὴ της νὰ ὑπηρετῆται ὄχι ἀπὸ ἀνταξίους της ποιμένες και νὰ πλαισιώνεται ἀπὸ ἀνάξια μέλη της; Τὸ ἴδιο και ὁ μοναχικὸς θεοσμός.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος πέρασε και περιοδους ὄχι βέβαια καθολικῆς πνευματικῆς ἐξάρσεως. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῆται ὅτι ὁ Ἄθως ἦταν τουρκοκρατούμενος μέχρι τὸ 1912. Καὶ ἡ ἀμάθεια μεταξὺ τῶν πολλῶν

μοναχῶν δὲν ἦταν στοιχεῖον, φυσικὰ, βοηθητικὸν στὴν προσπάθεια πνευματικῆς ἀννηρώσεως. Ἡ ἀμάθεια τῶν μοναχῶν ἀπέβαινε αἰσθητὴ ἀπὸ τὴν σύγκριση με τὴν μόρφωση τῶν λαϊκῶν.

Ἐνῶ δηλαδὴ οἱ λαϊκοὶ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἐμορφώνοντο, οἱ μοναχοὶ ὑστεροῦσαν. Βέβαια ὑπῆρχαν στὸ Ἅγιον Ὅρος ὀλίγοι λόγοι, ἀλλὰ και μοναχοὶ ἀγῶνται. Ἡ μεγάλη ὅμως μάζα σὲ σύνολον 5.000 - 10.000 μοναχῶν παρέμενε σὲ χαμηλὰ ἐπίπεδα και ὁ ἀριθμὸς ἄρχισε νὰ κατεβαίνει.

Εἴμαστε σὲ θέση νὰ βλέπουμε τοὺς στατιστικὸς δείκτες και νὰ διαπιστώνουμε τὴν επικίνδυνη ἀραιώση τῶν μοναστικῶν ἀδελφοτήτων. Με ἀγωνία παρακολουθοῦσαμε τὴν ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς τελευταίας δεκαετίας διερωτώμεθα γιὰ τὴν τύχη τοῦ Ἅγιου Ὁρους, τοῦ ὁποῖου ὁ ἀριθμὸς ἐφθασε στους 1.000, πὸν κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν γέροντες και μέσης ἡλικίας.

Ὅταν ἡ ἀγωνία μας ἐφθασε στὸ κατὰ κόρυμφον και οἱ ἐφημερίδες ξένες και δικές μας ἐγραψαν με κάποια δόση εὐάρεστης προσδοχίας κάποιον ἀορίστου ἀγαθοῦ, ὅτι «τὸ Ἅγιον Ὅρος ψυχορραγεῖ», τότε, κατὰ τὰ μέσα τῆς τελευταίας δεκαετίας, ἄρχισε ἀθροῖα ἐπὶ ἀνδρωσῆ τῶν Μονῶν με μόνον νέους, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιστήμονας.

Οἱ μοναχοὶ «περιπατοῦντες διὰ πίστewς», δηλαδὴ νὰ ἐρμηνεύουν τὴ δράση τοῦ Θεοῦ στὰ ἀνθρώπινα, εἶδαν ψηλαφητὴ τὴν ἐπέμβαση τῆς Προστάτιδος τοῦ Ὁρους Παναγίας τὴν κατάλληλη στιγμή.

Ἐπολογίζονται σὲ 300 οἱ νέοι πὸν ἤλθαν στὸ Ἅγιον Ὅρος, ἄλλοι ἐτοιμοὶ μοναχοὶ και οἱ πλεῖστοι ὡς δόκιμοι. Ἐπανα-

λαμβάνουμε, ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς είναι θεολόγοι πτυχιούχοι, φιλόλογοι, μαθηματικοί, χημικοί, ιατροί, φοιτητάι που άφησαν τις σπουδές των ή απόφοιτοι από την μέση εκπαίδευση.

Τò φαινόμενον είναι πρωτοφανές, τόσο για τόν μεγάλον αριθμόν τών νέων, όσον και για τò μορφωτικόν επίπεδόν τους. Άλλά άκριβώς έδώ συνίσταται τò θαύμα, διότι δέν ύπήρξε ποτέ τέτοια έκλεκτή ποιότητα, ποτέ στην ιστορία του Άγιου Όρους.

Έπόμενον ήτο, έφ' όσον οι νέοι που ήρχοντο στο Άγιον Όρος έκόμιζαν πνευματική ύγεια, να δημιουργηθή μια άμιλλα άνηρώσεως τών άγαπητών του Κυρίου σκηνωμάτων» στην γνήσια μοναστική παράδοση. Αυτό είχε ως συνέπεια την κοινοβιοποίηση τεσσάρων ιδιορρυθμών μονών με τελευταία την Μεγίστη Λαύρα.

Η Λαύρα του Άγιου Αθανασίου, διακόσια χρόνια πεσμένη στην βλαβερή ιδιορρυθμία και άλλα τόσα σχεδόν προηγούμενα, έδωσε τò παράδειγμα μιας σφαιρικής έπιστροφής στην τάξη που την καθιέρωσεν ο Ίδρυτής της, γεγονός που θά έπηρεάση αποφασιστικά τις διαθέσεις και τών ύπολοίπων 3 - 4 άκόμεν.

Άπεδόθη τόση σημασία σ' αυτήν την άγία μεταπολίτευση, ώστε έλαβαν χώραν λαμπρές εορτές με συμμετοχή μεγάλου πλήθους μοναχών και λαϊκών και αυτής έν σώματι της Ί. Κοινότητας του Άγιου Όρους πλαισιούσης τόν Πρωτεπιστάτην.

Η άδελφότης της Λαύρας έξέλεξε ήγούμενον ένα από τούς παλαιότερους ιερομονάχους, τόν συντετόν προηγούμενον Άθανάσιον, ο όποιός τελών έν γνώσει του βαρυστάτου φορτίου του, έλετε τὰ έξήξ στην σχετικήν τελετήν:

«Ίδού, έξέρχομαι βασιάζων τόν Σταυρόν μου εις άγωνα άνισον προς τας άρχάς, προς τας έξουσίας, προς τούς κοσμοκράτορας του σκότους του αίθνος τούτου».

Και έξερχόμενος διακρίνω, με τούς όφθαλμούς της πίστewς, τόν μετά Θεόν και την Κυρίαν Θεοτόκον, επί πενήντα τρία ήδη συναπτά έτη ύπέρμαχον συμπαραστάτην μου εις τόν μοναχικόν μου βίον, τόν σήμερον τιμώμενον Πατέρα και Κτίτορα της Σεβασμίας

Μονής ταύτης, τόν δυνάμενον να κατατραυματίζη τούς δαίμονας, τόν άνευ άγγαρείας πρόθυμον Κυρηναίον, έτοιμον να συμπορευθή εις τόν Γολγοθάν μου.

Διά τούτο ίσταμαι εισέτι όρθός, παρά τόν σταυρόν που έπωμιζομαι, δια τούτο τολμώ ν' αναδέχωμαι τόν δυσβάστακτον ζυγόν, τόν όποιον ή τιμία ψήφος τών Λαυριωτών Πατέρων μου έπεφόρτισε, διότι ούκ ειμί μόνος, άλλ' ο Πατήρ της Ποίμνης ταύτης μετ' έμου έστιν.

Όθεν εισέρχομαι τρέμων, πλην μετ' Αυτού και δια της θύρας εις την αύλήν τών προβάτων, τὰ όποία παραμένουν άποίμναντα, επί διακόσια και πλέον έτη, μη πεποισθώς επί τας άσθενεστάτας δυνάμεις μου, άλλ' επί Κύριον, και επί τόν γνήσιον αυτού θεράποντα Άθανάσιον, τόν καλόν Ποιμένα μου και της Μεγίστης ταύτης Λαύρας τροφοδότην άκάματον.

Τούτον ίκετεύω κατά την πάνσεπτον ταύτην στιγμήν, και την Κυρίαν και Έφορον του άγιωνύμου τούτου Όρους, όπως διατηρώσιν ως μέχρι νύν και εις τò διηνεκές αυτόδέσποτον και άνεπηρέαστον από πάσης σατανικής και κοσμικής έπιβουλής τόν Ίερών ήμων Τόπον και κατευθύνωσι τὰ διαθήματά μου μέχρις έσχάτης μου άναπνοής.

Ευχεσθε ύπερ έμου, Πατέρες άγιοι, και ύπερ του Ίερου Κοινοβίου τούτου, όπως Κύριος ο Θεός κατευοδώσει αυτό έν πάσι».

Έχουν κατά καιρούς διατυπωθή άνησυχίες για την πορεία του Άγιου Όρους έξ άφορμής τών νέων εκ νέων άδελφοτήτων. Ούδεμία άνησυχία δικαιολογείται σε μια έποχή άκτινοβολίας του «Περιβολίου της Παναγίας», όπου οι νέοι ύποβάλλονται στην παραδοσιακήν άγωγήν τών μοναχών και που παρέχουν πολλές έλπίδες, ότι μετά χρόνια θά γίνουν οι ίδιοι «Γέροντες» άλλων και θά «τολίσουν» τις έρήμους του Άθω.

Οι αισιόδοξες προοπτικές που διανοίγονται ήδη για την ζωή του Άθω και κατ' επέκταση της χρυσαιγής του μοναχισμού, δικαιολογούνται, βεβαίως, μόνον υπό τόν όρον, ότι θά «άθλήσουν νομίμως», καθαιρόμενοι, ταπεινούμενοι και «κακοπαθούντες ως καλοί στρατιώται του Χριστού». Αυτό είναι ή εύχή μας. θ.μ.δ.

ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

ΠΟΛΥΤΗΡΙΟ(Ν) (ένν. γράμμα· τὸ ἀπολυτικὸν γράμμα τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος. Σὲ μοναχὸ πού ἀπέρχεται τῆς μετανοίας του ὀριστικά, ἐκδίδεται ἀπ' αὐτὴν ἱεροσφράγιστο ἔγγραφο μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ ἡγουμένου (στὰ κοινόβια) ἢ τῶν ἐπιτρόπων (στὰ ἰδιόρρυθμα). Στὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἀναφέρονται τὰ στοιχεῖα ταυτότητας τοῦ μοναχοῦ, ὁ χρόνος κουρᾶς καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀποχωρησῆς του. Τὸ ἄ. ἐκδίδεται μὲ αἴτηση τοῦ ἀποχωροῦντος μοναχοῦ, γιὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσει στὴν ἐγκαταθίωσή του σὲ ἄλλο καθίδρυμα.

Ἄποσχηματισμός· ἡ ἀποβολὴ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος. Ὅταν ἡ πράξη αὐτὴ γίνεται χωρὶς τὴ συγκατάθεση τοῦ μοναχοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει καμιά ἰσχὺ· ὅταν ὅμως γίνεται μὲ τὴ θέλησή του, τότε χαρακτηρίζεται ὡς ἀρνησίχριστη πράξη, τῆς ὁποίας ἡ αἰτία θρίσκειται στὴ συγκατάθεση τοῦ μονάζοντος πρὸς τὴν ἁμαρτία. Ὁ ἄ. συμβαίνει σ' ἐκείνους τοὺς μοναχοὺς πού φόρεσαν τὸ ἱ. σῆμα εὐκαιριακῶς καὶ δὲν πολιτεύονται μὲ συνέπεια. Ἡ, ὅπως λέει ὁ καν. 5 τῆς ΑΒ' Συνόδου, ὅσοι «προπετῶς εἰς τὸν μονήρη βίον ἑαυτοῦς ἐπιρρίπτοντες καὶ πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἐπίπνον καταλιγωροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐπὶ τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον ἀθλίως πάλιν ἐπανατρέφουσιν». Στὸ "Α. "Ο., γιὰ νὰ δηλώσουν οἱ μοναχοὶ ὅτι κάποιος ἀποσχηματίστηκε, χρησιμοποιοῦν τὴν λακρὴ ἔκφραση: «ὁ δεῖνα τὰ πέταξε» (ένν. τὰ ἱ. σήματα τοῦ μοναχοῦ).

ἡ ἀποβάθρα, ὁ νεώσοικος μῆς μονῆς. Σ' ἔνα ἄ. παρατηροῦμε τὰ κτίσματα: προβλήτα, σκάρα, πύργο, περλίπτερο (κιδόκι), παρεκκλήσι, κελλιὰ, ἀποθήκες, κυματοθραῦστες, κήπους. Ἡ προβλήτα ἀποτελεῖ τὸ τεχνητὸ κρηπίδωμα, θεμελιωμένο ἐπάνω σὲ ἀλίκυτους θράχους, καὶ χρησιμεύει γιὰ τὸ πλεύρισμα τῶν πλοίων. Ἡ σκάρα, καμωμένη μὲ ξύλα καστανιάς, χρησιμεύει γιὰ ν' ἀνασύρονται μὲ φαλάγγια τὰ πλοίαρια καὶ οἱ θάρκες στὸ κάτω ἀψιδωτὸ πάτωμα τῆς ἀποθήκης. Στὸ ἐπάνω πάτωμα, ὅπου μένει ὁ ἄρσανάρης, θρίσκονται τὸ παρεκκλήσι, τὰ κελλιὰ καὶ λοιποὶ ἀποθηκευτικοὶ κῆροι. Οἱ δύο ὄροφοι ἐπικοινωνοῦν μὲ ἐσωτερικὸ κλιμακοστάσιο· ὑπάρχουν ὅμως καὶ καταπακτὲς ἢ φεγγίτες, ἀπ' ὅπου ὁ ἄρσανάρης ἔχει στὸν ἔλεγχό του τὴν ἀποθήκη. Δίπλα στὸ βαρὺ αὐτὸ κτίσμα ὀρθώνεται ὁ πύργος τοῦ ἄ.

Ἄρχάριος, νεόφυτος, νεόκουρος, νεοπαγῆς, ἀρχόμενος, εἰσαγωγικὸς καὶ εἰσαγόμενος· μοναχὸς τοῦ ὁποίου τὰ χρόνια στὸ μοναχικὸ βίον εἶναι λίγα.

Ἄρχιμανδρίτης· ὁ ἄρχων τῆς μάνδρας (= μονῆς). Ὁ τίτλος αὐτός, πού στὴν ἀρχαιότητα σήμαινε τὸν ἰδρυτὴ καὶ ἀρχηγὸ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς μοναστηρίων (ὅπως οἱ Ἅγιοι: Παχώμιος ὁ Μέγας, Σάββας ὁ Ἠγιασμένος, Θεοδοσίος ὁ Κοινοβιάρχης), δίνεται στοὺς ἀγαμοὺς κληρικοὺς καθὼς καὶ σὲ κάθε ἡγούμενο τῶν ἀγιορειτικῶν κοινοβίων. Ἐμβλήματα τοῦ ἀζιωματός του εἶναι: ὁ μανδύας, ὁ ἐγκόλπος σταυρός, ἡ ράβδος.

Ἄρχονταρῆκι(ον)· ὁ ξενών(ας). Λέγεται καὶ (σπάν.) ἀρχονταρῆκι· ἀκόμα: (μον.) ἀρχονταρεῖον, κάθιστρον, δοχεῖον, (ἢ λ. προῆλθε ἀπὸ τὴ φρ. «ξενών δια τοὺς ἄρχοντας»). Χῶρος ὑποδοχῆς καὶ καταλύσεως τῶν ξένων σὲ μιὰ Μονή. Τὸ ἄ. κατέχει συνήθως δύο κόρντες καὶ περιλαμβάνει: αἴθουσα ὑποδοχῆς (μὲ διάκοσμο πλοῦσιο καὶ παραδοσιακό), παρεκκλήσιο, κουζίνα, τράπεζα, ὑπνοδωμάτια κ.

ἄ. βοηθητικούς χώρους. Ὁ διακονητής μοναχὸς τοῦ ἄ. ὀνομάζεται ἀρχοντάρης.

Ἄσκητήριο(ν), ἐρημητήριο(ν), ἡσυχαστήριο(ν) σπήλαιο(ν). Χῶρος κατὰ κανόνα σηπαιωδῆς ἀνάμεσα σὲ ἀπρόσωτους βράχους. Στὰ ἄ. μέσα ἔζησαν βίο ἀγγελιοειδῆ πατέρες ὁσώτατοι. Κάθε Μονὴ τοῦ Ἄ. Ὁ. ἔχει στὰ ὄρια τῆς ἄ., ὅπου ἀσκήτησαν οἱ κτίτορες τους ἢ ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἄγιοι Πατέρες, τὰ ὁποῖα καὶ ἀποτελοῦν τόπους προσκυνηματικούς. Τὰ πὸ ἀπρόσωτα καὶ φοβερά στὴ θέα εἶναι τοῦ Ἄγ. Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτη (ὕψ. 400), τοῦ Ἄγ. Διονυσίου (ὕψ. 900), τοῦ Ἄγ. Νεῖλου (ὕψ. 300).

Ἄσκητὴς καὶ ἀσκούμενος, σπουδαῖος· ὁ ἀθλητὴς τοῦ πνεύματος. Ὁ ὅρος στὸν ἀρχέγονο χριστιανισμὸ περιέκλειε ὅλους τοὺς χριστιανούς· ἀργότερα, στὴν ἐποχὴ τοῦ Μ. Βασιλείου (379), ἄ. ὀνομάζεται ὁ μοναχός. Στὸ Ἄ. Ὁ. ὁ ὅρος γίνεται περισσότερο εἰδικὸς (ἀντίθετα μὲ ἄλλους ἐκκλ. τίτλους ποὺ εὐρύνονται γιὰ νὰ χωρέσουν περισσότερους ἀξιωματούχους, ὅπως π.χ. ὁ τίτλος «ἀρχιμανδρίτης»): σημαίνει τὸν ἀκτίμητο ἐκεῖνο μοναχὸ ποὺ ζεῖ σὲ εὐτελὲς οἶκημα ἢ σπήλαιο καὶ τρέφεται μὲ παξιμάδι καὶ βοτάνες αὐτοφυεῖς. Ἀποστεωμένος καὶ λιπόσαρκος μὲ «σῶμα πυρωθὲν τῷ πυρὶ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῷ ὕδατι βαφὲν τῶν δακρῶν» (Νικήτας Σιτηθῶτος), ζεῖ στὴν ἀπόκοσμη ἡσυχία καὶ μόνωση (ποτὲ ὅμως ἀπομονωμένος ἢ ἀλλοτριωμένος), προσευχόμενος «μόνος μόνῳ τῷ Θεῷ. Κύρια μέριμνά του εἶναι «πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ»· παράλληλα προσεύχεται, δέεται τοῦ Θεοῦ μὲ φλεγόμενη καρδίᾳ «ὕπερ πάσης τῆς κτίσεως» ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὀρνέων, τῶν ζώων, τῶν δαιμόνων, τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν θλαπτόντων αὐτόν, ἐν πάσῃ ᾄρα, εὐχὴν μετὰ δακρῶν προσφέρει» (Ἄβ. Ἰσαάκ). Ἡ μυστικὴ ἄσκηση καὶ ὁ ἀπόκρυφος στεναγμὸς τοῦ ἄ. μεταξίβουν ὅ,τι μᾶς προσφέρει ἐπιδεικτικὰ ἔνα συμβατικὸς καὶ βολεμένος χριστιανισμὸς. Ἀρχέτυπο τοῦ ἄ. εἶναι ὁ «μεῖζων ἐν γενητοῖς» Τίμος Πρόδρομος.

Ἄσπιδόνερο· νερὸ στὸ ὁποῖο βυθίζεται ὁ σκελετὸς τοῦ κεφαλοῦ τῆς ἀσπίδας, αὐτὸ δηλητηριώδες φιδιὸ νάγια. Τὸ νερὸ αὐτὸ ἀναδείκνεται τὸ ἀνιφάρμακο σὲ κάθε δάγκωμα ἔρπετου. Διατίθεται εὐλογία ἀπὸ τὶς Μονεὶς Μ. Λαύρα καὶ Ξηροποτάμου.

Αὐτοδέσποτος Μονή. Μιά Μονὴ στὴ σχέση τῆς μὲ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ τὴν Πολιτείαν, βρίσκεται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριάρχη (πατριαρχικὴ μονή), τοῦ μητροπολίτη (ἐπαρχιακὴ), τοῦ ἐπισκόπου (ἐνοριακὴ), τῆς ἰ. Συνόδου (συνοδικὴ), τοῦ βασιλιά (βασιλικὴ). Οἱ Μονεὶς τοῦ Ἄ. Ὁ. εἶναι βασιλικὲς - πατριαρχικὲς - σταυροπηγιακὲς, ἐνῶ συγκρόνως παραμένουν αὐτοδέσποτες, αὐτεξούσιες, αὐτοδιοικητες, ἐλεύθερες, ἀσύδοτες. Ὑποτάσσονται δηλαδὴ στὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖο καὶ μνημονεύουν τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχη, κατὰ τὸν καν. 4 τῆς Δ' Οἴκ. Συνόδου. Ἐχουν ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ διοικῶνται μόνες τους (αὐτοδιοίκητες), νὰ ἐκλέγουν ἡγούμενο χωρὶς ξένες παρεμβάσεις (αὐτοδέσποτες - αὐτεξούσιες) καὶ ἀπολαμβάνουν διαφόρων φορολογικῶν καὶ δασμολογικῶν ἐλαφρύνσεων (ἀσύδοτες).

Βαῖναριό, βα(γ)εναρ(ε)ἰο(ν) (ἀπὸ τὸ λατ. πληθ. vinaria = κεράμια ἀποθήκευσης οἴνου)· ἢ ἀποθήκη τῶν οἴνων. Βρίσκεται στὰ ὑπόγεια τῆς Μονῆς σὲ τόπο δροσερό.

Βαρέα ἢ βαρεία (ἐνν. κροῦσις), βλ. λ. κόπανος.

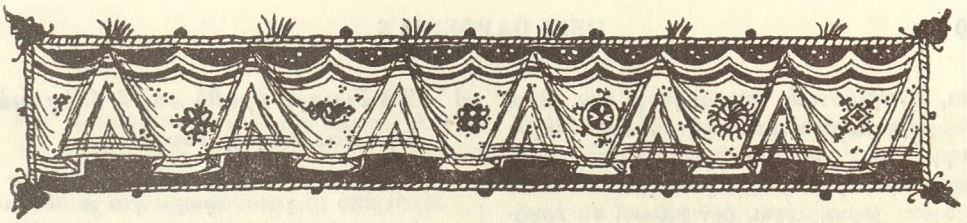
Βηματάρης· ἱερομόναχος ἐπιφορτισμένος μὲ τὴ φροντίδα τοῦ Ἄγιου Βήματος. Ὁ ἴδιος φέρει καὶ τὰ κλειδιά τῶν ἰ. λειψανοθηκῶν.

Βιβλίο(ν)· κάθε μονὴ τοῦ Ἄ. Ὁ. διατηρεῖ τὰ παρακάτω β., ὅπως ὀρίζεται ἀπὸ τὸν Κ. Χ. (ἄρθρ. 97 καὶ 110): Μοναχολόγιο (βλ. λ.)· κτηματολόγιο, ὅπου ἀναγράφεται ἡ κινήτῃ καὶ ἀκίνητῃ περιουσία τῆς μονῆς· β. ἀποθήκης· ἡμερολόγιο· β. πρακτικῶν, ὅπου περιέχονται οἱ ἐκθέσεις τῶν ἀποφάσεων τῆς συνάξεως· καθολικὸ ἐσόδων καὶ ἐξόδων· πρωτόκολλον ἀλληλογραφίας. Ἐπίσης καταλόγους κφων, ἀρχετύπων καὶ παλαιτύπων β.· πίνακες ἰ. λειψάνων· καταστάσεις ἀμφίων, ἰ. σκευῶν καθὼς καὶ ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων.

— β. ἐπισκεπτῶν· πολυτελὲς βιβλίον καταθειμένο στὸ συνοδικό, ὅπου οἱ προσκυνητὲς τῆς Μονῆς καταγράφουν τὶς ἐντυπώσεις τους.

Βιβλιοθηκάριος, βιβλιοφύλαξ· μοναχὸς διακονητὴς, ὁ ὁποῖος φέρει τὰ κλειδιά τῆς βιβλιοθήκης, ὅπου φυλάσσονται τὰ κφα καὶ τὰ ξντυπα βιβλία. μ.δ.ἄ.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ

ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

Γ'

ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟ σημείο πού σημειώνει ο ιερός συγγραφέας, είναι πώς η πνευματική τεκνογονία είναι προτιμότερη από τη σαρκική. Θα άξιζε να σταθούμε ακόμη σε

μια λεπτή παρατήρηση του Άγιου μας, πού συμβουλεύει ότι είναι ωφέλιμο, οι ασθενέστεροι να καταφεύγουν στην παρθενία, σαν σε κάποιο ασφαλισμένο φρούριο και να μη οδηγούνται στο συνήθη βίο. Άς προσέξουμε τη σοφή αυτή σύσταση: «Λυσίτελές είναι νομίζομεν τοίς ασθενεστέροις, εις την παρθενίαν ώς εις ασφαλές τι φρούριον καταφεύγειν και μη πρὸς τὴν ἀκολουθίαν κατιόντας τοῦ βίου προκαλεῖσθαι καθ' ἑαυτῶν πειρασμοὺς και τοίς ἀντιστρατευομένοις τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς ἡμῶν διὰ τῶν τῆς σαρκὸς παθημάτων συμπλέκεσθαι» (σελ. 287). Θα μᾶς ἐπιτραπεί ἐδῶ να πούμε, πόσο ἀληθινή είναι ἡ σύσταση αὐτῆ τοῦ ἁγίου Πατρὸς και πόσο είναι καιρῶ το χτύπημα σ' αὐτούς, πού ζοῦν στὸν παρθενικὸ βίο και τὸ μοναχισμό, και κομπάζουν πὼς είναι τάχα οἱ δυνατοὶ και πὼς κάτι σπουδαῖο ἐπραξαν στὴ ζωὴ τους, ἐγκαταλείποντας τὸν κόσμον και αὐτοδικαιώνοντας τὸν ἑαυτοὺς. Ἔτσι, ἀποδεικνύεται πὼς μόνο όταν ὁ ἄνθρωπος ἀποδεχθεῖ τὴν ἀδυναμία του και τὶς ἁμαρτίες του — κι' αὐτὸ γίνεται, συνήθως, όταν πειρασθεῖ στὴ ζωὴ — τότε και μόνο ὠριμάζει πνευματικὰ γιὰ να καταφύγει, στὴ συνέχεια, με ἀσφάλεια και σιγουριά στὴν παρθενικὴ ζωὴ. Ἀντίθετα, ὅποιος δὲν ἀποδέχεται τὴν ἀσθένεια και ἀδυναμία του, δὲν

αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς παρθενίας, γιὰ τὴ θεωρεῖ τὸν ἑαυτοὺ του δυνατό και ἱκανὸ να μείνει στὸν κόσμον, φτάνοντας ἀπὸ κεῖ στὴ μέθεξ τῶ Θεοῦ.

Ἄλλ' ἐὰν στὸ μοναχισμό και τὴν παρθενία ὀδηγοῦνται και ἄνθρωποι πονεμένοι και με πικρὲς ἐμπειρίες ἀπὸ τὴ ζωὴ, με πλήρη τὴν αἰσθησι τῆς ἀδυναμίας τους, ἀναζητῶντας ἀσφάλεια και ἀνάπαυση, ὁμως αὐτόχρονα ὁ Ἅγιος μᾶς βεβαιώνει κατηγορηματικὰ, πὼς ἡ μέριμνα τοῦ κόσμου κι ὁ διασκορπισμὸς τοῦ νοῦ και τῆς καρδιάς μας στα ἄνθρώπινα πάθη, κλέβει τὴν ἀγάπη μας, πού μόνο στὸν Κύριο χρεωστοῦμε να δίνουμε, ἂν θέλουμε να ἐφαρμόσουμε τὴν πρώτη και μεγάλῃ ἐντολή (Ματθ. 22, 37 και Δευτ. 6, 5), να ἀγαπάμε δηλαδὴ τὸ Θεὸ «ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ και ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ και ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ». Και ἐρωτᾷ ὁ Θεὸς Πατήρ: «πὼς γὰρ ἀγαπήσει τις ἐξ ὅλης τῆς καρδιάς τὸν Θεόν, όταν καταμερίσῃ τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ πρὸς Θεὸν και κόσμον και κλέπτων τρόπον τινὰ τὴν ἐκείνῳ μόνῳ χρεωστομένην ἀγάπην ἀνθρώπινος αὐτὴν πάθει προσαναλίτῃ;» (σελ. 288). Κατὰλήγει λοιπὸν στὸ συμπέρασμα, πὼς ἡ παρθενία είναι ὁ φιλόσοφος βίος και τὸ ἀσφαλὲς φρούριο ὄχι μόνο τῶν ασθενεστέρων, ἀλλὰ και κάθε ψυχῆς πού εὐλικρινὰ ἐπιποθεῖ τὸν Κύριο και θέλει να μεριμνᾷ μόνο γι' Αὐτόν.

Γ' Ἀδύνατη ἡ συνύπαρξη σωματικῶν και πνευματικῶν ἡδονῶν.

Ξεκινώντας ὁ Ἅγιος Νύσσης ἀπὸ τὸν ἀποστολικὸ λόγο (Β' Κορινθ. α' 16) ὅτι ὁ ἄνθρωπος είναι διπλοῦς, συμπεραίνει ὅτι δυὸ γάμοι ὑπάρχουν, ὁ ἕνας σαρκικός και ὁ ἄλλος πνευματικός. Ἡ προθυμία γιὰ τὸν

ένα, αναγκαστικά απομακρύνει τον άλλο. Για την αληθινότητα του λόγου, ο ιερὸς συγγραφέας χρησιμοποιεῖ πάλι πολύ χαρακτηρισμένα καὶ ζωντανὰ παραδείγματα. Μὲ τὰ δύο του χέρια, λέγει, δὲν μπορεῖ νὰ ἐργάζεται κανεὶς ταυτόχρονα δύο τέχνες, νὰ καλλιεργῆ καὶ νὰ ταξιδεύει συγχρόνως μὲ καρδίη ἢ νὰ δουλεύει συγχρόνως σὰν σιδηρουργὸς καὶ μαραγκὸς. Ἀκόμη, ὅπως τὸ μάτι δὲν μπορεῖ νὰ βλέπει ταυτόχρονα σὲ δύο κατευθύνσεις ἢ ἢ γλώσσα νὰ μιλάει συγχρόνως διάφορες ἕξενες γλώσσες καὶ διαλέκτους, οὔτε ἡ ἀκοὴ νὰ ἀκροασθεῖ συγχρόνως, γιατί θὰ ἔλθει σύγχυση, ἔτσι καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸ μας δὲν μπορεῖ νὰ ὑπηρετῆ τίς σωματικὲς ἡδονὲς καὶ νὰ ζεῖ συγχρόνως στὸν πνευματικὸ γάμο. Εἶναι ἀδύνατο νὰ πετύχουμε καὶ τοὺς δύο μαζί σκοποὺς, γιατί ὁ πνευματικὸς γάμος πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἐγκράτεια, τὴ νέκρωση τοῦ σώματος καὶ τὴν περιφρόνηση ὅλων τῶν σαρκικῶν. Κανέναν λοιπὸν δὲν μπορεῖ νὰ δουλεύει σὲ δύο κυρίους (Ματθ. 6, 24 - Λουκ. 16, 13), ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ διαλέξει τὸν ὠφελιμώτερο.

Ἐπομένως, ὅποιος διάλεξε τὴν παρθενική ζωή, πρέπει νὰ εἶναι ἀποξενωμένος ἀπὸ κάθε εἶδος σωματικῆς ἡδονῆς. Σὰν μέτρο καὶ ὄριο ὁ Ἅγιος τοποθετεῖ, ὄχι τὴν ἡδονή, ἀλλὰ τὴν ἀνάγκη γιὰ τὸ κάθε τι. Κι ὅπως ὁ γεωργὸς διαχωρίζει τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸ ἄχυρο, «οὐκοῦν καὶ ὁ τῆς σωφροσύνης ἐργάτης διακρίνων τῆς ἡδονῆς τὴν χρεῖαν, ὥσπερ ἄχυρου τὸν σίτον, τὴν μὲν ἀπορρίπτει τοῖς ἀλογωτέροις, ὧν τὸ τέλος εἰς καῦσιν, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος, τῆς δὲ χρεῖας αὐτῆς κατὰ τὸ ἐνδένον εὐχαριστῶν μεταλήψεται» (σελ. 330). Διακριτικῶς, ὁ Ἅγιος, μιλώντας γιὰ τὴ χρήση τῶν ἀναγκαίων, συνιστᾷ νὰ μὴν ἀσκει κανεὶς τὴν ἐγκράτεια πέραν τοῦ πρέποντος, γιατί τὸ ἴδιο κακὸ κἀνον στὴν ψυχὴ καὶ ἡ παχυσαρκία τοῦ σώματος καὶ ἡ ἄμετρα ὑπερβολικὴ κακοπάθεια. Ἐξοχὴ εἶναι ἡ παρακάτω διατύπωση τοῦ Ἁγίου Πατρὸς γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἐγκρατείας. «Οὗτος ὁ τελεώτατος τῆς ἐγκρατείας σκοπός, οὐχὶ πρὸς τὴν τοῦ σώματος βλέπειν κακοπάθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ψυχικῶν διακονημάτων εὐκολίαν» (σελ. 333).

Δ' Τὸ ὑψιστὸ ἀγαθὸ καὶ ἡ ὁδὸς γιὰ τὴν κατανόησή του.

Μετὰ ἀπὸ τὸ ξεκαθάρισμα γιὰ τὸ ἀδύνατο τῆς συνύπαρξης τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ τῆς θείας εὐφροσύνης, ἐπαγωγικῶς, προχωρεῖ ὁ ιερὸς συγγραφέας στὸ ἐρώτημα, ποῖο εἶναι τὸ ἀληθινὰ ἐπιθυμητὸ πραγματικὸ ἀγαθὸ καὶ πῶς μπορεῖ νὰ κατανηθεῖ καὶ νὰ κερδηθεῖ. Ὁ Ἅγιος δὲν ἀναπτύσσει διεξοδικὰ τὸ μεγάλο τοῦτο θέμα, οὔτε ἀπαντᾷ μὲ κατάφαση, γιατί αὐτὸ δὲ λέγεται μὲ λόγια καὶ εἶναι ἀκατάληπτο στὸ νοῦ. Πιεριορίζεται μόνο στὸ νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴ ζημία ποὺ ἔχει κανεὶς ὅταν ἀποτύχει στὴν ἀπόκτηση τοῦ πραγματικοῦ καὶ ὑψιστοῦ ἀγαθοῦ. Γιατὸ, λέγει ὁ μυστικὸς καὶ ὑψιπέτης Πατὴρ, εἶναι ἀναγκαῖο ὁ καθένας νὰ ἔχει δικούς του ὀφθαλμούς, γιὰ νὰ δεῖ ἐκεῖνο τὸ «ἀμήχανον καὶ ἀπερινόητον κάλλος» ποῦ, αὐτὸς μὲν ποῦ τὸ βλέπει σὰν θεῖο δῶρο, ἔχει ἀνερμήνευτὴ τὴν ἐκπλήξη, ἐκεῖνος δὲ ποῦ δὲν τὸ εἶδε, δὲν θὰ καταλάβει οὔτε τὴ ζημία αὐτῶν ποῦ ἔχει νὰ στερηθεῖ.

Ἐκκλησιαστικὸς ὁ Μ. Βασίλειος μπροστὰ στὸ θεῖο αὐτὸ κάλλος ἀναφωνεῖ: «Τί οὖν θεῖου κάλλους θαυμασιώτερον; Τίς ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας χαριεστέρη;... Ἀρρητοὶ παντελῶς καὶ ἀνεκδιήγητοι τοῦ θεοῦ κάλλους αἱ ἀστραπαὶ οὐ παρίστησι λόγος, οὐ δέχεται ἀκοή. Κἂν ἐωσφόρου αὐγὰς εἴτης, κἂν σελήνης λαμπρότητα, κἂν ἡλίου φῶς, πάντα ἄτιμα πρὸς εἰκασίαν τῆς δόξης, καὶ πλέον ἀπολειπόμενα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς σύγκρισιν, ἢ καθ' ὅσον βαθεῖα νῦξ καὶ στυγνὴ σκοτομῆνη μεσημβρίας καθαρωτάτης. Τοῦτο τὸ κάλλος σαρκίνους μὲν ὀφθαλμοῦς ἀθεώρητον, ψυχῆ δὲ μόνη καὶ διανοία καταληπτὸν» (Μεγ. Βασιλείου, Ὁροὶ κατὰ πλάτος, Migne P. G. 31, στ. 902 - 912).

Μὲ ποῖο τρόπο, ἀλήθεια, μπορεῖ νὰ παρασθῆσει κανεὶς στὸν ἄνθρωπο, ὅταν δὲν ἔχει μάτια πνευματικὰ, τὸ ἀγαθὸ ποῦ δὲ βλέπει; Πῶς μπορεῖ νὰ ἐρμηνεύσει κανεὶς τὸ ἀνερμήνευτο; Ἐδῶ ὁ Ἅγιος Νύσσης εἶναι κατηγορηματικὸς, δεῖ εἶναι δύσκολο γιὰ τοὺς πῖο πολλοὺς, ποῦ ζοῦν μὲ τὴν παχύτητα τῆς διανοίας, νὰ κατανοήσουν αὐτὴν

καθ' ἑαυτὴν τὴν φύσιν τοῦ καλοῦ. Ἀντίθετα, ἐκεῖνος που ἔχει καθαρὸ τὸν ὀφθαλμὸ τῆς ψυχῆς, θὰ χρησιμοποιήσει σὰν κάποια ὑποβάθρα τὸ βλεπόμενο, γιὰ νὰ δεῖ τὸ νοητὸ κάλλος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο πηγάζει κάθε καλὸ. Τέλος, ὁ ἅγιος δείχνει τὴν ὁδὸ, πὺ δὴδηγεῖ στὴν εὕρεση τοῦ καλοῦ. Συνιστᾷ νὰ ξεπεράσουμε ὅ,τι προσελκύει τὶς ἐπιθυμίες τῶν ἀνθρώπων, σὰν εὐτελῆ καὶ πρόσκαιρα, καὶ νὰ μὴ καταναλώνουμε σὲ τιποτέ ἀπὸ αὐτὰ τὴν ἐπιθυμητικὴ μας δύναμη, οὔτε πάλι νὰ τὴν ἔχουμε ἀργὴ καὶ κλεισμένη στοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλ' ἀφοῦ θὰ τὴν καθαρῶσουμε ἀπὸ τὴν ἔλξη τῶν εὐτελῶν, νὰ τὴν ὀδηγήσουμε ἐκεῖ, πὺ δὲν φθάνει ἡ αἴσθησις, οὕτως ὥστε νὰ μὴ θαυμάσουμε οὔτε τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ, οὔτε τὶς λάμπεις τῶν φωστήρων, ἀλλὰ διὰ τοῦ κάλλους πὺ ὑπάρχει σὲ ὅλα αὐτὰ νὰ χειραγωγούμεθα πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κάλλους ἐκείνου, τοῦ ὁποῖου καὶ «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴ δόξα» καὶ «τὸ στερέωμα ἀναγγέλλει τὴ γνώση». Θὰ φτάσουμε λοιπὸν στὰ ὑψηλά, ἐγκαταλείποντας τὰ εὐτελῆ. Θὰ ἀνέβουμε στὴ συνέχεια ἐπάνω, πλησιάζοντας τὸ ἀληθινὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, πὺ λάμπει στὴ σκοτία καὶ θὰ γίνουμε ἔτσι φωτόμορφοι. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ γίνουμε φῶς καὶ ὅταν κατέβει σὲ μᾶς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, πὺς ὁποῖον ἔχουν καθαρῶσει οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀπὸ κάθε εἶδος κακίας, γίνεται φανερὸ τὸ μόνον ἐκ φύσεως καλὸ, πὺ εἶναι καὶ τὸ αἷτιο κάθε καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. «Τῷ τοίνυν πάσας τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἐκ παντὸς εἶδους κακίας ἀποκαθάραντι τολμῶ καὶ λέγω ὅτι ἐμφανῆς γίνεται τὸ μόνον τῇ φύσει καλόν, ὅπερ ἔστι τὸ παντὸς καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ αἷτιον» (Κεφ. ΙΑ' σελ. 296). Σ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ σκοπὸ καταλαίγει ἡ ἀληθινὴ παρθενία, τὸ νὰ μπορέσει κανεὶς δι' αὐτῆς νὰ δεῖ τὸ Θεό.

Σὰν ἀγωγή καὶ μέθοδος, πὺ ὀδηγεῖ στὴ θεὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἱερὸς Πατὴρ προτείνει τὶς θεῖες Γραφῆς καὶ τὴ ζωὴ τῶν Ἁγίων, πὺ μοιάζει σὰν κάποιο ὀδηγητικὸ λυχνάρι. Δύο θαυμάσια παραδείγματα τοῦ Ἁγίου, δανεισμένα ἀπ' τὴ μετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸ ἴλιακὸ φῶς, δείχνουν πὺς, ἐνῶ στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρχε τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀγαθὸ, ἐκούσια δέχτηκε αὐτὰ πὺ εἶναι παρὰ

φύσιν καὶ ὀδηγοῦν στὴ φθορὰ καὶ τὴν ἁμαρτία, ὅπως ἐκούσια κλείνει κανεὶς τὰ μάτια του γιὰ νὰ μὴ χαιρέται τὸ φῶς, ζώντας στὸ σκοτάδι καὶ συνιστᾷ νὰ ξεντυσοῦμε τὴ φθαρτὴ εἰκόνα τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ξεπλυθοῦμε μὲ τὸ νερὸ τῆς καθαρῆς πολιτείας, γιὰ νὰ φανερωθεῖ πάλι τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς καὶ νὰ γίνουμε τετοιποὶ πὺ εἴμαστε στὴν ἀρχέγονη κατάστασις: τῆς ὁμοιότητός μας μὲ τὸ Θεό.

Ζωντανεῖ ἀκόμη ὁ Ἅγιος τὸν πόθο νὰ ξαναβροῦμε τὸ χαμένο κάλλος τῆς θείας εἰκόνας, ὅπως ἐγίνε μὲ τὴν παραβολὴ τῆς «ἀπολλυμένης δραχμῆς», πὺ δὲ χάθηκε ἐντελῶς. Ἔτσι καὶ ἡ θεία εἰκόνα εἶναι κρυμμένη στὴν κόλτρο τῆς σαρκός, πὺ ὁμως ὅταν σαρωθεῖ καλὰ καὶ καθαρῶσει, μὲ τὴν προσεγμένη ζωὴ, θὰ λάμπει, προβαλλοντας τὸ ἀνεκφραστο κάλλος τῆς. Συμπέρασμα: Στὸν παράδεισο ἐβασίλευε ἡ παρθενία. Μὲ τὴν ἄσκησις ξαναγυρίζουμε στὴν πρώτη μακαρία ἐκείνη ζωὴ.

Ε' Ὁ παρθενικὸς βίος, ξεπέρασμα τοῦ θανάτου.

Ἀνεπιφύλακτα ἀποφαίνεται, ὁ Ἅγιος Νύσσης, γιὰ τὸν παρθενικὸ βίον, «ὅς κρείττων τῆς τοῦ θανάτου δυναστείας ἐστίν» (κεφ. ΙΔ', σελ. 305). Πιστεῖ ὅτι ἀρχὴ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἑαυτοῦ μας θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ γάμο, πὺ τὸν θεωρεῖ συνέπεια τῆς ἁμαρτίας. Μετὰ τὴν ἁμαρτία, λέγει, ὁ ἀνθρώπος στέλνεται ἄποικος στὸν κουραστικὸ τοῦτο τόπο «ἐν ᾧ ὁ γάμος παραμυθία τοῦ ἀποθνήσκειν ἐπινοήθη». Γιαντὸ λοιπὸν, συμπιραίνει, πρέπει νὰ ἀποχωριστοῦμε ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς σαρκός, πὺ ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς στὸ θάνατο καὶ νὰ ἀναζητήσουμε τὸ βίον τῆς παρθενίας.

ὑποστηρίζει ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς πὺς ἡ σωματικὴ γέννησις τῶν τέκνων γίνεται στοὺς ἀνθρώπους ὄχι ἀφορμὴ ζωῆς, ἀλλὰ θανάτου, γιαντὶ ἀπὸ τὴ γέννησις ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς ἡ φθορᾶς. Ἡ παρθενία, ἀντίθετα, σβῆνει τὰ ἴχνη τοῦ θανάτου. Καὶ ἄρα εἶναι ἀνώτερη τοῦ θανάτου. Αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τὴ Θεοτόκο Μαρία. Ὅταν ἦλθε ὁ θάνατος συνετρίβη στὸν καρπὸ τῆς
→ εἰς σελ 18

Η ΓΝΩΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΠΟΠΟΒΙΤΣ

III

1) ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

ΕΞΥΓΙΑΝΣΙΣ, ἡ κάθαρσις τῶν ὀργάνων τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου πραγματοποιεῖται διὰ τῆς θεανθρωπίνης μεθόδου: διὰ τῆς συνεργασίας τῆς χάριτος

τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν μακρὰν ὁδὸν τῆς αὐτοκαθάρσεως καὶ αὐτοεξυγιάνσεως καὶ ἡ ἰδία ἡ γνώσις γίνεται ὁλονὲν καὶ καθαρωτέρα καὶ ὑγιεινέρα. Εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐξελιξέως τῆς ἡ γνώσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὀντολογικὴν δομὴν καὶ τὴν ἡθικὴν κατὰστασιν τῶν ὀργάνων τῆς γνώσεως. Καθαρότητα καὶ ἐξυγιασθέντα διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐργασίας τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν, τὰ ὄργανα τῆς γνώσεως, ἔχουν τὴν ἀγιότητα καὶ καθαρότητα. Ἡ καθαρὰ δὲ καρδιά καὶ ὁ καθαρὸς νοῦς παράγουν τὴν καθαρὰν γνώσιν. Τὰ καθαρθέντα καὶ ἐξυγιασθέντα ὄργανα τῆς γνώσεως, στρεφόμενα πρὸς τὸν Θεόν, δίδουν τὴν καθαρὰν καὶ ὑγιῆ θεογνωσίαν, στρεφόμενα δὲ πρὸς τὴν κτίσιν, δίδουν τὴν καθαρὰν καὶ ὑγιῆ γνώσιν περὶ τῆς κτίσεως. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγ. Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου ὑπάρχουν δύο εἶδη γνώσεως: γνώσις ἡ ὁποία ὑπάρχει πρὸ τῆς πίστεως καὶ γνώσις ἡ ὁποία γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως. Ἡ γνώσις, «ἡ προηγουμένη τῆς πίστεως»

εἶναι «γνώσις φροικὴ», καὶ «ἡ τιχτομένη ἐκ τῆς πίστεως» εἶναι «γνώσις πνευματικὴ». Ἡ φροικὴ γνώσις ἐγκεῖται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἡ πνευματικὴ δὲ γνώσις εἶναι «αἰσθησις τῶν μυστηρίων», «αἰσθησις τῶν κρυπτῶν», «θεωρία τῶν ἀοράτων»¹⁵¹.

Ἡ πρώτη πίστις εἶναι πίστις ἐξ ἀκοῆς, καὶ αὐτὴν συμπληρώνει, βεβαίωσι καὶ ἀποδεικνύει ἡ δευτέρα πίστις, «ἡ πίστις τῆς θεωρίας», ἡ πίστις ἡ ἐξ ὀράσεως¹⁵². Ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὴν φροικὴν γνώσιν εἶναι προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς πνευματικῆς γνώσεως¹⁵³. Τοῦτο γίνεται διὰ τῆς πίστεως, διότι ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πίστεως τὸν ἀνθρώπον ἐπισκηνοῦ «ἡ δύναμις τῆς ἡ ἀγνωστος»¹⁵⁴, ἡ ὁποία καθιστᾶ αὐτὸν ἱκανὸν διὰ τὴν πνευματικὴν γνώσιν. Ἐὰν ἐμπλακῆ ὁ ἀνθρώπος «τῇ ἀγχόνῃ τῆς γνώσεως τῆς ψυχικῆς», τῆς φροικῆς, εἶναι δυσκολώτερον νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπ' αὐτὴν παρὰ «ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σιδήρου λυθῆναι» ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τότε ζωὴ «κατὰ στόμα τοῦ ξίφους»¹⁵⁵.

Ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἀρχίσῃ νὰ ὀδεύῃ τὴν ὁδὸν τῆς πίστεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψῃ παλαιὰς μεθόδους τῆς γνώσεως καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτάς, διότι ἡ πίστις ἔχει τὰς ἰδικὰς τῆς μεθόδους. Τότε παύει ἡ γνώσις ἡ φροικὴ, καὶ λαμβάνει χώραν ἡ πνευματικὴ γνώσις, διότι ἡ φροικὴ γνώσις «ἐναντία τῇ πίστει ἐστίν». Ἡ δὲ πίστις λύσις ἐν πᾶσι τοῖς ἐαυτοῖς τῶν νόμων τῆς γνώσεως, οὐχὶ τῆς πνευματικῆς, ἀλλὰ τῆς φροικῆς γνώσεως¹⁵⁶.

Τὸ κύριον γνώρισμα αὐτῆς τῆς φνοικῆς γνώσεως ἐγκείται εἰς τὸ διὲς αὐτῆ ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως καὶ ἐρευνῆς καὶ ἐπὶ τῶν μεθόδων τῆς ἐξετάσεως (ἐρευνῆς). Τοῦτο δὲ εἶναι «σημεῖον τοῦ διοισαγμοῦ περὶ τῆς Ἀληθείας». Ἡ πίστις ἐπιζητεῖ τουναντιὸν τὸν καθαρόν καὶ ἀπλοῦν τρόπον τοῦ φρονήματος, ὅστις εἶναι μακρὰν ἀπὸ πάσαν πανουργίαν καὶ ἀπὸ τοὺς τόπους καὶ τὰς μεθόδους τῆς ἐρευνῆς. Τὰ δύο αὐτὰ τυγχάνουν ἐναντία ἀλλήλοις. Ὁ οἶκος τῆς πίστεως εἶναι ἡ «ἐννοια νηπιώδης καὶ καρδία ἀπλή». Διότι ἐλέχθη: Ἐν ἀπλότηι καρδίας δοξάσατε τὸν Θεὸν (Κολ. 3, 22), καὶ: Ἐὰν μὴ σιραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (Ματθ. 18, 3). Ἐνῶ ἡ φνοικὴ γνώσις εἶναι ἐναντία καὶ τῆς ἀπλότητος τῆς καρδίας καὶ τῆς ἀπλότητος τῆς σκέψεως. Ἡ γνώσις αὐτῆ (ἡ φνοικὴ) ἐνεργεῖ καὶ κινεῖται μόνον εἰς τὰ ὄρια τῆς φύσεως. «Ἡ δὲ πίστις ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐνεργεῖ τὴν ἐαυτῆς ὁδοποιίαν». Ὅσον ἐνδίδῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς μεθόδους καὶ τοὺς τρόπους τῆς φνοικῆς γνώσεως, τόσον καταλαμβάνει αὐτὸν ὁ φόβος καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπελευθερωθῇ ἀπ' αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἀκολοθητῆ τῆ πίστει, γίνεται εὐθέως ἐλευθερός καὶ αὐτεξούσιος, καὶ «ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασιν ἐν ἐλευθερίᾳ χρῆται ἐξουσιαστικῶς». «Ἀνθρωπος ἐρῶν ταύτης τῆς πίστεως, ὡς ὁ Θεὸς χρῆται ταῖς φύσει πάσαις τῆς κτίσεως», διότι εἰς τὴν πίστιν ἐδόθη ἡ ἐξουσία «ταῖσιν δημιουργῆσαι καινὴν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμοίωσιν». Ὅπως γέγραπται: Ἠθέλησας εἶναι τὰ πάντα παρόντι ἐνώπιόν σου (πρὸβλ. Ἰωβ 23, 13). Πολλάκις δὲ ἡ πίστις δύναται νὰ παράγει «ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα». Ἐνῶ ἡ γνώσις οὐδὲν δύναται νὰ ποιῆσῃ «χωρὶς ὕλης». Ἡ γνώσις δὲν ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐνῶ ἡ πίστις ἔχει. Πολλοὶ εἰσώποχοντο μὲ τὴν πίστιν τὴν τελείαν εἰς τὴν φλόγα, καὶ τὴν δύναμιν τὴν ναυσικὴν τοῦ πυρός ἐγαλίνωσαν καὶ ἀβλαβῶς ἐν μέσῳ αὐτῆς διέβαινον, καὶ ἐπὶ τῶν ὀντων τῆς θαλάσσης ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐβάδιον. Πάντα ταῦτα ὁμοίως εἶναι «πρὸς τὴν φύσιν» καὶ «ἐναντία τοῖς τρόποις τῆς γνώσεως» τῆς φνοικῆς,

καὶ δεικνύουν διὲς αὐτῆ (ἡ γνώσις) εἶναι «ματαῖα ἐν πᾶσι τοῖς τρόποις αὐτῆς». Ἡ πίστις «ὑπεράνω τῆς φύσεως διαβαίνει». Αἱ μέθοδοι αὐταὶ τῆς φνοικῆς γνώσεως ἐκυβέρονον τὸν κόμπον πεντακιοχιλίους καὶ εἰς πλέον χρόνους, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τοῦτοις «ἀρα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἀισθῆσθαι τῆς ἰσχύος τοῦ Κτιστοῦ αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθη», ἕως διου «ἡ πίστις ἡμῶν ἐπανέτειλε καὶ ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς γῆτιν ἐργασίας» καὶ τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας. Ὅστις ἔχει τὴν πίστιν, δὲν «φοτερεῖται ποτέ τινος». Καὶ διὰ τὴν πίστιν δὲν ἔχει, «ἡ πίστις πάντα κατέχει», ὡς γέγραπται: Πάντα ὅσα αἰτεῖσθε ἐν ποσοευχῇ καὶ πίστει, λήψετε (Ματθ. 21, 22), καὶ ἐπίσης: Ὁ Κύριος ἐγγύς, μὴδὲν μεριμνᾶτε (Φιλ. 4, 6)¹⁵⁷.

Διὰ τὴν πίστιν δὲν ὑφίστανται οἱ φνοικοὶ νόμοι. Ὁ ἅγ. Ἰσαὰκ τονίζει ρητῶς τοῦτο: Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι (Ματθ. 9, 23), ἀδυνατεῖ γὰρ οὐδὲν τῷ Θεῷ¹⁵⁸. Ἡ γνώσις ἐμποδίζει τοὺς μαθητὰς τῆς «προοπελάσας πᾶσι τοῖς ξένοις τῆς φύσεως», — τοῖς ὑπὲρ φύσιν¹⁵⁹.

Ἡ γνώσις περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ ἅγ. Ἰσαὰκ ἐμφανίζεται εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς γνωσιολογικῆς αἰσθησιαρχίας, τῆς κρισιαρχίας καὶ τοῦ μονισμοῦ. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ περιορίζουν τὴν ἐξουσίαν, τὴν πραγματικότητα, τὴν ἰσχύν, τὸ κριτήριον καὶ τὸ πεδίον τῆς γνώσεως μόνον εἰς τὰ ὄρια τῆς ὁρατῆς φύσεως, καθ' ὅσον ταῦτα συμπίπτουν μὲ τὰ ὄρια τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων ὡς ὀργάνων τῆς γνώσεως. Τὸ νὰ ὑπερῶσῃ τις τὰ ὄρια τῆς φύσεως καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ υπερφνοικοῦ, τοῦτο θεωρεῖται ὡς μὴ φνοικόν, μὴ λογικόν, καὶ ἀδύνατον, καὶ ἐπὶ πλέον ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τῶν ὡς ἄνω γνωσιολογικῶν κατευθύνσεων. Ἐμμέσως καὶ ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος ἔχει περιορισθῆ εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ διόλου ἐξω αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ αὐτῆ ἡ φνοικὴ γνώσις, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγ. Ἰσαὰκ τοῦ Σύρον, δὲν εἶναι «ρεκτὴ» καὶ ἀπορησιπτεᾶ. Μόνον ποὺ ἡ πίστις εἶναι ὑψηλοτέρα αὐτῆς. Ἡ γνώσις εἶναι ἀξιοκατάκριτος ἐν

ᾧ μέτρῳ, χρησιμοποιοῦσα διαφόρους μεθόδους, στρέφεται ἐναντίον τῆς πίστεως. "Ὅταν ἡ γνώσις αὐτῆ «συνάπτεται τῇ πίστει καὶ γίνεται μετ' αὐτῆς μία καὶ ἐνδύεται ἐξ αὐτῆς νοήματα πύρινα», καὶ «κιάται πτέρυγας ἀπαθείας», τότε, χρησιμοποιοῦσα ἄλλας μεθόδους, ὑψοῦται ἀπὸ τῶν γῆινων «ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Δημιουργοῦ ἐαυτῆς», εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν. Αὕτη ἡ γνώσις ἐν τῇ πίστει τελειοῦται καὶ ἀποκτᾶ τὴν δύναμιν «ἀνελθεῖν ἄνω» καὶ «αἰσθῆσθαι ἐκεῖνον τοῦ ὑψηλότερου πάσης αἰσθήσεως» καὶ «ἰδεῖν τὴν ἀγῆν ἐκεῖνην τὴν ἀκατάληπτον τῷ νῶ καὶ τῇ γνώσει τῶν κτισμάτων». Ἡ γνώσις εἶναι τὸ ἔδαφος («βαθμῆς») ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀνέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, εἰς τὴν ὁποῖαν ὅταν φθάσῃ δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη τῆς γνώσεως. Αἰτίη ἐλέγηθη: Ἐκ μέρους νοοῦμεν, ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλος, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται (1 Κορ. 13, 9-10). Ἡ πίστις λοιπὸν ἔσται, ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς, δεικνύει ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τῆς τελειότητος· καὶ ἐν τῇ πίστει ἡμῶν μανθάνουεν ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα, καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως¹⁶⁰.

Τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης: νηστεία, ἐλεημοσύνη, ἀγρυπνία, ἀγνότης τοῦ σώματος, ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ταπεινοφροσύνη καρδίας, συγχώρησις τῶν πταισμάτων, ἐνδύσεις τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, ἐξέτασις τῶν μυστηρίων, τῶν ὄντων ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς κεκαλυμμένων, ἀδολεσχία τῆς διανοίας ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς κρείττοις, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, ταῦτα πάντα εἶναι βαθμίδες διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὕψος τὸ ἀνώτερον τῆς πίστεως¹⁶¹.

Ἐπάροχον ἱερεῖς ἱρότοποι νοητοί, διὰ τῶν ὁποίων ἡ γνώσις ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται, καὶ ἐν τοῖς ὁποίοις πορεύεται καὶ ἀλλοιοῦται. Οὗτοι εἶναι: σῶμα, ψυχὴ καὶ πνεῦμα. Καὶ μολοντί μία εἶναι ἡ γνώσις ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς σχέσεως πρὸς τὰ τρία αὐτὰ λεπιδνύεται καὶ ἀλλάσσει τοὺς ἱρότους καὶ τὰς ἐργασίας τῶν νοημάτων τῆς. «Ἡ γνώσις δύοις παρὰ Θεοῦ ἐστὶ τῇ φύσει τῶν λογικῶν, ἧτις ἐδόθη ἅρχῃ τῆς αὐτῶν διαπλάσεως, καὶ

ἐσὶν ἀπλή, καὶ οὐ μερίζεται τῇ ἐαυτῆς φύσει, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς (ἐργάζεται διὰ τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος) κιάται ἀλλοιώσεις καὶ μερισμούς»¹⁶².

Εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν ἡ γνώσις «τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ σαρκικῇ ἀκολουθεῖν», φροντίζει διὰ τὸν πλοῦτον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν κόμησιν, τὴν ἀνάπαινον τοῦ σώματος, τὴν σπουδὴν σοφίας τῆς λογικῆς, ἧτις ἐφευρίσκει τὰς τέχνας καὶ ἐπισιτήμας καὶ τὰ λοιπὰ τὰ στεφανοῦντα τὸ σῶμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ θρατῷ. Δι' ὧν τούτων ἡ γνώσις αὕτη γίνεται ἐναντία τῇ πίστει, καὶ ὀνομάζεται «γνώσις ψιλή, καθότι γυμνῆ ἐστὶ πάσης θείας μερίμνης, καὶ ἀδυναμίαν ἄλογον εἰσφέρει κατὰ τῆς διανοίας, διὰ τὸ κεκοιτηθῆαι ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ τελείως ἡ μέοιμα αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐστὶ. Ἡ γνώσις αὕτη εἶναι πεφρυσωμένη καὶ ὑπερήφανος, διότι ἐαυτῇ ἀνατίθησι πᾶν πῶγμα καλόν, καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρει. Καὶ ὅσο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος διὲ ἡ γνώσις φρυσιοῖ (1 Κορ. 8, 1), εἶπε περὶ τῆς γνώσεως ταύτης, «τῆς μὴ συγκεκοαιμένης τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Θεόν», καὶ οὐχὶ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ἡ γνώσις τῆς ἀληθείας ἐν ταπεινώσει τελειοῖ τὴν ψυχὴν τῶν κτωμένων αὐτῆν, ὡς τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἡσαΐαν καὶ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγίους τοὺς ἀξιοθέντας αὐτῆς τῆς γνώσεως τῆς τελείας, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. «Καὶ ἐκ τῶν παρηλλαγμένων θεωριῶν, καὶ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν θείων, καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς τῶν πνευματικῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀροήτων μυστηρίων καταπίνεται ἡ γνώσις αὐτῶν πάντοτε ἐκ τῶν ὁποίων τούτων, καὶ σποδὸν καὶ χοῦν ἀοριθεύεται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν τοῖς ἐαυτῶν ὀφθαλμοῖς». Ἡ δὲ σαρκικὴ γνώσις φέγεται ὑπὸ τῶν χοιστιανῶν καὶ θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐναντία οὐχὶ μόνον τῇ πίστει, ἀλλὰ καὶ πάσῃ ἀρετῆς ἐργασίᾳ¹⁶³.

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι εἰς τὴν πρῶτην τάξιν τῆς γνώσεως, περὶ τῆς ὁποίας οὐκ εἶπεν ὁ ἅγ. Ἰσαάκ, ἐδρίσκειται σχεδὸν ὅλη ἡ εὐρωπαϊκὴ φιλοσοφία, ἀπὸ τὸν ἀφελῆ ρεαλισμὸν μέχρι τοῦ ἐκλεκτι-

κοῦ παλλοιομοῦ, ὡς καὶ ὅλη ἡ ἐπισημία, ἀπὸ τὸν ἀποιοῦδὸν τοῦ Δημοκρίτου μέχρι τοῦ ρελατιβισμοῦ τοῦ Ἀϊνστάϊν.

Ἀπὸ τὴν πρώτῃν τάξιν τῆς γνώσεως ὁ ἄνθρωπος μεταβαίνει εἰς τὴν δευτέραν, διὰ ἀρχίῃν νὰ ἐργάζεται καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὴν ψυχὴν τὰς ἀρετὰς: νηστειαν, εὐχήν, ἐλεημοσύνην, ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, τοὺς ἰότους τῆς ἀοιότητος, τὴν πάλιν πρὸς τὰ πάθη καὶ τὰ λοιπά. Καὶ πάντα τὰ ἔργα τὰ ἀγαθὰ, πάντας τὰς θανμασιὰς διαθέσεις τὰς ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένας, ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ τάξει τῆς γνώσεως τελειοῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς ἐργασίας τῆς γνώσεως ταύτης. Καὶ αὕτη εὐθύνει τὴν καρδίαν ἰσίδους, πρὸς τὴν πίστιν ἡμᾶς ὀδηγοῦσας. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ γνώσις «σωματικὴ ἔστι καὶ σύνθετος»¹⁶⁴.

Ἡ τρίτη τάξις τῆς γνώσεως εἶναι ἡ «ἀξίς τῆς τελειότητος». «Ὅταν ἡ γνώσις ὑψωθῇ ἐκ τῶν γῆινων καὶ ἐκ τῆς μερίμνης τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἀοξῆται ἀπόπειραν ποιεῖσθαι διαλογισμῶν ἐναντιῆς ἐν τοῖς κεκαλυμμένοις ἔσωθεν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τρόπῳ τινὶ καταστροφῆς τῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ἡ σκνλότης τῶν παθῶν γίνεται, καὶ ἀπλώσῃ ἐαυτὴν ἄνω, καὶ ἀκολούθησῃ τῇ πίστει ἐν τῇ μερίμνῃ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος... καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν κρυπτῶν μυστηρίων, — τότε αὕτη ἡ πίστις καταπίνει ταύτην τὴν γνώσιν, καὶ σιγέφεται καὶ τίπτει αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς γενέσθαι αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς γενέσθαι αὐτὴν ὅλην ἐξ ὅλου πνεύματος. Τότε δύναται ἡ γνώσις αὕτη «πειασθῆναι ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀσωμάτων πέρουξι, καὶ ἔνασθαι τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης τῆς ἀναφοῦς, διανοοῦσα τὰς θείας καὶ θανυμασιὰς κνβεργήσεις τὰς ἐν ταῖς φύσει τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐξετάζει τὰ μυστήρια τὰ πνευματικὰ, τὰ ἐν διανοίᾳ ἀπλή καὶ λεπτῇ καταλαυθάνουενα. Τότε οἱ αἰσθησεις αἱ ἔσω ἐξυπνίζονται εἰς ἐργασίαν τοῦ πνεύματος, κατὰ τὴν τάξιν τὴν γινουένην ἐν ἐκείνῃ τῇ διαγωγῇ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας. Διότι (ἡ γνώσις αὕτη) τὴν ἀνάστασιν τὴν νοητὴν, ὡς ἐν μυστηρίῳ, ἐκ τῶν ὧδε ἐδέξατο, πρὸς μαρτυρίαν ἀληθινὴν τῆς ἀνακαινίσεως

τῶν πάντων»¹⁶⁵.

Τοιαῦται εἶναι, κατὰ τὸν ἅγ. Ἰσαάκ, οἱ τρεῖς ἰότοι τῆς γνώσεως, μὲ τοὺς ὁποῖους συνδέεται πᾶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ σῶματι, ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ πνεύματι. Ἀπὸ τὴν σιγμὴν ἀπὸ τὴν ὀλοίαν «ἀρχεται τις διακολίνειν μέσον τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ καλοῦ, καὶ ἔως τοῦ ἐξελεθεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» ἡ γνώσις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ γίνεται διὰ τῶν τριῶν ἰότων τούτων¹⁶⁶.

Ἡ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως «αργαίει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δρόμου τοῦ Θεοῦ». Ἡ δευτέρα «θεομαίνει αὐτὴν εἰς τὸν δρόμον τὸν ταγὸν τοῖς ἐν τῷ βαθμῷ τῆς πίστεως». Καὶ ἡ τρίτη εἶναι «ἡ τῆς ἐργασίας ἀνάστασις», ἔνθα ἡ διάνοια εὐδοίκεται «τροφῶσα ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν μελλόντων». «Ἀλλὰ τῷ μηδέπω ὑψωθῆναι τὴν φύσιν τελείως ἐκ τῆς τάξεως τῆς νεκρώσεως καὶ τοῦ βάρους τῆς σαρκὸς καὶ τελειωθῆναι ἐν ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ (τάξει τῆς γνώσεως) τῇ ὑψηλοτέρα τῆς ἄλλης τῆς ἐκκλινοῦσης, ἀδυνατεῖ καὶ πρὸς τὴν τελείωσιν τὴν μὴ ἔχουσαν λείψιν λειτουργῆσαι, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τῆς νεκρώσεως εἶναι καὶ ἀπεῖναι τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν τελείως». Ἀλλ' ἔως οὗτου εὐδοίκεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ σῶματι «ἐν μεταβολῇ γίνεται» τῶν τάξεων τῆς γνώσεως (μεταβαίνων ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην). Ἐν τῷ διασπῆματι τούτῳ βοηθεῖ αὐτὸν ἡ χάρις, ἐνῶ τὸν ἐμποδίζουσι οἱ δαίμονες, διότι «ὡς ἔστι τελεία ἐλευθερία ἐν τῷ αἰῶνι (τούτῳ) τῷ ἀτελεῖ». Πᾶσα ἐργασία τῆς γνώσεως «εἰς ἐργασίαν καὶ διατριβὴν συνεχῇ ἐγκείται, ἡ δὲ ἐργασία τῆς πίστεως «ὡς ἐν τοῖς ἔργοις ἐνεργεῖται, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐνοίαις ταῖς πνευματικαῖς ἐν ἐργασίᾳ γνυγῇ τῆς ψυχῆς πληροῦται, καὶ ὑπεοάνωθὲν ἔστι τῶν αἰσθησεων. Ἡ γὰρ πίστις λεπτοτέρα τῆς γνώσεως, καθὼς ἡ γνώσις τῶν πραγμάτων τῶν αἰσθητῶν». Ὅλοι οἱ ἅγιοι, οἱ τὴν πολιτείαν ταύτην καταξιοθέντες εὐρεῖν, «ἐν τῇ δυνάμει τῆς πίστεως διάγουσιν ἐν τῇ τρυφῇ τῆς πολιτείας ἐκείνης τῆς ὑπέροφου». Αὕτη ἡ πίστις, ἡ ἐκ τοῦ φωτός τῆς χάριτος ἀνατελλουσα ἐν τῇ ψυχῇ, «ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς διανοίας σιγρίζει τὴν

καρδίαν ἀδίστακτον εἶναι ἐν τῇ πληροφροσίᾳ τῆς ἐλπίδος, τῇ ἀπεχοσῆ ἀπὸ πάσης οἰήσεως». Ἡ πίστις αὕτη κέκτηται «πνευματικούς ὀφθαλμούς», οἱ ὁποῖοι θεωροῦν «τὰ μυστήρια τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν κρυπτὸν καὶ θεῖον πλοῦτον, τὸν κεκρυμμένον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν οὐδὲν τῆς σαρκός», ἀποκαλυπόμενον δὲ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ, τὸ Ὅποῖον λαμβάνουν οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ (Ἰωάν. 14, 15, 17). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι «ἡ δύναμις ἡ ἁγία», ἡ ἐνοικοῦσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ σκεπάζουσα αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἀποδιώκουσα ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην. Τὴν δύναμιν ταύτην «ὁ νοῦς ὁ φρωτείνος καὶ νοητὸς ἀοράτως τοῖς ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεται τῆς πίστεως». Ἡ δύναμις αὕτη «ἡ πείρα αὐτῆς πλέον γινώσκειται» ὑπὸ τῶν ἁγίων¹⁶⁷.

Διὰ τὴν φωτίση εἰς περισσότερον τὸ μυστήριον τῆς γνώσεως, ὁ ἅγ. Ἰσαὰκ δίδει καὶ νέα χαρακτηριστικὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς πίστεως. «Ἡ γνώσις, ἀναστρεφόμενη ἐν τοῖς ὀρατοῖς ἢ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι, φρυσικῆ ὀνομάζεται ἢ δὲ ἐν τῇ δυνάμει τῶν νοητῶν καὶ ἔσωθεν ἑαυτῆς ἐν ταῖς φύσεσι τῶν ἀσωμάτων, πνευματικῆ ὀνομάζεται, διότι τὴν αἰσθηθὴν ἐν τῷ πνεύματι δέχεται καὶ οὐκ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι. . . Ἡ δὲ ἐν τῇ θεῖᾳ (δυνάμει) γενομένη (γνώσις), ὑπὲρ τὴν φύσιν ὀνομάζεται, καὶ ἀγνωστος μᾶλλον καὶ ἀνωτέρα τῆς γνώσεως». «Ταύτης δὲ θεωρίαν, συνεχίζει ὁ ἅγ. Ἰσαὰκ, οὐκ ἐν ὕλῃ τῇ ἔσωθεν αὐτῆς δέχεται ἢ ψυχῇ», ὅπως εἰς τὰ δύο πρῶτα εἶδη τῆς γνώσεως, «ἀλλ' ἀθλῶς ἑαυτῆς ἔσωθεν ἐν δωρεᾷ ἐνθέως καὶ ἀνεπίστως φανεροῦται καὶ ἀποκαλύπτεται ἐκ τῶν ἔνδον, διότι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστὶ (Λουκ. 17, 21), καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ ἔλπιζομένῳ, οὐδὲ ἐν παρατηρήσει ἔρχεται».

Ἡ πρώτη γνώσις «ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς μαθήσεως ἐγγίνεται ἢ δευτέρα δὲ ἐκ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας καὶ τῆς πίστεως τῆς διαβολίας ἢ δὲ τρίτη τῇ πίστει καὶ μόνῃ κληρώται, διότι ἐν αὐτῇ καταργεῖται ἡ γνώσις καὶ τὰ ἔργα περαιοῦσιν λαμβάνει

καὶ αἱ αἰσθήσεις γίνονται περισσᾶ εἰς χρείαν»¹⁶⁸. Διὰ τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος, «τὰ ὑπὲρ τὴν γνώσιν, ὧν αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος οὐκ αἰσθάνονται, οὐδὲ τὸ λογικὸν τοῦ νοῦς, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πίστιν, ἐν ἣ γινώσκουμεν μόνον, διὰ εἰοί». Παρουσία τοῦ Πνεύματος ὁ Σωτὴρ καλεῖ «τὰ χαρίσματα τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ Πνεύματος» (βλ. Ἰωάν. 14, 15). Διὰ τοῦτο ἡ τελείωσις τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς ἐγκείται «ἐν τῇ ὑποδοχῇ τοῦ Πνεύματος, ἣν οἱ Ἀπόστολοι ἐδέξαντο». . . «Ἡ πίστις ἡ θύρα ἐστὶ τῶν μυστηρίων. Καθάπερ γὰρ οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι, οὕτω καὶ ἡ πίστις τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς κρυπτοῖς». «Ὅταν περᾶν ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς θύρας τῆς πίστεως, ὁ Θεὸς εἰσάγει αὐτὸν εἰς «τὰ μυστήρια τὰ πνευματικὰ καὶ τὴν θάλασσαν τῆς πίστεως ἀνοίγει ἐν τῇ διανοίᾳ» αὐτοῦ¹⁶⁹.

Εἰς τὴν πνευματικὴν γνώσιν οὐ συμμετέχουν πᾶσαι αἱ ἀρεταί. Ἡ γνώσις αὕτη εἶναι καρπὸς τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν¹⁷⁰. Ἡ πίστις «φόβον Θεοῦ γεννᾷ», ὁ δὲ φόβος κινεῖ εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν. Ἀπὸ δὲ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν γεννᾶται ἡ πνευματικὴ γνώσις¹⁷¹. Ἡ γνώσις αὕτη, «ἢ ἐκ τῆς τῶν ἔργων πείρας καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας προσληφθεῖσα, ἡδεῖα πέφυκε», καὶ μεγάλῃ δυνάμει παρέχει τῷ ἀνθρώπῳ¹⁷². Ἡ πρώτη καὶ σπουδαιότερα προϋπόθεσις τῆς πνευματικῆς γνώσεως εἶναι ἡ ὑγιὴς ψυχὴ, τὸ ὑγιὲς ὄργανον τῆς γνώσεως. «Ἡ γνώσις γεννημὰ ἐστὶ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς», ἡ ὑγεία δὲ τῆς ψυχῆς γίνεται ἐκ τῆς μακρᾶς ἐργασίας τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν¹⁷³. Οἱ «ὑγιεῖς τὴν ψυχὴν» εἶναι οἱ τέλειοι, καὶ εἰς αὐτοὺς δίδεται ἡ γνώσις¹⁷⁴.

Εἶναι πολὺ δύσκολον, καὶ ἐν πολλοῖς ἀδύνατον, νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τῶν λόγων τὸ μυστήριον καὶ ἡ φύσις τῆς γνώσεως. Εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν δὲν ὑπάρχει ὄρισμός, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξαντιλήσῃ τοῦτο. Διὰ τοῦτο ὁ ἅγ. Ἰσαὰκ δίδει πολλοὺς καὶ ποικίλους ὁρισμοὺς τῆς γνώσεως. Τὸ πρόβλημα τῆς γνώσεως συνεχῶς βασανίζει αὐτόν. Ὡς ἓνα πύρινον ἐρωτηματικὸν τὸ πρόβλημα τοῦτο φλογο-

βολεί διαρκῶς ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἁγίου ἄσκητοῦ. Καὶ ὁ ἅγιος ἀντιλεῖ τὰς ἀπαντήσεις του ἐκ τῆς πλουσίας αὐτοῦ ἐν χάριτι ἐμπειρίας, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησε διὰ τῶν πολυμύχθων καὶ πολυχρονίων ἀσκήσεων. Ἄλλ' ἢ πλέον βαθεῖα, κατὰ τὴν γνώμην μου, καὶ ἢ πλέον ἐξαντλητικὴ ἀπάντησις, τὴν ὅποιαν δύναται ὡς πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦτο νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἢ ἀπάντησις τὴν ὅποιαν δίδει ὁ ἅγ. Ἰσαάκ ὑπὸ διαλογικὴν μορφήν:

«Ἐρώτησις· Καὶ τί ἐστὶν ἡ γνώσις;

Ἀπόκρισις· Αἴσθησις τῆς ζωῆς τῆς ἀθανάτου.

Ἐρώτησις· Καὶ τί ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος;

Ἀπόκρισις· Αἴσθησις ἐν Θεῷ. Ὅτι ἐκ τῆς συνέσεως ἡ ἀγάπη. Ἡ δὲ κατὰ Θεὸν γνώσις, βασίλισσα ἐστὶ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῇ δεχομένη καρδίᾳ αὐτῇ, πᾶσα ἐν τῇ γῆ γλυκύτης περιουσία ἐστὶ. Τῇ γὰρ γλυκύτητι τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐστὶ οὐδὲν ὁμοίον¹⁷⁵.

Κατὰ ταῦτα, ἡ γνώσις εἶναι ἡ νίκη ἐπὶ τῆς θνητότητος, σύνδεσις τῆς ἐδῶ ζωῆς μετὰ τῆς ἀθανάτου, ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν πράξιν τῆς γνώσεως ὑπάρχει καὶ τὸ ἀθάνατον, διότι δι' αὐτῆς ὑπερνικᾶται ὁ περιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑπὲρ - ὑποκειμενικοῦ (trans - subjektiv). Καὶ ὅταν αὐτὸ τὸ ὑπὲρ - ὑποκειμενικὸν ἀντικείμενον εἶναι ὁ Θεός, τότε τὸ μυστήριον τῆς γνώσεως γίνεται μυστήριον τῶν μυστηρίων καὶ αἰνίγματος τῶν αἰνιγμάτων. Ἡ γνώσις ἀποτελεῖ μυστικὴν τινα ὑφανοίαν, τὴν ὅποιαν ὑφαίνει εἰς τὸ ὑφαντήριον τῆς ψυχῆς του ὁ ἄνθρωπος, ἐνούμενος μὲ τὸν Θεόν.

Διὰ τὴν ἀνθρωπίνην γνώσιν τὸ πρόβλημα τῆς ἀληθείας εἶναι καὶ τὸ πλέον ἀμεσον καὶ πλέον σπουδαῖον. Ἐδῶ ὑπάρχει καὶ τὸ ὅποιον ἐλπίζει ἀναγκαίως τὴν γνώσιν εἰς μυστικὰς ἀπεραντούσους. Καὶ ποτὲ δὲν πληροῦται ἢ ἐξ ἐνοτίκιου δίψα τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν αὐτὴ αὕτη ἡ Αἰωνία καὶ Ἀπόλυτος Ἀλήθεια δὲν καταστῇ οὐσία τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, καὶ ἡ ἀνθρωπίνην γνώ-

σις ἐν τῇ αὐτοσυναισθήσει τῆς δὲν ἀποκίση τὴν αἴσθησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῇ αὐτοσυνειδησίᾳ τῆς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον μόνον ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, Αὐτὸς ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ μόνη ἐνοάρκωσις καὶ ἡ προσωποποίησης τῆς αἰωνίας Ἀληθείας ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγματικοτήτων. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δεχθῇ καὶ οὐκαιοποιηθῇ τὸν Θεάνθρωπον ὡς ψυχὴν τῆς ψυχῆς του καὶ ζῶν τῆς ζωῆς του, τότε πληροῦται ὁ ἄνθρωπος διὰ παντὸς τῆς αἰωνίου Ἀληθείας.

Τί εἶναι ἡ ἀλήθεια; — Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ ἅγ. Ἰσαάκ ἀπαντᾷ: «Ἀληθεία ἐστὶν αἴσθησις κατὰ Θεόν¹⁷⁶. Ἐν ἄλλοις λόγοις: Ἡ αἴσθησις τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὴν Ἀλήθειαν. Ἐὰν ὑπάρχῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὴ ἡ αἴσθησις, τότε αὐτὸς ἔχει τὴν Ἀλήθειαν καὶ γνωρίζει τὴν Ἀλήθειαν. Ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃ τοιαύτην αἴσθησιν, τότε δι' αὐτὸν οὔτε ἡ Ἀλήθεια ὑπάρχει. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δύναται πάντοτε νὰ ζητῇ τὴν ἀλήθειαν, δὲν πρόκειται ὁμῶς νὰ εἶδῃ αὐτὴν ἐὰν δὲν ἀποκίση τὴν αἴσθησιν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ὁποῖα εὐρίσκεται καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ἡ γνώσις τῆς Ἀληθείας.

Εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ γνώσιν τῆς Ἀληθείας φθάνει ὁ ἄνθρωπος ἀφοῦ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν θεανθρωπίνων ἀρετῶν μεταπλάσῃ καὶ μεταμορφώσῃ τὰ ἰδικά του ὄργανα τῆς γνώσεως. Διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἡ πίστις καὶ ἡ γνώσις, μὲ ὅλα τὰ περιεχόμενά των, ἀποτελοῦν μίαν ἀχώριστον ὀργανικὴν ὁλότητα, καὶ ἀλληλοσυμπληροῦνται, ἀλληλοὑποστηρίζονται καὶ ἀλληλοενισχύονται. «Τὸ φῶς τῆς διανοίας γεννᾷ τὴν πίστιν, λέγει ὁ ἅγ. Ἰσαάκ, καὶ ἡ πίστις γεννᾷ τὴν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἐλπίς κρατύνει τὴν καρδίαν. Ἡ πίστις ἐστὶν ἡ ἀποκάλυψις τῆς συνέσεως. Καὶ ὅταν οκοιωθῇ ἡ διάνοια, κρύπτεται ἡ πίστις, καὶ κατακρυβεῖται ἡμῶν ὁ φόβος, καὶ κόπτει τὴν ἐλπίδα ἡμῶν». Ἡ πίστις «ἢ ἐν συνέσει ὀρωμένη καὶ ἀνατελούσα», ἐλευθεροῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ὑπερηφανείας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, καὶ καλεῖται «ἐπίγνωσις καὶ φανέρωσις τῆς ἀληθείας»¹⁷⁷.

Διὰ τοῦ ἁγίου βίου ἀποκτᾶται ἡ ἅγια γνῶσις, τὴν δὲ καθαρῶτητα αὐτῆς τῆς ἁγίας γνώσεως ἀμαρτώνει ἡ ὑπερηφάνεια¹⁷⁸. Τὸ φῶς τῆς ἀληθείας πολλαπλασιάζεται ἢ ἐλαττοῦται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς¹⁷⁹. Φοβεροὶ πειρασμοὶ πολεμοῦν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ζήσουν τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀσκητὴς τῆς πίστεως πρέπει νὰ περάσῃ διὰ μέσου πολλῶν θλίψεων, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας¹⁸⁰.

Ἐκ τοῦ ἀτάκτου βίου προέρχεται ἡ ταραχὴ τῆς διανοίας καὶ ὁ θόρυβος τῶν λογισμῶν, τοῦτο δὲ δημιουργεῖ τὸν σκοτισμὸν τῆς ψυχῆς¹⁸¹. Ὅταν διὰ τῶν ἀρετῶν ἀπομακρυνθοῦν τὰ πάθη ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅταν «ἐξαρθῇ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας»,

ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ

→ ἀπὸ σελ. 11

παρθενίας. Ἔτσι συντρίβεται καὶ καταλύεται ἡ δύναμη τοῦ θανάτου σὲ κάθε παρθενεύουσα ψυχὴ, πού δὲν ἔχει νὰ μπηξεῖ τὸ σκληρὸ κεντρί του (Α΄ Κορ. 15, 55).

Χρησιμοποιώντας τὸ παράδειγμα τῆς φωτιᾶς, πού δὲν ὑπάρχει ἀπὸ μόνη τῆς χωρὶς ξύλα, πιστεύει ὁ Ἅγιος πὼς κι ἡ δύναμη τοῦ θανάτου δὲν ἐνεργεῖ, ἐὰν ὁ γάμος δὲν δώσει ὕλη σ' αὐτὸν καὶ δὲν ἐτοιμάσει τοὺς μελλοθανάτους, σὰν κάποιους καταδικασμένους γι' αὐτόν. Ἔτσι, θεωρεῖ τὸ γάμο, αἰτία συμφορῶν καὶ τὸν παρομοιάζει σὰν τὸ ξίφος πού ἢ μὲν λαβὴ του εἶναι ὀμαλὴ καὶ ἀπαλή, τὸ δὲ ὑπόλοιπο μέρος εἶναι ὄργανο θανάτου. Ὁ Παρθενικὸς βίος εἶναι γιὰ τὸν Ἅγιο Νύσσης, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς περισσότερους τῶν Πατέρων, κάποια εἰκόνα μακαριότητος τοῦ «μέλλοντος αἰῶνος» (Ἐφεσ. 1, 21). Ἐξ ἄλλου, ἂν ἡ ζωὴ μετὰ τὴν Ἀνάστασι θά εἶναι ἰσάγγελος (Λουκ. 20, 36), χαρακτηριστικὸ τῆς ἀγγελικῆς φύσεως εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ γάμο.

ἰ.θ.σ.

τότε ὁ νοῦς δύναται νὰ ἴδῃ τὴν δόξαν ἐκείνου τοῦ κόσμου¹⁸². Διὰ τῶν ἀρετῶν ἡ ψυχὴ ἀδξάνει, ἢ διάνοια στερεοῦται ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ καθίσταται ἀσάλευτος καὶ «πρὸς ἀπάντησιν ἐτοιμὴ καὶ ἀποτροπὴν πάντων τῶν δυσχερῶν παθῶν»¹⁸³. Ἡ ἀπελευθέρωσις ἐκ τῶν παθῶν γίνεται διὰ τῆς σταυρώσεως τοῦ νοῦς καὶ τῆς σταυρώσεως τῆς σαρκός. Τοῦτο δὲ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν διὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ νοῦς σταυροῦται διὰν ἐξ αὐτοῦ διώκονται οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοί, ἢ δὲ σὰρξ διὰν ἐξ αὐτῆς ἐκρίζουνται τὰ πάθη¹⁸⁴. «Ἐν σώματι φιληδόνω ἢ γνῶσις τοῦ Θεοῦ οὐκ οἰκεῖ»¹⁸⁵.

Διὰ τῶν ἀρετῶν φθάνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν, ἥτις εἶναι «ἡ ἀποκάλυψις τῶν μοιτηριῶν»¹⁸⁶, καὶ «ἡ σωτηριώδης ἐπίγνωσις»¹⁸⁷. Τὸ κύριον γνώρισμα («ἐνδειξις») τῆς γνώσεως αὐτῆς εἶναι ἡ ταπεινώσις¹⁸⁸. Ὅταν ὁ νοῦς «οἰτῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας», τότε παύουσιν αἱ ἐρωτήσεις¹⁸⁹ καὶ εἰς τὴν διάνοιαν καταβαίνει μεγάλη γαλήνη καὶ εἰρήνη, ἢ δὲ εἰρήνη τῆς διανοίας «ὕγεια τελεία» λέγεται¹⁹⁰. Ὅταν ἡ δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, τότε αὐτὴ «ἐκ τοῦ Πνεύματος μανθάνει»¹⁹¹.

Εἰς τὴν ἐν χάριτι φιλοσοφίαν τοῦ ἁγ. Ἰσαὰκ τὸ γνωσιολογικὸν πρόβλημα ἀνάγεται εἰς ὀντολογικο-ἠθικὸν πρόβλημα, καὶ εἰς τὸ τέλος συνοψίζεται εἰς τὸ πρόβλημα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ εἶναι καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς γνώσεως ἐξαριθῶνται ὀντολογικῶς, ἠθικῶς καὶ γνωσιολογικῶς ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν καὶ κατάστασιν τῶν ὀργάνων τῆς γνώσεως τῆς προσωπικότητος. Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀσκητοῦ τῆς πίστεως ἡ γνῶσις φυσικῶς συνεχίζεται εἰς τὴν θεωρίαν.

(Συνεχίζεται)

“ ΠΡΟΣ ΝΕΟΥΣ... ”

‘Ι. Μονή ‘Ιθήρων 14 Μαΐου 1967
‘Αγαπητέ Νίκο,

Σου εύχομαι έξ ὄλης τῆς καρδίας καὶ εὐ-
χαριστῶ καὶ τὸν πατέρα σου καὶ σὲ διὰ τὰ τό-
σα δῶρα ποῦ μοῦ ἔστειλατε ἢ μᾶλλον ποῦ
ἐφέρατε, τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ τὰ
δώσετε εἰς κανένα πτωχὸν εἰς Ἀθήνας, δε-
δομένου ὅτι ἔμεῖς δὲν ἔχομεν τὴν ἀνάγκη
ποῦ ἔχει ἕνας πτωχὸς οἰκογενειάρχης.

Νίκο, νὰ εἰπῆς εἰς τὸν πατέρα σου καὶ εἰς
τὴν μητέρα σου ὅτι ἔχουν ἕνα καλὸ παιδί καὶ
σὺ νὰ ξέρης καλὰ ὅτι ὁ Θεὸς σοῦ ἔδωσε ἕναν
πατέρα καὶ μίαν καλὴν μητέρα ποῦ πρέπει νὰ
τοὺς σέβασαι καὶ νὰ τοὺς ἀγαπᾷς καὶ νὰ τοὺς
ὑπακούης εἰς ὅλα. Ὡσὼ μεγαλώνεις εἰς τὰ
χρόνια, τόσῳ νὰ γίνεσαι καὶ καλλίτερος πάν-
τοτε, καὶ ἔτσι θὰ ἔξης τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ,
τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου σου Νικολάου.
Σὰς εύχομαι ὅλους οἰκογενειακῶς

Μετὰ πατρικῆς ἀγάπης
‘Ιερομ. Ἀθανάσιος ‘Ιθρηίτης

‘Ι. Μονή ‘Ιθήρων 5/18 Νοεμ. 1968

‘Αγαπητέ Νίκο

Κάποιος μοῦ ἔστειλε ἕνα 500δραχμον ἐπὶ
σκοπῶ μεταδόσεως εἰς πτωχοὺς διότι ἐνεθυ-
μήθη, λέγει, τὸν ἀπόστολον, ὅστις λέγει:

* Συνεχίζουμε τὴν δημοσίευση ἐπιστολῶν τοῦ
μακαρίτου ἱερομονάχου Ἀθανασίου ‘Ιθρηίτου,
πρὸς τὸν μικρὸν του φίλον Νικόλαον, σὰν ὑπό-
δειγμα ἀγωγῆς τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Ἀναχω-
ρώντας ὁ ὅσιος ἱερομόναχος, σὰν ἀπὸ ἀφρη-
ριαν, ἀπὸ τὸ θεόπλαστον τῆς ψυχῆς, ποῦ «γεν-
νιέται χριστιανικῶς» καὶ φέρει τοὺς θεοὺς χα-
ρακτηῆρας τοῦ «κατ’ εἰκόνα καὶ καθ’ ὁμοίωσιν»,
πίστευε ὅτι ἡ «παιδεία καὶ νοουθεσία Κυρίου»
εἶναι ἡ μόνη ἀρμόζουσα νὰ καλλιεργήσῃ καὶ
ἀναπτύξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ νέου χριστιανοῦ ὁ-
θοδόξως.

Οἱ ἐπιστολὲς του, ὅπως καὶ ἡ προφορικὴ δι-
δασκαλία του, ποῦ ἐνθυμοῦνται οἱ χιλιάδες τῶν
παιδῶν του στὴν Μονὴν τῶν ‘Ιθήρων, ἔχουν
ὡς κέντρον τὴν Ὁρθόδοξον εὐσέβειαν.

«Τῆς δὲ εύποιᾶς καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθά-
νεσθε, τοιαύταις γὰρ θυσίαις εύαρσεύεται ὁ
Θεός». Ἐπειδὴ ὅμως ἔδω εἰς τὸ Ἅγιον Ὁ-
ρος δὲν ὑπάρχει φτώχεια κραυγαλέα, ὅπως
ἔξω εἰς τὸν κόσμον, καὶ μάλιστα παιδικὴ φτώ-
χεια, ἢ πλέον συγκινητικὴ κατ’ ἐμέ, ὡσὰν
ἐκείνη ποῦ ἀσχολεῖται ὁ καλὸς Νίκος, διὰ τοῦ-
το σοῦ στέλνω τὸ 500δραχμον διὰ ταχυδρομι-
κῆς ἐπιταγῆς νὰ τὸ διαθέσῃς ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς
τοῦ βρέφους ἐν Σηπλιαῶν Θεοῦ ἡμῶν, ὅπως
κρίνεις εύλογον πρὸς βοήθειαν πεινῶντων καὶ
γυμνῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα θεβαίως δὲν ὑπάρ-
χουν παρὰ τὴν Ὀμόνοϊαν, ἀλλὰ εἰς τὰ ἀκραῖα
σημεῖα καὶ ὅπου αἱ τρῶγλαι ὡς κατοικία.

Εἰπὲ εἰς τοὺς καλοὺς σου γονεῖς τοὺς ἐγ-
καρδίους καρεπιομοῦς μου καὶ εύχομαι εἰς
πάντας καλὰς ἐορτάς, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Ἐκ-
κλησία ψάλλει καρμιοῦνας:

«Θεὸς τὸ τεχθέν, ἡ δὲ Μήτηρ Παρθένος,
τί μείζον ἄλλο καινὸν εἶδεν ἢ Κτίσις;»

Μετ’ ἀγάπης ὁ φίλος σου
‘Ιερομ. Ἀθανάσιος ‘Ιθρηίτης

Υ.Γ.: Ἐξω καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ὅτι δὲν
εἶμαι βάτραχος, ἀφοῦ μὲ ἀζιώνει ἡ Δέσποινα
νὰ τῆς ψάλλω τὸ ἐνθουσιαστικώτατον θού-
ριόν της, τὸ ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ φωστῆρος τῆς
Δαμασκοῦ εἰς τὸν ὑποβλητικὸν ἦχον θαρύν,
εἰς δν ψάλλονται «Τίς Θεὸς μέγας», «Ἀνάστα
ὁ Θεός» καὶ ἄλλα. Ὁ ὕμνος ἐκτὸς τῆς ἐν
αὐτῷ ὑψηλῆς ἐννοίας καὶ τῆς ὄψαιας πλοκῆς
κάμνει ἰδιαίτεραν ἐντύπωσιν διότι καταλήγει
εἰς τὴν ἐπωδὸν ὡς ἰαχὴν ἐπελάσεως «πάντα
τὰ ἔργα...» ὅπερ μόνον εἰς ὕμνους τοῦ Κυ-
ρίου ἀνήκει καὶ συνηθίζεται. Εἶναι ὁ ἀκόλου-
θος:

(Ἄφλεκτος πυρί)

Σοῦ τὸ καθαρὸν, καὶ πανάμωμον Παρθένε,
τὸ ρυπαρὸν καὶ ἔμυσον, τῆς οἰκουμένης
(ἀπεκάθηρε,
καὶ γέγονας τῆς ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν κα-

(ταλλαγῆς αἰτία
 Πάναγνε. Πάντα τὰ ἔργα διό σε Παρθένε
 (εὐλογοῦμεν, καὶ
 ὑπερψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἄκουεις; Πάντα τὰ ἔργα... διὰ τὸν Κτί-
 στήν τῶν ἀπάντων, Πάντα τὰ ἔργα... καὶ διὰ
 τὴν πτωχὴν καὶ ὀρφανὴν Κόρην τῆς Ναζαρέτ,
 τὴν Μαρίαν... Ὅχι ἀπλῶς συγκινητικὸν ἀλ-
 λά συγκλονιστικώτατον, ὥστε νὰ λέγω σοβα-
 ρῶς προτιμότερον χιλίας φορές νὰ ἤμην θά-
 τραχος παρὰ ἓν τιμὴ τοιαύτη ἀνθρωπίνῃ καὶ
 ὑπεύθυνος λογοδοσίας ὡς κατάφορτος ἀνο-
 μῶν.

Ἰ. Μονὴ Ἰβήρων 6/19 Ν/βρ. 1967

Ἀγαπητὲ Νίκο

Ἐλαβον τὸ καλὸν σου γράμμα καὶ πολὺ μὲ
 εὐχαρίστησε μὲ τὸν καλὸν σου χαρακτῆρα τοῦ
 γραψίματος, μὲ ὅσα καλὰ γράφεις καὶ μὲ τὴν
 καλὴν ἐπιτυχίαν σου εἰς τὰς ἐξετάσεις. Ὅλα
 αὐτὰ εἶναι εὐλογία Θεοῦ, τὸν Ὅποιον ὀφεί-
 λουμεν νὰ δοξάζωμεν καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν.
 Ἐνθυμεῖσαι τὰ ὅσα καλὰ εἶπομεν ἐδῶ, ἐκφρά-
 ζεις τὸν σεβασμὸν σου εἰς ἐμὲ τὸν ταπεινὸν
 γέροντα, ἐφαρμόζεις ὅσα εἶπομεν, προσπα-
 θεῖς διὰ τὸ καλὸν εἰς τὴν παιδικὴν σου ζωὴν,
 καὶ αὐτὰ εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ, εὐχαρίστησέ
 Τον. Καὶ πρὸ παντὸς μὴ παύσῃ ἡ εὐγνωμο-
 σύνη σου πρὸς Ἐ κ ε Ἴ ν ο ν, διότι σοῦ ἔδωκε
 καλοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι εἶναι δι' ὄλους μας
 οἱ μετὰ Θεὸν εὐεργέται μας. Οἱ γονεῖς μας.

Τώρα εἰσέρχεσαι εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν πὸ
 ἐπικίνδυνον, πού πολλά ἡμπορεῖς νὰ πάθῃς,
 ἢν δὲν προσέχῃς ἀπὸ τὰς κακὰς συναναστρο-
 φὰς μὲ νέους τῆς σημερινῆς κακῆς ἐποχῆς.
 Φύγε τὴν κακὴν συναναστροφὴν ὅπως φεύγεις
 ἀπὸ φίδια. Πρῶι - βράδυ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ ἡ
 προσευχὴ καὶ νὰ μὴ πηγαίνῃς πουθενὰ χωρὶς
 νὰ τὸ ξέρῃ ὁ πατέρας σου καὶ ἡ μάνα σου.
 Νὰ ἔχῃς ἀπειρον εὐλάβειαν πρὸς τὴν Πανα-
 γίαν καὶ νὰ Τῆς λές τὸ θ ε ο τ ὀ κ ε Π α ρ-
 θ ἔ ν ε πέντε φορές τὸ πρῶι καὶ πέντε τὸ
 βράδυ. Ὅ,τι ζητοῦμε ἀπὸ τὴν Παναγία τὸ
 κάνει ὁ Χριστός, διότι εἶναι Μητέρα Του καὶ
 Τὴν ἀκούει διότι αὐτὸς εἶπε: Τίμα τὸν Πα-
 τέρα σου καὶ τὴν Μητέρα σου. Νὰ ἐξομολο-
 γῇς εἰς ἓνα καλὸν Πνευματικὸν καὶ νὰ κοι-
 νῶνῃς συχνά, ὄχι ὅπως μερικοὶ μᾶ φορά τὸν
 χρόνο. Νὰ ἔχῃς ἓνα μικρὸν Εὐαγγέλιον νὰ

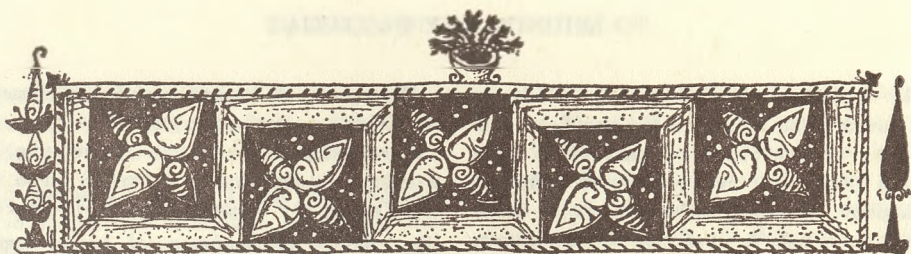
διαβάζῃς ἀντὶ μυθιστορήματα. Εἶναι τρομερὸν
 αὐτὸ πού παρατηρεῖται εἰς πολλοὺς Ἕλληνας
 νὰ μὴ ξέρουν τί θὰ εἰπῇ εὐαγγέλιον, πού τὸ
 ἔγραψαν οἱ ἀπόστολοι εἰς τὴν γλῶσσαν μας.
 Ἐδῶ εἰς πατέρας ἔδειξα τὸ γράμμα σου καὶ
 τοὺς εἶπα πολλά, ἀλλὰ δὲν σοῦ τὰ γράφω διὰ
 νὰ μὴ τὸ πάρῃς ἐπάνω σου καὶ περιφανευθε-
 σαι. Διότι ἄνθρωπος περίφανος εὐλό ἀπελέκη-
 το, ἄκαρπῃ σκυιά καὶ μοιχτὸς παρὰ Θεοῦ, ἐνῶ
 ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος, θησαυρὸς ἀνεκτίμητος.
 Δι' αὐτὸν εἶπε ἓνας σοφὸς Μένανδρος: «ὡς
 καρίεν ἐστ' ἄνθρωπος δι' ἄνθρωπος ἦ», δη-
 λαδῆ, τί καριτωμένον πρᾶγμα εἶναι ὁ ἄνθρω-
 πος, διὰν εἶναι ἄνθρωπος. Ταπεινός, εὐγε-
 νής, καλοκάγαθος καὶ θεοφοβούμενος.

Νὰ διορθώσῃς τὸ γράμμα ἡ καὶ νὰ διατηρή-
 σῃς τὸν ὠραῖον χαρακτῆρα γραψίματος πού
 μαρτυρεῖ τὸν ψυχικὸν χαρακτῆρα δι' ὄλους
 μας.

Χαιρετισμοὺς εἰς τοὺς καλοὺς σου γονεῖς,
 πᾶσαν χάριν καὶ εὐλογίαν εἰς τὸ σπίτι σας
 παρὰ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ σὺ μὲ πᾶ-
 σαν εὐχὴν πρόοδον, πρόοδον, πρόοδον εἰς
 πᾶσαν πρόοδον.

Ὁ φίλος σου
 Γέροντας Ἀθανάσιος Ἰβηρίτης

ΤΟ ΔΕΙΠΝΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ*

ΤΗΝ εισαγωγὴν ἐπεμείναμεν ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἀρρήτου συνδέσμου μεταξὺ θεολογίας καὶ μυστικισμοῦ, μεταξὺ τῆς δογματικῆς παραδόσεως καὶ τῆς πνευματικότητος. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν πνευματικότητα κατ' ἄλλον τρόπον εἰ μὴ ἐξ ἐπόψεως δογματικῆς, ἐφ' ὅσον τὰ δόγματα εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις τῆς πνευματικότητος, ἡ μόνη ἀντικειμενικὴ μαρτυρία μιᾶς ἐμπειρίας, τὴν ὁποίαν ἐπικυρώνει ἡ Ἐκκλησία. Αἱ προσωπικαὶ ἐμπειρίαὶ καὶ ἡ κοινὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐμπειρία εἶναι αἱ αὐταὶ δυνάμεις τῆς καθολικότητος τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Ἐπομένως ἡ παράδοσις δὲν εἶναι μόνον τὸ σύνολον τῶν δογμάτων, τῶν ἱερῶν ἐθίμων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας φυλασσόμενων λειτουργικῶν τύπων, ἀλλ' εἶναι κυρίως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται διὰ τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν προσδιορισμῶν, μία ζωσα παράδοσις, ἡ συνεχὴς ἀποκάλυψις τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ζωὴ τῆς ὁποίας ἕκαστον μέλος αὐτῆς δύναται νὰ μετάσχη κατὰ τὸ ἰδικόν του μέτρον. Τὸ εἶναι ἐν τῇ παραδόσει σημαίνει νὰ ἔχη τις μερίδιον εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποκαλυπτομένων μυστηρίων. Ἡ δογματικὴ παράδοσις, στυλοὶ τεθέντες ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ μυστικὴ παράδοσις, ἡ τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως κηθεῖσα ἐμπειρία, δὲν δύνανται νὰ διαχωρισθοῦν ἢ νὰ ἀντιπαθῶν: δὲν κατανοῶμεν τὰ δόγματα ἐκτὸς τῆς ἐμπειρίας, οὐδὲ ἔχομεν τὸ πλήρωμα τῆς ἐμπειρίας ἐκτὸς τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἠθελήσαμεν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὰς σελίδας αὐτάς τὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὡς μυστικὴν θεολογίαν, διδασκαλίαν καὶ ἐμπειρίαν, ἐκάστη τῶν ὁποίων προϋποθέτει τὴν ἄλλην.

Ἐζητήσαμεν διαδοχικῶς τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, χωρὶς ποτὲ νὰ παραβλέψωμεν τὸν ἀπώτατον σκοπόν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως. Ἡ δογματικὴ αὕτη παράδοσις πάντοτε σωτηριολογικὴ ἐν τῇ προθέσει τῆς, προσανατολιθεῖσα πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος, ἐνεφανίσθη εἰς ἡμᾶς λίαν ὁμογενὴς παρὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἐμπειριῶν τῆς, παρὰ τὴν ποικιλίαν τῶν πολιτισμῶν καὶ τῶν ἐποχῶν, τὰς ὁποίας περιλαμβάνει. Εἶναι μία μόνη πνευματικὴ οἰκογένεια, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγνωρίζομεν εὐκόλως τὴν συγγένειαν τῶν μελῶν τῆς, καίτοι ταῦτα εἶναι ἀπομακρυσμένα ἀλλήλων ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ. Διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τὴν αὐτὴν πνευματικότητα, ἀνεφέρθημεν, κατὰ τὴν πορείαν τῶν μελετῶν ἡμῶν, εἰς τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, εἰς τὸν Γρηγόριον Παλαμᾶν, εἰς τὸν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον καὶ εἰς τὸν Σεραφεῖμ τοῦ Σaron, εἰς τὸν Γρηγόριον Νύσσης καὶ εἰς τὸν Φιλάρετον Μόσχας, εἰς τὸν Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν καὶ τοὺς νεωτέρους ρώσους θεολόγους,

* Τὸ κείμενον ἀποτελεῖ τὸν ἐπιλογον τοῦ βασικῆς θεολογικῆς σχέσεως Δοκιμίου, τοῦ μακαρίτου Ὁρθοδόξου ρώσου θεολόγου Βλαδιμήρου Δόσκου, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας». Εἰς τὴν προστάθειαν τῶν Ἀθῶν. Διαλόγων, νὰ δώσουν στοιχεῖα καὶ κείμενα γνησίως Ὁρθόδοξα, προσφέρουν καὶ τὸν ἐπιλογον αὐτόν, πού συνοψίζει ἕλην τὴν διδασκαλίαν τοῦ Δοκιμίου μετ' ἑλπίδα καὶ τὴν εὐχὴ νὰ μελετηθῆ σὲ βάθος, γιὰ νὰ κατανοηθῆ ἡ ὑψηλὴ θεολογία τῆς Θεοφεγγούς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Μόνον μετ' ἡ σωστὴν Ὁρθόδοξον στοιχειώσιν θ' ἀπαλλαγῆ ὁ λαὸς μας ἀπὸ τὰ δουρικὰ ἠθικιστικὰ σχήματα καὶ θ' ἀρθῆ ὁ πόλεμος μεταξὺ θεολόγων καὶ θεολογούντων, πού τινὲς ἐξ αὐτῶν ἄφησαν τὴν πνευματικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκολουθοῦν ἐντάλαμα ἀνθρώπων» δουλενόντων εἰς τὰ οἰκεία πάθη, «πλανωμένων καὶ πλανώντων». Καίτοι «ἐξ ὕπνου ἀναστήναι». Ὁ Χριστὸς ἐσώσθη ἡμᾶς θεοποιήσῃ!.

χωρίς να έχωμεν την έντύπωσιν ἀλλαγῆς πνευματικοῦ κλίματος κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐποχῆς εἰς τὴν ἄλλην. Καὶ τοῦτο διότι ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ ἄνθρωποι ἐκπληροῦν τὸν προορισμὸν των, ἐν τῇ ὁποίᾳ πραγματοποιεῖται ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσις, εἶναι πάντοτε ἡ αὐτῇ, καίτοι ἡ «οἰκονομία» αὐτῆς ὡς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον μεταβάλλεται κατ' ἀνάγκην ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν διαφόρων τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκπληροῖ τὴν ἀποστολὴν της. Οἱ Πατέρες καὶ οἱ Διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς ἐκρείασθη νὰ ὑπερασπίσουν καὶ νὰ διατυπώσουν τὰ διάφορα δόγματα, δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν καὶ μόνην παράδοσιν ὃ εἰς ὀλιγώτερον τοῦ ἄλλου· εἶναι οἱ μάρτυρες μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐμπειρίας.

Ἡ παράδοσις αὕτη παραμένει κοινὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία δίδει τὴν λαμπρὰν μαρτυρίαν της περὶ τῶν ἀληθειῶν τῶν συνδεδεμένων μετὰ τῆς ἐνανθρωπίσεως. Ἀλλὰ τὰ θαυότερα, τὰ οὕτως εἰπεῖν πλέον μυστηριώδη δόγματα, τὰ ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν Πεντηκοστήν, αἱ διδασκαλίαι περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, περὶ τῆς χάριτος, περὶ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι πλέον κοινὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Δύο διηρημένα παραδόσεις ἀντιτάσσονται πρὸς ἀλλήλας. Ἀκόμη καὶ ὃ, τι ὑπῆρξε κοινὸν μέχρις ὠρισμένης τιμῆς στιγμῆς, δέχεται ἐκ τῶν ὑστέρων ἕνα διάφορον τόνον, ἐμφανίζεται σήμερον ὑπὸ ἕτερον φῶς, ὡς πνευματικαὶ ἀλήθειαι ἀνήκουσαι εἰς δύο διακεκριμένας ἐμπειρίας. Τοῦ λοιποῦ, εἰς Ἁγιος Βασίλειος ἢ εἰς Ἁγιος Αὐγουστίνος θὰ ἐρμηνεύονται διαφόρως, ἀναλόγως τῆς ὑπολήψεως τὴν ὁποίαν ἔχει τις πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν ἢ τὴν Ὀρθόδοξον παράδοσιν. Τοῦτο εἶναι ἀναπόφευκτον διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν παραδέχονται τὴν αὐθεντικότητα ἐνδὸς ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφῆως, ἐὰν δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς παραδόσεως τὴν ὁποίαν προσθεύουν. Εἰς τὴν παρούσαν πραγματείαν προσεπαθήσαμεν νὰ παρουσιάσωμεν κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον τοὺς ἰδιάζοντα χαρακτῆρας τῆς παραδόσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, βασιζόμενοι ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς, ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν πᾶσαν ἐνδεχομένην σύγχυσιν ἢ παρανόησιν.

Ἐκρείασθη νὰ ἀποδείξωμεν διὰ πλείστων ἐπαναλήψεων, κατὰ τὴν μελέτην ἡμῶν περὶ τῆς μυστικῆς θεολογίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀποφατικὴν στάσιν, ἡ ὁποία προσοιδιάζει εἰς τὴν θρησκευτικὴν ταύτην σκέψιν. Ὡς εἶδομεν αἱ ἀρνήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑποδεικνύουν τὴν θεϊαν ἀγνωσίαν, δὲν εἶναι ἀντιστάσεις γνώσεως· χωρὶς νὰ εἶναι εἰς περιορισμός, ὃ ἀποφατισμὸς ὑπερβαίνει πάσας τὰς ἰδέας, πᾶν πεδίου φιλοσοφικῆς σκέψεως. Εἶναι μία τάσις πρὸς μίαν πληρότητα πάντοτε μεγαλύτεραν, ἡ ὁποία μεταβάλλει τὴν γνώσιν εἰς ἄγνωϊαν, τὴν θεολογίαν τῶν ἰδεῶν εἰς θεωρίαν, τὰ δόγματα, εἰς ἐμπειρίαν τῶν ἀρρήτων μυστηρίων. Εἶναι ἐπίσης μία θεολογία ὑποστατικῆ παρακινούσα ὀλόκληρον τὸ εἶναι, θέτουσα αὐτὸ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐνώσεως, ὑποχρεώνουσα αὐτὸ νὰ μεταβάλλῃ, νὰ μεταμορφώσῃ τὴν φύσιν του, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀληθῆ γνώσιν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ θεωρία τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐπομένως ἡ «μεταβολὴ τοῦ πνεύματος» δηλοῖ μετάνοϊαν. Ἡ ἀποφατικὴ ὁδὸς τῆς ἀνατολικῆς θεολογίας εἶναι ἡ μετάνοϊα τοῦ ἀνθρώπου πρὸ προσώπου τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Εἶναι ἡ συνεχὴς μεταβολὴ τοῦ εἶναι, τὸ ὁποῖον τείνει πρὸς τὴν πληρότητα του, πρὸς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται διὰ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ἡ ἐσχάτη τελείωσις πρὸς τὴν ὁποίαν τείνουν οἱ ἄνθρωποι, ἐπιτυγχάνεται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ὃ Μυσταγωγὸς τῆς ἀποφατικῆς ὁδοῦ τῆς ὁποίας αἱ ἀρνήσεις ὑποδηλοῦν τὴν παρουσίαν τοῦ Ἄνω νόμου, τοῦ Ἀπεριορίστου, τοῦ τελείου Πληρώματος. Εἶναι ἡ μυστικὴ παράδοσις ἐν τῇ εἰς πάντας ἀποκαλυφθεῖσα καὶ πανταχοῦ κηρυχθεῖσα παραδόσει· εἶναι τὸ μυστήριον τὸ ὁποῖον παραμένει κεκρυμμένον εἰς τὰς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι δίδει εἰς αὐτὰς τὸν χαρακτῆρα τῆς θεβαιότητος, τὴν ἐσωτερικὴν μαρτυρίαν, τὴν ζωὴν, τὴν θερμότητα, τὸ φῶς, ἰδιάζοντα εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν. Ἄνευ Ἐκείνου τὰ δόγματα θὰ ἦσαν ἀφηρημένα ἀλήθειαι, ἐξωθενικαὶ αὐθεντικότητες ἐπιβαλλόμεναι ἔξωθεν εἰς μίαν τυφλὴν πίσιν, λόγοι ἀντίθετοι πρὸς τὴν λογικὴν, γινόμενοι δεκτοὶ ἐξ ὑπακοῆς καὶ προσαρμοζόμενοι ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν διανοητικὴν ἡμῶν ἰκανότητα, ἀντὶ νὰ εἶναι μυστήρια ἀποκεκαλυμμένα, ἀρχαὶ μιᾶς νέας γνώσεως παρεχομέ-

νης εἰς ἡμᾶς καὶ προσαρμοζούσης τὴν φύσιν ἡμῶν εἰς τὴν θεωρίαν ἀληθειῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν.

Ἡ ἀποφατικὴ στάσις, ἐν τῇ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὸν θεμελιώδη χαρακτήρα ὀλοκλήρου τῆς θεολογικῆς σκέψεως τῆς ἀνατολικῆς παραδόσεως, εἶναι μία συνεχὴς μαρτυρία ἀποδιομένη εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀναπληροῖ ὅλας τὰς ἐλλείψεις, υπερβαίνει ὅπαντα τὰ ὄρια, παρέχει εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Ἄγνωστου τὸ πλήρωμα τῆς ἐμπειρίας, μεταβάλλει τὸν θεῖον γνόφον εἰς Φῶς, ἐν τῷ ὁποίῳ κοινωνοῦμεν τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ὁ ἄγνωστος Θεὸς ἀποκαλύπτεται ὡς Ἁγία Τριάς, ἐὰν ἡ ἀγνωσία Του ἐμφανίζεται ὡς τὸ μυστήριον τῶν τριῶν Προσώπων καὶ τῆς μιᾶς Φύσεως, τοῦτο συμβαίνει, διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀποκαλύπτει εἰς τὴν θεωρίαν ἡμῶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ εἶναι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὴν ἀνατολικὴν λατρείαν ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καλεῖται ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ ἀπόλυτος θεβαιότης εἶναι ὁρος πάσης θεωρίας, πάσης ἀνωψώσεως καὶ συγκρότησεως ἀρχὴ πάσης θεολογίας, πρώτη ἀλήθεια, ἀρχικὸν δεδομένον ἐκ τοῦ ὁποίου πᾶσα σκέψις, πᾶσα ὑπαρξὶς λαμβάνουν τὴν ἀρχὴν των. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νανζιανζηνός, ὁ Εὐάγγελος ὁ Ποντικός, ὁ Ἅγιος Μάξιμος καὶ ἄλλοι Πατέρες ταυτίζουν τὴν τελείαν γνῶσιν τῆς Τριάδος πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐσχάτην τελείωσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκλήθησαν ὅλα τὰ κτίσματα. Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας θὰ ἀποδεικνύεται πάντοτε Τριαδοκεντρικὴ. Ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι δι' αὐτὴν μία γνῶσις τῆς Τριάδος, ἡ μυστικὴ ἔνωσις - μία ζωὴ ἡνωμένη μετὰ τῶν τριῶν Θεῶν Προσώπων. Ἡ ἀντινομία τοῦ τριαδικοῦ δόγματος, μυστηριώδους ταυτότητος Μονάδος - Τριάδος θὰ διαφυλαχθῆ ζηλοτύπως ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀνατολικοῦ ἀποφατισμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἀντιταχθῆ πρὸς τὴν δυτικὴν διατύπωσιν τῆς ἐκπορεύσεως «ab utroque», ὥστε νὰ μὴ τονισθῆ ἡ ἐνότης τῆς φύσεως εἰς θάρος τῆς προσωπικῆς πληρότητος. «Τρισὶν ἁγισμοῖς, εἰς μίαν συνιοῦσι κυριότητα καὶ θεότητα». Ἡ μοναρχία τοῦ Πατρὸς θὰ ἀποδεικνύεται πάντοτε μοναδικὴ πηγὴ τῶν προσώπων, ἐν οἷς ὑπάρχει ὁ αἰῶνος πλοῦτος τῆς μιᾶς φύσεως.

Ἡ ἀνατολικὴ θεολογία τείνουσα πάντοτε

εἰς τὴν σύλληψιν μιᾶς μεγαλυτέρας πληρότητος, νὰ ὑπερβῆ ὅπαντα τὰ νοητὰ ὄρια τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ προσδιορίζουν λογικῶς τὸ θεῖον εἶναι, ἀρνείται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν θείαν φύσιν τὸν χαρακτήρα μιᾶς οὐσίας κεκλεισμένης ἐν ἑαυτῇ. Ὁ Θεός, μία οὐσία ἐν τρισὶ προσώποις, εἶναι τι πλέον τῆς οὐσίας· ἐκκέει τὴν οὐσίαν Του, ἐκδηλοῦται ἐκτὸς αὐτῆς, γνωστοποιεῖται ὡν ἀκοινώνητος ἐκ φύσεως. Αἱ πρόοδοι αὐταὶ τῆς θεότητος ἐκτὸς τῆς οὐσίας, τὰ ἐκκελισμάτα ταῦτα τοῦ θεοῦ πληρώματος, εἶναι αἱ ἐνέργειαι, τρόπος ὑπάρξεως ἀρμύζων εἰς τὸν Θεόν, καθ' ὅσον ἐκκέει τὸ πλήρωμα τῆς θεότητός Του διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὧλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄξιοι νὰ λάβουν αὐτό. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἕνας ὕμνος τῆς Πεντηκοστῆς καλεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα: «Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντεταγμένον καὶ συναριθμούμενον· Θεὸς καὶ θεοποιού· πῦρ ἐκ πυρὸς προϊόν, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, διαιροῦν τὰ χαρίσματα...».

Ὁ αὐτὸς πόθος τοῦ πληρώματος ἐκδηλοῦται εἰς τὰς διδασκαλίας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν δημιουργίαν. Ἐὰν ἡ ὑπαρξὶς τῆς κτίσεως οὐδόλως ἔχη τὸν χαρακτήρα τῆς ἀναγκαιότητος, ἐὰν ἡ δημιουργία δὲν εἶναι τυχαία, τὸ κτιστὸν σύμπαν εὐρίσκει τὴν τελειωσίαν του ἐν τῇ ἀπολύτῃ ταύτῃ ἀκριβῶς ἐλευθερίᾳ τῆς θείας βουλής. Διότι ὁ Θεὸς ἐδημοῦργησεν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐν ὑποκείμενον τελείως νέον, ἕνα κόσμον ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι μία ἀτελής ἀντιγραφὴ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν ἔργον ἠβελημένον, «ἀποφασισθὲν» ἐν τῇ «θείᾳ αὐτοῦ βουλή». Πράγματι, εἰς τὴν ἀνατολικὴν θεολογίαν αἱ θείαι ἰδέαι, ὡς εἶδομεν τοῦτο, παρουσιάζονται ὑπὸ τὴν δυναμικὴν μορφήν τῶν δυνάμεων, τῶν βουλῶν, τῶν δημιουργικῶν λόγων. Προσδιορίζουν τὰ πλάσματα ὡς ἐξωτερικὰ αὐτῶν αἰτίαι, ἀλλὰ συγκρότησεως καλοῦν αὐτὰ εἰς τὴν τελειότητα, εἰς τὸ εὖ εἶναι, «τὸ τέλειον εἶναι», εἰς τὴν ἔνωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὕτως ἡ κτίσις ἐμφανίζεται ὡς μία δυναμικὴ πραγματικότης τείνουσα πρὸς τὴν μέλλουσαν πληρότητα, ἡ ὁποῖα εἶναι παροῦσα διὰ τὸν Θεόν.

Τὸ ἄσειστον θεμέλιον τοῦ ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργηθέντος κόσμου, συνίσταται εἰς τὴν τελειωσίαν του, ἡ ὁποῖα εἶναι τὸ τέλος τοῦ γίνεσθαι αὐτοῦ. Ἐπομένως, Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκπληροῖ, ἀποδίδει τὴν πληρότητα εἰς πᾶν δημιούργημα, εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἐξεταζόμενον καθ' ἑαυτὸ τὸ δημιουργημα θὰ εἶναι πάντοτε ἀτελές· ἐξεταζόμενον ἐν Πνεύματι Ἄγιῳ θὰ ἐμφανισθῆ ὡς πλήρωμα τοῦ θεωμένου πλάσματος. Κατὰ τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας τῆς, ἡ κτίσις θὰ τεθῆ ἐν μέσῳ τῶν δύο αὐτῶν ὁρίων, χωρὶς νὰ δύναται τις νὰ συλλάβῃ τὴν «καθαρὰν φύσιν» καὶ τὴν χάριν ὡς δύο συνδεομένης πραγματικότητας ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία θὰ προσετίθεται εἰς τὴν ἄλλην. Ἡ παράδοσις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας γνωρίζει τὸ δημιουργημα τείνον πρὸς τὴν θέωσιν, προσδεῦον συνεχῶς ἐν χάριτι γνωρίζει ἐπίσης τὴν ἐκπεσοῦσαν φύσιν χωριζομένην τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ εἰσελθῇ εἰς ἐν νέον ὑπαρκτικὸν πεδίον, τὸ πεδίον τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου· ἀλλὰ θὰ ἀποφύγῃ νὰ ἀποδώσῃ μίαν στατικὴν τελειότητα εἰς τὴν κτιστὴν φύσιν, ἐξεταζομένην καθ' ἑαυτήν. Πράγματι θὰ ἦτο ὡς νὰ ἀπεδίδετο μία περιωρισμένη πληρότης, μία φυσικὴ ἐπάρκεια εἰς τὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ἐδημοιουργήθησαν διὰ νὰ εὔρουν τὸ πλήρωμά των εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν.

Εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν καὶ τὸν ἀσκητισμὸν τὸν ἀπορρέοντα ἐξ αὐτῆς, τὸ ὄριον — ἀποτέλεσμα συγκύσεως μεταξὺ προσώπου καὶ φύσεως — τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ὑπερπηδηθῆ, εἶναι τὸ τοῦ ἀτόμου, τοῦ ἰδιαίτερου ὄντος. Τὸ πλήρωμα τῆς φύσεως ἀπαιτεῖ τὴν τελείαν ἐνότητά τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν μοναδικῶν σώματι τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· τὸ αὐτοδύναμον πλήρωμα τῶν προσώπων ἐκφράζεται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ των — ὡς πρὸς πάντα φυσικὸν χαρακτηρισμὸν, πάντα ἀτομικὸν χαρακτῆρα — ἡ ὁποία δημιουργεῖ ἐξ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἓν μοναδικὸν ὄν μὴ ἔχον τὸ ὁμοίον του — μίαν πληθὺν ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων, αἱ ὁποῖαι κατέχουν μίαν μόνην φύσιν. Ἐν τῇ ἐνότητι τῆς κοινῆς φύσεως τὰ πρόσωπα δὲν εἶναι μέρη, ἀλλ' ἕκαστος εἶναι σύνολον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκει τὴν τελείωσιν τοῦ πληρώματός του εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν.

Τὸ πρόσωπον, ἄφθαρτος εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τείνει πάντοτε πρὸς αὐτὴν τὴν πληρότητα, καίτοι ἀναζητεῖ αὐτὴν ἐνίοτε ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, διότι γνωρίζει, ἐπιθυμεῖ καὶ ἐνεργεῖ διὰ τῆς φύσεως τὴν ὁποίαν ἡ ἁμαρτία ἡμαύρωσε, τῆς φύσεως ἡ ὁποία δὲν ἔχει πλέον τὴν θείαν ὁμοιότητα. Οὕτω τὸ μυστήριον τοῦ θείου Εἶναι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ διάκρισις μεταξὺ τῆς

μῆς φύσεως καὶ τῶν προσώπων, εἶναι ἐγγεγραμμένον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἡ ὁποία ἐκλήθη νὰ μετασχη τῆς ζωῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος. Οἱ δύο πόλοι τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, ἡ φύσις καὶ τὸ πρόσωπον, εὐρίσκουν τὸ πλήρωμά των ἢ μὲν ἐν τῇ ἐνότητι, τὸ δὲ ἐν τῇ ἀπολύτῳ ποικιλίᾳ, διότι ἕκαστον πρόσωπον ἐνοῦται μετὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τρόπον ἀποκλειστικῶς προσωπικόν. Ἡ ἐνότης τῆς ἐξαγνισθείσης φύσεως θὰ ἀναδημοιουργηθῆ καὶ θὰ ἀνακεφαλαιωθῆ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ· ἡ πληθὺς τῶν προσώπων θὰ ἐπικυρωθῆ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον θὰ μεταδοθῆ εἰς ἕκαστον μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ νέον πλήρωμα, τὸ νέον ὑπαρκτικὸν πεδίον, εἰσαχθὲν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τὸν Γογλοθά, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Πεντηκοστήν, θὰ ὀνομασθῆ Ἐκκλησία.

Ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀνατολικὴ πνευματικὴ θὰ ἴδῃ τὸν Χριστόν. Μὲ ἄλλας λέξεις θὰ γνωρίσῃ Αὐτὸν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Ὁ Χριστὸς θὰ ἐμφανίζεται πάντοτε εἰς αὐτὴν ἐν τῷ πληρώματι τῆς θεότητός Του, δεδοξασμένος καὶ θριαμβεύων ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ πάθος Του, ἀκόμη καὶ ἐν τῷ τάφῳ. Ἡ κένωσις θὰ ἀναπληροῦται πάντοτε διὰ τῆς ἐλλάμψεως τῆς θεότητος. Νεκρὸς καὶ ἀναπαυόμενος ἐν τῷ τάφῳ κατέρχεται εἰς τὸν Ἄδην ὡς νικητὴς καὶ ἄπαξ διὰ παντός ἐξολοθρεῖ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀναστὰς καὶ ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, δὲν δύναται νὰ γνωσθῆ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ ἄλλην μορφήν πλην τῆς τοῦ ἐνὸς προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος, καθεζόμενος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς πατήσας τὸν θάνατον· ὁ ἱστορικὸς Χριστὸς, ὁ Ἰησοῦς τῆς Ναζαρέτ· οἶος παρουσιάζεται εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων μαρτύρων, ὁ Χριστὸς ὁ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας ὑπερβαίνεται πάντοτε, ὀλοκληροῦται ἐν τῷ πληρώματι τῆς Ἀποκαλύψεως, ἡ ὁποία παρεκωρήθη εἰς τοὺς ἀληθεῖς μάρτυρας, εἰς τοὺς πεφωτισμένους ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος υἱοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ λατρεία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παράδοσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ μᾶλλον, ἡ θεωθεῖσα αὐτὴ ἀνθρωπίνῃ φύσις ἐνδύεται τὸ αὐτὸ ἔνδοξον σῆμα, μὲ τὸ ὁποῖον εἶδον αὐτὴν οἱ Ἀπόστολοι ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβῶρ - ἀνθρωπίνῃ φύσις τοῦ Υἱοῦ ἢ ὁποῖα καθιστᾷ ὁρατὴν τὴν κοινήν

μετά τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θεότητα. Ἡ ὁδὸς τῆς μισήσεως τοῦ Χριστοῦ οὐδέποτε ἠσκήθη ἐν τῇ πνευματικῇ ζωῇ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Πράγματι ἡ ὁδὸς αὕτη θὰ ἐφαίνοτο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὡς ἔχουσα χαρακτῆρα τινὰ ἀτελείας, ἐξωτερικὴν τινὰ θέσιν ἔναντι τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν ἀνατολικὴν πνευματικότητα ἡ μόνη ὁδὸς, ἡ ὁποία καθιστᾷ ἡμᾶς συμμόρφους τῷ Χριστῷ, εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἀποκλήσεως τῆς χάριτος τῆς παρεχομένης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας οὐδέποτε εἶχον στίγματα, ἐξωτερικοὺς τύπους καθιστῶντας μεγάλους τινὰς Ἅγίους καὶ μυστικούς τῆς Δύσεως ὁμοίους πρὸς τὸν πάσχοντα Χριστόν. Ἀντιθέτως συχνάκις οἱ Ἅγιοι τῆς ἀνατολῆς μετεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτὸς τῆς ἀκρίστου χάριτος καὶ ἐνεφανίσθησαν ἀπαστρέφοντες ὡς ὁ Χριστὸς τότε κατὰ τὴν Μεταμόρφωσίν Του.

Ἡ πηγὴ τοῦ πληρώματος τούτου τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει πάντα ἀκριβῆ δογματικὸν καθορισμόν, ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀρχὴ τοῦ πλοῦτος καὶ τῆς ἐλευθερίας ταύτης εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὡς τέλειον Πρόσωπον, οὐδέποτε ἐθεωρήθη ἐν τῇ ὑποστατικῇ αὐτοῦ ὑπάρξει, ὡς «σύνδεσμος ἀγάπης» μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡς μία λειτουργία ἐνότητος ἐν τῇ Τριάδι, ἐν ἧ δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ τοιοῦτου εἶδους προσδιορισμοῦς. Ὁμολογοῦσα τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὑποστατικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν ἔναντι τοῦ Υἱοῦ, ἡ παράδοσις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπικυρώνει τὴν προσωπικὴν τελειότητα τοῦ ἔργου τοῦ εἰς τὸν κόσμον ἐλθόντος Παρακλήτου. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι μία ἐνωτικὴ δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Υἱὸς θὰ ἐπεβάλετο εἰς τὰ μέλη τοῦ μυστικοῦ Του Σώματος. Ἐὰν μαρτυρῆ περὶ τοῦ Υἱοῦ, τοῦτο γίνεται ὑπὸ τὴν ιδιότητά Του ὡς θεοῦ προσώπου ἀνεξαρτήτου τοῦ Υἱοῦ, ὡς θεοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον παρέχει εἰς ἐκάστην ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν, εἰς ἕκαστον μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἐν νέον πλήρωμα, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ ἄνθρωποι οἰκείουονται καὶ ὁμολογοῦν ἐλευθέρως, αὐθορμήτως τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία κατέστη ἐμφανὴς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. «Ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ

ἡ ἐλευθερία», ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τυφλὰ μέλη ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν ἐκμηνερίζονται διὰ τῆς ἐνώσεως, ἀλλ' ἀποκοτῶν τὸ προσωπικὸν τῶν πλήρωμα ἕκαστον καθίσταται ἐν σύνολον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέρχεται κενωρισμένως ἐφ' ἐκάστην ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν. Ἐὰν ὁ Υἱὸς δανείζῃ τὴν ὑπόστασίν Του εἰς τὴν ἀναγεννημένην ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐὰν καθίσταται ἡ Κεφαλὴ ἐνὸς καινοῦ σώματος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλθὼν ἐν ὀνόματι τοῦ Υἱοῦ παρέχει εἰς ἕκαστον μέλος τοῦ σώματος τούτου, εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον τὴν θεότητα.

Ἐν τῇ κενώσει τοῦ κατελθόντος εἰς τὴν γῆν Υἱοῦ τὸ πρόσωπον ἐξεδηλοῦτο σαφῶς, ἀλλ' ἡ φύσις ἔμενε κεκρυμμένη ὑπὸ τῆς «μορφῆς τοῦ δούλου». Κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ θεότης ἀποκαλύπτεται ὡς Δωρεά, ἐνῶ τὸ πρόσωπον τοῦ Δοτιῆρος μένει ἀθέατον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παρέχει τὴν ἄκτιστον χάριν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐξαφανιζόμενον, κρυπτόμενον οὕτως εἰπεῖν ὡς πρόσωπον. Ὁ ἄνθρωπος ἐνοῦται μετὰ τοῦ Θεοῦ προσαρμοζόμενος εἰς τὸ πλήρωμα τῆς υπάρξεως, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται εἰς τὰ βάθη τοῦ ἰδικοῦ του προσώπου. Διὰ τῶν συνεχῶν προσπαθειῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀνόδου, διὰ τῆς συνεργασίας μετὰ τῆς θείας θελήσεως, ἡ κτιστὴ φύσις μεταμορφοῦται ὁλονὲν καὶ περισσότερον ὑπὸ τῆς χάριτος μέχρι τῆς τελικῆς θεώσεως, ἡ ὁποία θὰ ἀποκαλυφθῇ πλήρως ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

Τὸ αὐτὸ πλήρωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ αὐτὴ προσπάθεια διὰ τὴν ἐσχάτην τελείωσιν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι τι στατικὸν καὶ περιωρισμένον χαρακτηρίζει τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησιολογίαν. Ἡ ἱστορικὴ Ἐκκλησία, συγκεκριμένη, καλῶς καθωριζομένη ἐντὸς τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, συγκεντρώνει ἐν ἑαυτῇ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανόν, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς κεκοιμημένους, τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ τοὺς ἁγίους, τὸ κτιστὸν καὶ τὸ ἄκτιστον. Πῶς νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὑπὸ τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἐξωτερικὰς ἀτελείας τῆς ἱστορικῆς υπάρξεως τῆς τὴν ἔνδοξον Νύμφην τοῦ Χριστοῦ «ἣ ἔχουσαν σπῆλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων»; (Ἐφ. ε', 27). Πῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀπο-

φύγωμεν τὸν πειρασμόν, τὴν ἀμφιβολίαν, ἐὰν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἐξεχέετο συνεχῶς ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, ἐὰν οἱ ἱστορικοὶ περιορισμοὶ δὲν ὑπερρηθῶντο πάντοτε, ἐὰν ἡ ἀτέλεια δὲν μετεβάλλετο πάντοτε εἰς πλήρωμα, ὡς τὸ ὕδωρ μετεβλήθη εἰς οἶνον εἰς τὸν ἐν Κανᾶ γάμον; Πόσοι ἄνθρωποι διέρχονται ἐκ τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς αἰώνιου δόξης ὑπὸ τινά ὄψιν ταπεινώσεως; Ἀλλὰ πόσοι ἀνεγνώρισαν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν «ἐν πληγῇ ὄντα» ἄνθρωπον;

Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπωμεν καὶ αἰσθῆσαν ἀνεπτυγμένην ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, διὰ νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν πληρότητα ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐξωτερικὸς ὀφθαλμὸς διακρίνει μόνον περιορισμοὺς καὶ ἐλλείψεις. Δὲν ἔχομεν ἀνάγκη «μεγάλων ἐποχῶν», διὰ νὰ δυναθῶμεν νὰ θεβαιώσωμεν τὸ πλήρωμα τοῦ τῆς θείας ζωῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε παρὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων, εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν μεγάλων συνόδων πάντοτε ὑπῆρξαν «λαϊκὰ πνεύματα», τὰ ὁποῖα παρέμενον τυφλὰ πρὸ τῶν ἀποκαλυπτικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐν παράδειγμα πλεόν πρόσφατον: ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία ἐγέννησε μόλις πρὸ εἴκοσι ἐτῶν χιλιάδας μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν, οἱ ὁποῖοι εἰς οὐδὲν ὑστεροῦν τῶν μαρτύρων τῶν πρώτων αἰώνων· αἱ ἄφθονοι ἐκχύσεις τῆς χάριτος, τὰ καταπληκτικώτερα θαύματα ἔλαβον χώραν παντοῦ ὅπου ἐδοκιμάσθη ἡ πίστις· αἱ εἰκόνας παρουσιάσθησαν θαυμασταὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἐκπλήκτων θεατῶν, οἱ θόλοι τῶν ἐκκλησιῶν ἀπῆστρατιον ἐν φῶς, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ θαῦμα ἀνώτερον ὄλων, ἡ Ἐκκλησία ἐγνώριζε νὰ θριαμβεύη εἰς ὅλας τὰς δυσκολίας, νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς δοκιμασίας ἀνανεωμένη καὶ στερεωμένη. Ἐν τοῦτοις πάντα ταῦτα μόλις παρετηρήθησαν· ἡ ἔνδοξος πλευρὰ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐγένετο εἰς τὴν Ρωσίαν, ἔμεινε σχεδὸν ἀδιάφορος διὰ τὴν πλειονότητα· κυρίως διεμαρτυρήθησαν κατὰ τὴν πλειονότητα, ἐλυπήθησαν διότι ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία δὲν ἐφέρθη ὡς δύναμις ἐγκόσμιος καὶ πολιτικῆ· συνεχώρησαν αὐτὴν διὰ τὴν «ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν». Ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφεὶς Χριστὸς οὐ-

δόλως θὰ κριθῆ διαφορετικῶς ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τυφλοὶ διὰ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως. Διὰ νὰ μάθωμεν νὰ ἀναγνωρίζωμεν τὴν νίκην ὑπὸ τὴν φαινομενικὴν ἥτταν, τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, τὴν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς πραγματικότητι, πρέπει νὰ λάβωμεν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κρυφθέντα ἡμῖν» (Α' Κορ. β' 12).

Ὁ ἀποφατισμὸς, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὴν μυστικὴν θεολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐμφανίζεται τελικῶς ὡς μία μαρτυρία ἀποδιδομένη εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Προσώπου παραμένοντος ἀγνώστου, καίτοι πληροὶ τὰ πάντα φέροντος αὐτὰ πρὸς τὴν ἐσχάτην τελειώσιν των. Τὸ πᾶν τελειοῦται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ κόσμος ὁ ὁποῖος ἐδημουργήθη διὰ νὰ θεωθῆ, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἐκλήθησαν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν, ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἔνωσις αὕτη πραγματοποιεῖται· τέλος ὁ Θεὸς γνωστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ πληρώματι τοῦ εἶναι Του, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ Ἁγία Τριάς. Ἡ πίστις, ἡ ὁποία εἶναι ἀποφατικὴ ἔννοια τοῦ πληρώματος τούτου, δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ξένη διὰ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα συγκατατίθενται εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καθίσταται ἐν αὐτοῖς ἡ πηγὴ τῆς συνειδήσεως των, ἡ ὁποία αὐξάνει ὅλον ἐν καὶ περισσώτερον εἰς κατανόησιν τῶν θεῶν πραγμάτων.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ κατὰ τοὺς ἀσκητικοὺς Πατέρας τῆς ἀνατολῆς οὐδέποτε εἶναι ἀσυνείδητος, ὡς εἶδομεν τοῦτο εἰς τὰ τελευταῖα κεφάλαια. Ἡ συνείδησις αὕτη τῆς χάριτος, τοῦ παρόντος ἐν ἡμῖν Θεοῦ καλεῖται συνήθως «γνώσις» ἢ «γνώσις πνευματικῆ» τὴν ὁποῖαν ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος προσδιορίζει ὡς αἰσθησὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἢ ὡς «αἰσθησὴν τῶν μυστηρίων». Ἡ γνώσις ἀπομακρύνει πάντα περιορισμὸν τῆς συνειδήσεως, πᾶσαν ἄγνοιαν τῆς ὁποίας τὸ ἔσχατον τέλος εἶναι ἡ ἰσοπερὰ κόλασις. Ἡ τελειότης τῆς γνώσεως εἶναι ἡ θεωρία τοῦ θεοῦ φωτὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος, συνειδήσις πλήρης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ παρουσία, ἡ κρίσις καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, αἵτινες πραγματοποιοῦνται, κατὰ τὸν

→ εἰς σελ. 33

ΣΧΟΛΙΟ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΔΡΑΜΑ *

«Μὴ πεποιθατε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία (Ψαλμ. 145, 2).

ΕΝ μᾶς σώζει ὁ οικονομικός ἢ ὁ οικογενειακὸς προγραμματισμός. Οὔτε ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση. Οὔτε ὁ ἐναγώνιος φιλοσοφικὸς στοχασμός. Οὔτε τὰ παγκόσμια συνέδρια καὶ οἱ ἐπιτροπὲς βοήθειας ἢ ἀλληλεγγύης. Οὔτε οἱ Παγκόσμιοι Ὄργανισμοὶ τύπου Ἑνωμένων Ἐθνῶν (ΟΗΕ).

Ποῖος λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸν ΟΗΕ, ἀφοῦ δὲν ἐκπροσωπεῖ τὴν Παγκόσμια Κοινότητα, εἴτε ζωντανῶν εἴτε νεκρῶν, παρὰ μόνον τὶς κυβερνήσεις τῶν κρατῶν, τὶς οικονομικὲς αὐτοκρατορίες, τὴν θέληση τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τὴν αὐταρχικὴ καὶ ἀυθαίρετη ἐρμηνεῖα τῶν ἀρθρῶν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη, ἔχοντας ὡς κριτήρια τὰ ἐθνικιστικὰ ἢ παραταξιακὰ συμφέροντα: ΝΑΤΟ, Σύμφωνο Βαρσοβίας, Κίνα, Κίνημα τῶν Ἀδeseυμένων, Ἀφρικανοασιατικῆς Ἀλληλεγγύης, Κοινοπολιτείας, Ὄργανισμὸς Πετρελαιοπαραγωγῶν χωρῶν, Εὐρωπαϊκὴ Οικονομικὴ Κοινότητα, Σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς κ.λπ.;

Ἀπόδειξη τούτου εἶναι ἡ ὑπαρξη ὄλων αὐτῶν τῶν ἐπὶ μέρους διεθνῶν ὀργανώσεων. Νοιώθουν τὰ ἔθνη ἀνασφάλεια, φόβο, ἀγωνία, ἀγχος, σύγχυση, διασπαστικὴ ἀβεβαιότητα. Νοιώθουν νὰ χάνονται μέσα στὴν πολυεθνικὴ αὐτὴ χοάνη, καὶ ὄχι νὰ ἀποκοτῶν μιά ταυτότητα, ἓνα πρόσωπο, λίγο χῶμα νὰ σταθοῦν νὰ χαιρετήσουν τὸν ἥλιο.

Ὁ ΟΗΕ εἶναι ἓνας ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς, ὅσο παγκόσμιος καὶ ἂν εἶναι. Τοῦ λείπει κάτι. Ἡ

Ἀνάσταση τοῦ θεανθρώπου. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ μᾶς προσφέρει τελικὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν καταστροφή, ὅπως μᾶς τὸν προσέφερε μέχρι τώρα. Ἐπὶ τριάντα χρόνια προσπίπτουμε στὰ πόδια του καὶ ἐκλιπαροῦμε αὐτοδιάθεση, ἀνεξαρτησία, ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα, ἀδέσμευτη πολιτικὴ, ἀφοπλισμὸ, εἰρήνη. Τί κερδίσαμε; 40% κατεχόμενα ἐδάφη, 200.000 πρόσφυγες, 2.000 ἀγνοουμένους. Τί χάσαμε; Βιομηχανίες, ξενοδοχεῖα, σχολεῖα, τουριστικὰ μέρη, γεωργικὴ παραγωγή, μοναστήρια, ἐκκλησίες, πόλεις καὶ χωριά. Τί κερδίσαμε; Ἀλλοίωση ὀντολογικῆ, πολιτικῆ, δημογραφικῆ. Κι ὅλα αὐτὰ γιατί;

Πρῶτον: Διότι διώξαμε τὴν Παναγία ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὸν πολιτισμὸ μας.

Δεύτερον: Διότι μᾶς μισοῦν Ἑβραῖοι καὶ Μουσουλμᾶνοι, ἐπειδὴ εἴμαστε χριστιανοί. Πίσω ἀπὸ πολλοὺς διωγμοὺς καὶ μαρτύρια χριστιανῶν, ἱερωμένων, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, κρύβονται οἱ Ἑβραῖοι. Οἱ πρόσφατοι ἅγιοι Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς καὶ Γρηγόριος ὁ Ε' προδόθηκαν στοὺς πασάδες καὶ τὸν Σουλτᾶνο ἀπὸ Ἑβραίους. Ὁ Παλαιστινιακὸς λαὸς ἀπὸ τὸ 1948 ζεῖ ὡς πρόσφυγας καὶ σκλάβος. Ἀκολουθεῖ ἀπὸ τὸ 1974 καὶ ὁ Κυπριακός. Ὑποφέρουμε γιὰ τὸ χατήρι τῶν Ἑβραίων. Τόσο εἶναι τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν ὅπου ἂν ἦταν δυνατό νὰ μᾶς ἀφανίσουν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, θὰ τὸ ἔκαναν. Τώρα χρησιμοποιοῦν τὴν πονηρὴ διπλωματία, τὴν οικονομικὴ πίεση, τὴν συστηματικὴ προπαγάνδα. Μάταια κοπιᾶζουν. Θὰ πέσουνε στὸν λάκκο ποὺ ἀνοίξαν γιὰ μᾶς. Ἐμεῖς δὲν τοὺς μισοῦμε, ἀλλὰ θὰ πέσουν ἀπὸ τὸ μῖσος ποὺ ἔχουν μέσα στὴν καρδιά τους ἔναντι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν, τῶν ὀρθοδόξων δηλαδή.

* Τὸ σχόλιο γράφτηκε ἀπὸ νέον θεολόγον Κύπριον, μονάζοντα στὸ Ἅγιον Ὄρος.

1. Τὶς ἴδιες μεθόδους ἐφαρμόζουν οἱ ὄπου γῆς κομμουνιστές. Δὲν ὑστεροῦν!

Και τρίτον: Διότι μᾶς μισούν² οἱ κάθε εἶδους αἰρετικοί, ἰδιαίτερα οἱ Παπικοί ἢ Ρωμαιοκαθολικοί. Μᾶς «σιμπατοῦν» π. ο.λύ. . . Ὡς δείγμα τῆς «ἀγάτης» τους θά ἐκθέσουμε τώρα: Τὴν 19ῃ Μαΐου 1231 μαρτύρησαν στὴν Λευκωσία 13 μοναχοὶ τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Καντάρας (ὀροσειρὰ Πενταδακτύλου): «Γ' περίοδος³: Τὴν περίοδο τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀκμῆς διεδέχθη περίοδος ὑποδουλώσεως καὶ παρακμῆς. Ὑπὸ τὴν Φραγκοκρατίαν, ὡς ἀποκαλεῖται ἡ 400ετῆς περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κύπρος διετέλεσεν ὑπὸ ρωμαιοκαθολικούς τὸ δόγμα κυριαρχούς, τοὺς Λουζινιανούς βασιλεῖς (1191 - 1489) καὶ τοὺς Ἑνετοὺς (1489 - 1571), ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ὑπεδουλώθη διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ἐγκαταστάσαν ἐν Κύπρῳ Λατινικὴν Ἐκκλησίαν».

Τὴν Κύπρῳ κατεῖχαν οἱ Φράγκοι Λουζινιανοί, μιά Γαλλικὴ δυναστεία σταυροφόρων. Αὐτοὶ ἤθελαν νὰ ἐπαβάλουν τὴν Παπικὴ αἵρεσὴ τους. Ἐπὶ 400χρόνια ἡ Κύπρος ἦτανε κυνηγημένη, σταυρωμένη ὡς Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς Παπικούς. Ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας ἀπετελεῖτο ἀπὸ 14 ἐπισκοπές. Ὁ Παπικὸς νούντιος ἢ μᾶλλον λεγάτος, κατὰ τὸ 1220, τὶς κατάργησε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ κράτους καὶ τοῦ στρατοῦ δυναστικά. Ἐδιώξε τὸν ὀρθόδοξο Ἀρχιεπίσκοπο καὶ τοὺς ἐπισκόπους στὰ βουνά. Ἀπεφάσισε, διέταξε καὶ δημιούργησε δικὴ του Σύνοδο Λατινικὴ, ἐρήμην τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς νήσου, στὴν ὁποία προσετέθησαν οἱ ὅσοι προσκύνησαν τὴν παντοῦφλα τὸν λεγάτο, καὶ διέγραψε τὶς ὀρθόδοξες ἐπισκοπές. Ἀπὸ 14 ἄφησε 4. Κι αὐτές, τὶς ἀνέλαβαν Παπικοί. Ὅσοι ἐπρόκειτο νὰ γίνουν ἱερεῖς ἢ ἐπίσκοποι ἔπρεπε ν' ἀναθεματίσουν τὴν Ὁρθόδοξη Σύνοδο καὶ ν' ἀναγνωρίσουν τὸν Πάπα ὡς κανονικὸ ἐπίσκοπο Ρώμης, πρῶτο καὶ ἀλάθητο, κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ὅλης καὶ διάδοχο τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ὅσοι ἀντιστέκονταν, ἢ θανατώνονταν ἢ διώκονταν ἢ φυλακίζονταν. Ἐδημεύονταν οἱ περιουσίες τῶν μονῶν ἢ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ δίδονταν στοὺς Λατίνους ἐπισκόπους ἢ ἱερεῖς, ἢ τὶς ἔστελλαν στὴν Γαλλία, στὴν Ἑνετία καὶ στὸν Πάπα, ἐκκληρώνοντας τὸ ἱερό τους χρῆος.

2. «... ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἔθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου» (Ματθαίου 24, 9).

3. Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, ἔκδ. Μαρτίνο, Ἀθήναι 1965, τόμ. 7, στήλῃ 1129.

Δεκατρεῖς μοναχοὶ τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Καντάρας (δύο ἀπ' αὐτούς, οἱ Κόνων καὶ Ἰωάννης, πιθανὸν νὰ ἦσαν ἱερομόναχοι Ἁγιορεῖτες) κλείστηκαν στὶς φυλακὲς ἐπειδὴ ἀρνήθηκαν νὰ ὑπακούσουν στὰ κελεύσματα καὶ τὶς παράνομες ἀποφάσεις τοῦ Λατινικοῦ κλήρου καὶ τῆς Ἱ. Ἐξετάσεώς τους. Ἀρνήθηκαν νὰ τελέσουν μὲ ἄζυμο ἄρτο τὴν Θ. Λειτουργία καὶ ν' ἀρνηθοῦν τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση καὶ τὸ Ἁγιο Πνεῦμα πού τὴν συνέχει. Ἐμειναν τρεῖς χρόνια φυλακισμένοι. Βασανίζονταν ἀπὸ πείνα, δίψα καὶ ἐξευτελισμούς. Ἀπὸ ὕγρασία, ἀκαθαρσίες, ἀνάερο καὶ ἀνήλιαγο περιβάλλον. Στὶς 5 Ἀπριλίου 1231 πεθαίνει ὁ π. Θεόγγυστος. Καίγεται τὸ λείψανό του. Ἀκολουθεῖ νέα Ἱερὰ Ἐξέταση. Νέα ἀρνηση ὑπὸ τῶν ἁγίων. Νέα φυλάκιση. Καταδικάζονται εἰς θάνατον μπροστὰ στὸν Φράγκο Βασίλεα τῆς Κύπρου Ἐρρίκο τὸν Α' (1218 - 1254) ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Παπικὸ Ἱεροεξεταστή. Σέρνονταν δεμένοι ἀπὸ τὶς οὐρὲς τῶν ἀλόγων μέσα στὴν Λευκωσία καὶ στὸν χεῖμαρο Ἀλλοῦ Πεδιαιο. Ἐτεῖ «οράβδους τυπτόμενοι καὶ τὴν σάρκα κατατεμνόμενοι» οἱ δώδεκα «ἀδαμάντινοι πύργοι» τῆς Ὁρθοδοξίας ρίφθηκαν στὴν φωτιά, στὶς 19 Μαΐου τοῦ 1231. Ἡ φωτιά ἀρνήθηκε ν' ἀγγίξει τοὺς ὀσίους. Οἱ Παπικοὶ λύσσαξαν. Δὲν πίστεψαν. Δὲν μετανόησαν. Ἀνάβουν δευτέρη φωτιά. Ὁ Κύριος καλεῖ πλέον τοὺς ὀσοπαρθενομάρτυρες κοντὰ Του.

Ἀνακάταψαν τὰ λείψανα μὲ ὄστα ζώων καὶ τὰ ἔκαψαν. Τὴν στάχτη, τὴν σκόρπισαν⁴.

Ἄς καθίσουμε κάποτε κάπου νὰ ξαποστάσουμε. Δὲν ὠφρεῖ ἡ περιπλάνηση. Κάθε πέτρα ἔχει τὸν πόνο τῆς. Σήκωσέ την λίγο. Θά μιλήσῃ. Ἡ ἱστορία πού γράφεται καὶ δὲν κατανοεῖται, ξαναγράφεται. Ἴσως, ἴσως νὰ μὴ κελαιδοῦν πᾶ τ' ἀηδόνια στὶς Πλάτρες. Πάντως ἡ Ἀποστολικὴ Συνοδικότητα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου διασώζει ἀκόμη ἐκείνη τὴν κοινοκτημοσύνη τῆς ἀγάτης πού λειτουργεῖ ὅπως ἡ ἑσωτερικὴ ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

μ.ν.γ.

4. Παπααγαθαγγέλου παπα-Σταύρου, Μορφές πού ἀγίασαν τὴν Κύπρῳ, Λευκωσία - Κύπρος 1976, σ. 210 - 226.

Ο "ΤΡΑΓΟΣ,, ΤΟΥ ΤΣΙΜΙΣΚΗ

Ι ΤΙΣ μοναχὸς εἰσελθὼν δουλεύσει τινὶ τῶν ἡγουμένων ἐπὶ ἐστυχημένῳ ἐνιαυτῷ, ἔσωθεν δὲ τοῦ ὠρισμένου τούτου καιροῦ κατ' ὀλιγορῆσας ὑπαναχωρήσειεν, ἐξέστω αὐτῷ λαμβάνειν τὸν μισθὸν τῆς δουλείας αὐτοῦ· εἰ δὲ κακουργία τινὶ χρώμενος καὶ μετὰ δουλείαν τετραμηνιαίου ἢ καὶ ἑξαμηνιαίου χρόνου πειραθείη θλίψαι τὸν ἀδελφὸν ἐν τῷ διώκειν αὐτὸν ἀμισθί, ἐξ ὀλοκλήρου λαμβάνειν τὸν μισθὸν αὐτοῦ προτρεπόμεθα· εἰ δὲ γε ἀντιδιατίθετο ὁ κατὰ πάθος ἀποστερῶν μὴ διδόναι μισθὸν τῷ δουλεύσαντι, ἐναγέτω κατ' αὐτοῦ τοῖς γέρουσι, καὶ ἀνυπερθέτως ἀπαιτεῖσθω ὁ μισθὸς αὐτοῦ παρ' αὐτῶν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ τῷ ἐγκαλοῦντι δεδόσθω· ὡσαύτως καὶ τὸν ἀστυχήτως εἰσιόντα ἐν ὑποταγῇ καὶ δουλεύοντα, δικώμενον δὲ παρὰ τοῦ ἡγουμένου εἶτε θλιβόμενον παρ' αὐτοῦ καὶ ὑπαναχωροῦντα, λαμβάνειν αὐτὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ρόγαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἐντελλόμεθα.

Τὰς λεγομένας ἀγγαρείας ἐκκοπήναι προσκόντως ἡγησάμεθα τὰς παρὰ τῶν κελλιωτῶν πρὸς τοὺς ἡγουμένους γινομένας· ταῦτα γὰρ κοσμητικῆς οὐ μοναδικῆς ζωῆς ἐστῆσι σύμβολα. Εἰ δὲ τις ἔκοντὶ μὴ καταναγκάζοντίς τινος αἰρεθείη ἀφίχθαι καὶ βοηθῆναι τινί, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ δουλεύοντος κείσθω τοῦτο.

Τῷ τὴν τῆς Μέσης ἐπιστασίαν ἐγκεχειρισμένῳ οἰκονόμῳ διεντελλόμεθα τὸ ἔχειν ἐπὶ ἀδείας εἴ γε ἄρα ἐφεύρσκει τινὰς σκάνδαλα καὶ φιλονεικίας διεγει-

ροντας, τούτους ἐξελαύνειν τῆς Μέσης· καὶ γὰρ εἴ τι παρ' αὐτῶν συμβαίνει ζιζάνιον γίνεσθαι καὶ μὴ τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν παρὰ τοῦ οἰκονόμου δέξεται, ἢ αἰτία εἰς αὐτὸν διαβήσεται. Εἰ δὲ διὰ τινος δουλείας ἀναγκαίας εὑρεθείη ἀποδημήσας τοῦ ὄρους, καταλιμπάνειν ἀντὶ αὐτοῦ ἄνθρωπον ἰκανὸν κρείττονα πάντων διευθύνοντα τοὺς μοναχοὺς πρὸς εἰρηναῖαν κατάστασιν. Εἰ δὲ τι καὶ ἔξω τῆς Μέσης συμβαίει σκάνδαλον κατὰ τὸ ὄρος γεγενῆσθαι, ὀφείλειν τὸν οἰκονόμον προτρεπόμεθα συμπαραλαμβάνειν μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας ἡγουμένους ἐκ τῶν πλησιαζόντων τῷ τόπῳ ἐνῷ τὸ σκάνδαλον ἐπισυμβέβηκεν, καὶ διὰ ἀκριβοῦς ἐρεύνης τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν ἐπιχορηγῆσαι τῷ πράγματι.

Ἐπεὶ οὖν πρὸ χρόνων τινῶν διὰ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐπιδρομὴν εὐρέθη τὰ κτήνη τῆς μεγάλης μονῆς εἰς τὸ ὄρος εἰσελθόντα εἰδήσει τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Λάβρα, προτρεπόμεθα μηκέτι τοῦτο γενέσθαι ἐκτὸς ἀνάγκης ἢ ἀλλὴν ἐπιδρομῆς τῶν ἐθνῶν· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγουμένων παραφυλαττέσθω, ὥστε μὴ ἰδικῶς εἰσάγειν αὐτά. Περὶ δὲ τῶν συνήθως εἰς τὸ ὄρος εἰσερχομένων κτηνῶν τῇ κοινῇ γνώμῃ τῶν γερόντων εἰς τὴν αὐτῶν προαίρεσιν τοῦτο ἀναπθέμεθα, κἂν τε προαιρῶνται ἐκκόψαι αὐτὰ τοῦ μὴ εἰσάγεσθαι, κἂν τε μὴ·

Καὶ περὶ ζευγαρίων παρεγγυώμεθα μὴ ἔχειν τινὰς ταῦτα τῶν ἡγουμένων εἰ μὴ μόνην τὴν μεγάλην Λάβραν ζευγάριον ἐν διὰ τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν καὶ διὰ τὸ πολυάνθρωπον αὐτὴν εἶναι, καὶ τὸ ἐκτὸς ζευγαρίου ἀνένδεκτον εἶναι τὴν Λάβραν συνίστασθαι.

Περὶ τῶν ἐν τῷ ὄρει κοπτομένων

δαδίων παρά τῶν μοναχῶν βουλόμεθα μὴ ἔξωθεν τοῦ Ὄρους ἐκφέρειν καὶ πηράσκειν αὐτά, ἀλλ' ἐν τῷ Ὄρει πωλεῖσθαι· εἰ δὲ ἀναγκαῖα χρεῖα κατεπεῖγοι καὶ εἰς κοσμικοὺς πηρασκέτωσαν.

Περὶ δὲ τῶν εἰσερχομένων οἰκοδόμων γνῶμην διδόμεν μὴ συνεισέρχεσθαι αὐτοῖς παιδία χάριν τῆς συνεπιβολῆς καὶ συνδρομῆς τῆς πρὸς τὸ ἔργον.

Περὶ τῆς προβολῆς τοῦ οἰκονόμου ἐντελλόμεθα ἵνα κατὰ τὴν σεβάσιμον ἐορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου περὶ τὴν σύναξιν, ὅτε καὶ τὸν λόγον ὀφείλει ποιεῖσθαι τῆς ἐγχειρίσεως αὐτῷ οἰκονομίας, εἰ μὲν καλῶς διαπιθήμενος εὐρίσκειται περὶ αὐτὴν καὶ εἴ γε ἀρέσκονται ὁ τε πρῶτος καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι εἰς αὐτόν, μενέτω ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτοῦ ἀνενόχλητος, εἰ δὲ μὴ ἀρέσκονται ἔξεοῦν αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἐγχειρίσεως καὶ ἄλλον προβάλλεσθαι συγχωροῦμεν.

Ἐπεὶ δὲ τῶν δύο συνάξεων ἐκκοπησῶν ἐπάναγκες περιττεύειν ἄπερ ὤφειλεν εἰς παράκλησιν τῶν γερόντων ἐξοδιάζεσθαι, καὶ ταῦτα μίγνυσθαι τῇ ρόγᾳ καὶ τοῖς μοναχοῖς διανεῖμεισθαι.

Περὶ δὲ τῆς προβολῆς τοῦ πρώτου τὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν παρακολουθήσαντα τύπον φυλάττεσθαι προαιρούμεθα βέβαιον καὶ ἀκίνητον.

Τούτοις πᾶσιν τοῖς τυπωθεῖσι καὶ ἐκτεθεῖσιν ἅπαντας τοὺς ἡγουμένους καὶ μοναχοὺς τοῦ Ὄρους ἐμμένειν καὶ μηδαμῶς κατατολμᾶν τινὰ πρὸς ἀνατροπὴν χωρεῖν τῶν τοῦ τοιοῦτου τυπικοῦ κεφαλαίων συνοσίον ἡγησάμεθα. Εἰ δέ τις φοραθεῖ παραφύλλον θέμενος ἄπερ κοινῇ γνῶμη καὶ οὐ μόνῃ τῇ ἡμῶν ὀρμῇ τε καὶ ἐξουσίᾳ ἐκτέθειται καὶ τετύπεται, ὑποκείσθω τοῖς τῶν θείων κανόνων ἐπιτιμίοις ὡς καταπεπατηκῶς τὴν ἴδιαν συνείδησιν καὶ ἀφορμὴ σκανδάλου καὶ βλάβης μεγίστης τοῖς πολλοῖς γινόμενος. Διῶριστα ταῦτα καὶ τετύπεται κοινῇ γνῶμῃ καὶ συναινέσει πάντων τῶν τοῦ Ἄθω εὐλαβεστάτων ἡγουμένων παρὰ Εὐθυμίου μοναχοῦ τῆς τῶν Στουδίου εὐαγεστάτης μονῆς. Καὶ πρὸς τούτους

ἕνεκα τοῦ τελεωτέραν ἀσφαλεστέραν τε καὶ παγίαν αὐτὰ λαβεῖν τὴν βεβαίωσιν καὶ διαμονὴν ἐν τῇ κρίσει καὶ ἐπισκέψει Ἰωάννου τοῦ φιλαγάθου κραταιοῦ τε καὶ εἰρηνοποιοῦ βασιλέως ἡμῶν ἀνατέθειται, καὶ ὡς παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀητηθῆται καὶ κραταιᾶς βασιλείας ζώσῃ φωνῇ διορισθέντων καὶ ἀποσταλέντων καὶ διὰ τιμίας καὶ ἀγίας κελεύσεως τῶν θείων βασιλικῶν γραμμάτων δεξαμένων ἡμῶν τὰ καθ' ἕκαστον καὶ ἅπασαν διαλύσαι διαφορὰν, εἰρηνοποιῆσαι τὲ καὶ τυπῶσαι ἅπαντα τὰ πραχθέντα ὡς κανονικῶς προβάντα ἀποδέδεκται καὶ βασιλικῇ σφραγίδι ἐψησφάλιστα.

† *ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩι ΤΩι ΘΕΩι ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ, Ἀθανάσιος μοναχὸς καὶ πρῶτος, Ἀθανάσιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς μεγάλης Λαύρας, Χριστόδουλος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος ὁ τοῦ πρῶτου, Ἰάκωβος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος, Θωμᾶς μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος, Ἰωάννης μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, Καλλίνικος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος, Ἀνθιμος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ἥλιος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος, Ἀρσένιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Δαυνιὴλ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ἰωάννης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ἀντώνιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Θεοδόσιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ἀνδρέας μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Διονύσιος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος, Κοσμᾶς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Θωμᾶς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ἰλαρίων μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Γεώργιος ὁ ζωγράφος, Μεθόδιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Νικηφόρος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Θεόδουλος μοναχὸς ὁ Ἀβλεπῆς καὶ ἡγούμενος, Εὐθύμιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ζαχαρίας μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Μιχαὴλ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Γεώργιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Μιχαὴλ ὁ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος, Λουκᾶς μοναχὸς καὶ οἰκονόμος, Νικόδημος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Ἰωάννης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος, Λουκᾶς μοναχὸς, Ἰγνατίος μοναχὸς, Στέφανος μοναχὸς, Παῦλος*

→ εἰς σελ. 35

ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΩΣΙΝ*

ΤΑΘΗΚΑ στην ἄμμο τῆς θάλασσας κι εἶδα ἓνα παιδί νὰ πλάθει ἓνα κορμί μὲ τὴν ἄμμοῦδα. Ἀπερίγραπτα εἶναι τὰ αἰσθήματα κι οἱ σκέψεις πὺν προκαλοῦ-

σε αὐτὸ σ' ὅλη τὴν συγκινημένη ὑπόστασή μου. Μᾶς λέει ἡ Γραφή ὅτι ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος, ψυχὴ καὶ σῶμα, πλάστηκε κατ' εἰκόνα Θεοῦ «θεοῦμενον δὲ μετοχῇ τῆς θείας ἐλλάμπσεως». Σκοπὸς του νὰ προσφέρει ὄχι μόνο τὸν ἑαυτό του ἀλλὰ καὶ ὅλη τὴν κτίση στὸν Πατέρα πλάστη. Τὸ ἀρχέτυπο ἦταν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τὸ ἄκτιστο καὶ ἀσώματο κάλλος, πὺν γεννήθηκε σωματικὰ ἀπὸ τὴν Παρθένο καὶ ὁ ὅποιος εἶναι ἡ «εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ ὁρατοῦ».

Ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε εὐτυχισμένος στὴν Ἐδὲμ ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία τῆς παρακοῆς τὸν ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸν Φωτοδότη Θεό, χάνοντας ἐκεῖ, ὄχι μόνο τὸ φωτεινὸ κλειδί τῆς ἀγάπης ἀλλὰ καὶ τὴ δυνατότητα νὰ ἀποκτήσει τὴν ὁμοίωση πὺν τοῦ ἔδινε ἡ κοινωνία μὲ Αὐτὸν πὺν εἶναι ἀπὸ μόνος Του ἀγαθός, ὡραίος καὶ ἄφθαρτος. Ἦταν μιὰ κοσμολογικὴ καταστροφή. Ἡ κτίση βλέποντας τὸν ἄνθρωπο νὰ φεύγει ἀπὸ τὸν Παράδεισο, δὲν ἤθελε νὰ ὑποταχθεῖ στὸν παραβά-

τη, ὁ ἥλιος δὲν ἤθελε νὰ λάμπει, ἡ σελήνη δὲν ἤθελε νὰ φανεῖ καὶ τὰ «ἄστρα ὀφθῆναι τούτω οὐκ εἶλοντο, αἱ πηγαὶ ὑρῦειν οὐκ ἔμελον».

Ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴν ἀθανασία, ἡ κτίση, μὴ θέλοντας, ὑποδουλώθηκε στὴ φθορὰ γιὰ νὰ γίνεῖ ἡ φθαρτὴ κατοικία τοῦ φθαρτοῦ ἀνθρώπου. Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ ἐξάισια ὡραίος, ἀπαράλλακτη εἰκόνα τοῦ Πατρὸς, κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ σαρκώθηκε «ἴνα ἡμᾶς συμμόρφους ποιῆτῃ τῆς εἰκόνας τῆς δόξης αὐτοῦ», γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὴ θέωση, δηλαδὴ τὴν ὁμοίωση καὶ τὴν ἀφθαρσία τῆ μέλλουσα καὶ ἡ κτίση νὰ συνανακαινοθεῖ καὶ νὰ γίνεῖ ἀφθαρτὴ καὶ ὅλη πνευματικὴ.

Ὅλοι οἱ ἅγιοι θὰ μεταβληθοῦν καὶ θὰ γίνουν υἱοὶ Θεοῦ καὶ ἐν μορφῇ Θεοῦ κατοικοῦν, ἐν μέρει, ἤδη ἀπὸ τώρα στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ψυχὴ καὶ σῶμα, ὁ ἄνθρωπος ὅλος θεώνεται μὲ τὴ θεουργικὴ χάρη τοῦ ἐνανθρωπισμένου Θεοῦ «Ἐγένετο γὰρ ἄνθρωπος, ἴν' ἡμᾶς ἐν ἑαυτῷ θεοποιήσῃ». Κατὰ φύση μένει ὁ ὅλος ἄνθρωπος, κατὰ χάρη καὶ μετοχῇ, ἀφοῦ σταυρωθεῖ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος καὶ ἀποκτηθεῖ ἡ ὁμοίωση, γίνετα ὅλος Θεὸς στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα μὲ τὴν ἄκτιστη χάρη καὶ τὴν κρυστάλλινη λαμπρότητα τῆς οὐράνιας δόξας τοῦ φωτὸς τοῦ προσώπου τοῦ Θεοανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, πὺν τὸν συγκολλᾷ ἀναμφισβήτητα στὴ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Γι' αὐτὸ οἱ ἅγιες εἰκόνες μᾶς παρουσιάζουν τοὺς ἁγίους ὁμοίους κατὰ χάρη καὶ μετοχῇ μ' Ἐκεῖνον πὺν ὀλάκερος ὁ Θεὸς τοὺς γεμίζει ὀλάκερους μὲ τὸν Ἐαυτό Του «καὶ μηδὲν αὐτῶν τῆς αὐτοῦ παρουσίας κενὸν καταλείψαντα». Γιὰ τὴ θεωμένη φύση τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου ἄ-

* Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν Α.Δ. ἀναδημοσιεύουμε ἀπὸ τὴν «Εὐθύνη» (Φεβρ. 1979) τὸ θαυμάσιον αὐτὸ κείμενον τοῦ ἀγιογράφου ἀγιορείτου καὶ «Θεολόγου» ἱερομονάχου, πὺν σὲ ἀδρὲς γραμμὲς ἐκτίθεται ἡ θεολογία τῆς εἰκόνας καὶ ἐκφράζεται ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία τοῦ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Βλέπει κανεὶς τὸ πνευματικὸν μεγαλεῖον τοῦ ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου, πὺν καταλαμβάνεται ἀπὸ ἐδῶ μέσον, στὴ χαρὰ τοῦ θείου καὶ ἀκτίστου φωτὸς.

νακεφαλαιώνονται τὰ πάντα, εἶναι τὰ πάντα στὰ πάντα ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Καινή κτίση. Γι' αὐτὸ στὴν εἰκόνα τίποτα δὲν ἔχει μιά ἀνεξάρτητη κίνηση οὔτε μὲν ἀμέτοχο ἀπὸ τῆ μεταμορφωτικῆ παρουσία τοῦ Θεοῦ.

Ἐκεῖ ὅλα εἶναι ἄρμονικὰ καὶ εὐρυθμα, τὰ μάτια μεγάλα βλέπουν μὲ εἰρήνη καὶ θεωροῦν τὴ δόξα καὶ τὴν ὠραιότητα τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀοράτου καὶ ἀπροσσίτου, ἀπευθύνονται πρὸς ἐμᾶς μὲ βλέμμα καθαρὸ καὶ διάφανο. Τὰ αὐτιά, παρὰξενα γιὰ τοὺς ἀμυσταγώγητους, ἀκοῦνε τὶς δεήσεις μας καὶ τὶς οὐράνιες ψαλμωδίες. Τὰ χέρια τῶν ἁγίων ἔκει μᾶς εὐλογοῦν καὶ ἀκοῦνε ἀσώματη μουσική, ὅλο καὶ ψηλαφώντας τὸ ἄυλο. Ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ τους ἀντανακλάται στὶς συσπάσεις τῶν προσώπων καὶ σὲ ὄλες τους τὶς στάσεις. Ὅπως χρησιμοποιοῦν τὰ σώματα καὶ τὰ αἰσθητήρια — θύρες τῆς ψυχῆς — γιὰ τὴν πραγμάτωση τοῦ καλοῦ, ἔτσι καὶ ἀγιάζονται καὶ γίνονται οὐράνια καὶ θεῖα, λογοποιοῦνται μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἀρχετύπου ποῦ ποθεῖται μὲ ὅλη τὴν ἀγαπητικὴ δύναμη τῆς ψυχῆς καὶ κρατιέται σφιχτὰ σὲ βαθὺ αἶσθημα πληρότητας γιὰ νὰ ἐκλάμπει ὁ ἄνθρωπος, τὸ πῆλινο ὄν, σὰν εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ ἑνὸς τῆς Τριάδος Θεοῦ, ποῦ κυοφορήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο ὑπερφυσικά, δίχως ἄνδρα, διότι γένος εἴμαστε τοῦ Θεοῦ Πλάστη, ποῦ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο «κοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς».

Καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ θὰ μεταβληθοῦν, ὅμως ἐπειδὴ δὲν ἔχουν στολίσει ἀπὸ ἐδῶ τὶς ψυχῆς τους μὲ τὶς ἀρετὲς — δῶρα Θεοῦ ποῦ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ δεχθεῖ ἢ ὄχι — δὲν θὰ ἀπολαύσουν, δυστυχῶς, τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ποῦ εἶναι φῶς ἀληθινό, ὅπως ἐδῶ οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ νεκροὶ δὲν ἀπολαμβάνουν τὸν αἰσθητὸ ἥλιο, ποῦ ἀνεξαιρέτως φωτίζει τὰ πάντα.

Νομίζω πὼς εἶναι πάρα πολὺ σπουδαῖο ὅτι ἡ ὀρθόδοξη ἀγιογραφία δὲν ἱστορεῖ μὲ ἀνθρώπινη ὑποκειμενικότητα τὴν κακία στὸν ἄνθρωπο ἀλλὰ ἀπλῶς ἀπεικονίζει ἀντικειμενικὰ τὴν κακὴ πρά-

ξη καὶ παριστάνει — συνήθως καὶ ὅσο τὸ ἐπιτρέπει ἡ εἰκονογραφικὴ σύνθεση — τὸν ἁμαρτωλὸ σὲ profil γιὰτὶ αὐτὸς δὲν ἔχει πράγματι κοινωνία, στερημένος ἀπὸ τὸν πνευματικὸ ἀσπασμό, ποῦ εἶναι πραγματοποίηση κοινωνίας καὶ ἐκδήλωση τῆς ὁμόνοιας καὶ τῆς συμφωνίας τῶν, κατ' εἰκόνα, πλασμένων ἀνθρώπων στὴν ἀγάπη καὶ στὴν ἀλήθεια.

Μέσα στὸ χῶρο τοῦ φωτός, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλήθειας, ὁ ἁμαρτωλὸς εἶναι αὐτὸς ποῦ ἀρνεῖται τὴν κοινωνία μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ μετοχὴ σ' ὅλα καθῶς καὶ στὸν προσωπικὸ καὶ μοναδικὸ Λόγο. Ὁ ἁμαρτωλὸς στὴν ὀρθόδοξη εἰκόνα παριστάνεται κατ' εἰκόνα Θεοῦ, σὰν ἄνθρωπος ποῦ ἁμαρτάνει καὶ ὄχι σὰν μιά «βιολογικὴ ὑπόσταση» (παραμορφωμένη ἢ ὄχι), ποῦ ὑπάρχει μόνον στὴν διαστρεβλωμένη δυτικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ γιὰ τὴν κτίση.

Γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία ὁ ἄνθρωπος καὶ καὶ ἡ κτίση, ποῦ ἔπλασε ὁ Θεός, εἶναι θεολογικὰ ὄντα, ὅπου τὸ ἓνα εἶναι στὸ ἄλλο καὶ συμμετέχει ὅλο καὶ τὸ καθένα ἀναλογικὰ στὶς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ. Τὰ πάντα πλάστηκαν ἐν Χριστῷ καὶ ὅλα συμμετέχουν κατ' ἀναλογία στὸ κέντρο τῆς οἰκουμένης ποῦ εἶναι ὁ Χριστός. Ἀπ' αὐτὸν παίρνουν ἀναλογικὰ τὴν ὑπαρξη, τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν ἀγιότητα καὶ ἂν δὲν συμμετεῖχαν στὶς ἄκτιστες καὶ ἀόρατες δυνάμεις τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ἦταν παρὰ μὴ ὄντα.

Τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, ποῦ παριστάνει ἡ εἰκόνα, εἶναι τὸ ἀντίθετο τοῦ μερικοῦ ἀνθρώπου, ὑποδουλωμένου στὴν ἐγωκεντρικὴ του ἀτομικότητα. Τὸ πρόσωπο ἐκφράζει ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη φύση χωρὶς νὰ σφετερίζεται κάποιο μέρος τῆς. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἐξουδένωση τοῦ ἀτόμου, ποῦ κλίνει νὰ αὐτοβεβαιωθεῖ σὰν κυρίαρχος μᾶς δικῆς του φύσης, γίνεται μὲ τὴ θεία κάρη εἰκόνα Θεοῦ, δηλαδὴ πρόσωπο ποῦ ἀγκαλιάζει ὅλη τὴ φύση' τότε πράγματι εἶναι.

Τὸ ἄτομο δὲν χάνεται' ἐν τῇ γεύσει τῆς ἀγάπης, μεταμορφώνεται σὲ πρόσω-

πο. Δηλαδή πρέπει να θραυστεί το άτομο για να γεννηθεί το πρόσωπο. Γι' αυτό οι εικόνες φέρουν πάντοτε ένα όνομα, μᾶς παριστάνουν συγκεκριμένα πρόσωπα. Δείχνουν το πρόσωπο που χάρη στη δύναμη τῆς θείας ἀγάπης ἀγκαλιάζει καὶ περιέχει μέσα του ὅλη τὴ φύση. Τὸ πρόσωπο εἶναι, καὶ ἡ μνήμη του εἶναι αἰώνια. Ἄν τὸ ἄτομο δὲν ἀφήνει τὴν ὅλη ἐμπαθῆ ἀτομικότητά του καὶ δὲν ἀρπαχθεῖ ἀπὸ τὴν δυναμικὴ καὶ θεληματικὴ του ἀναφορὰ πρὸς τὸν Χριστό, αὐ-

τό, τὸ ἄτομο, ὑπάρχει ἀλλὰ δὲν εἶναι, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ὁ Ὡν, δὲν λούζει ὅλη τὴν ὑπαρξὴ του μὲ τὸ ἀλλοιωτικό, καινὸ, γεμάτο χάρη καὶ ἀλήθεια ἀκτινοβολισμα τῆς ὑπερουσίου Τριάδος: Πατῆρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, μία θεότης, μία δύναμις καὶ αἰωνία μοναρχία τοῦ Πατρὸς.

Ἡ εἰκόνα σοῦ παριστάνει αὐτὸν ποῦ εἶναι, αὐτοὺς ποῦ εἶναι καὶ αὐτὸ ποῦ εἶναι — καὶ εἶσαι μόνον μέσα στὴ κοινωνία τῶν ἁγίων — ἡ παρουσία τους εἶναι πραγματικὴ. Εἶναι ἀνοικτοὶ καὶ μᾶς συναντοῦν. Μᾶς κάνουν νὰ αισθανόμαστε ὅτι κι ἔμεῖς εἴμαστε, μᾶς προσκαλοῦν στὴν αἰωνιότητα, στὴν εἰρήνη καὶ στὴν γαλήνη ποῦ βασιλεύει καὶ τοὺς γεμίζει ὅλους, σὰν διάφανο νερὸ ποῦ ποτίζει ὅλη τὴν ὑπόστασή τους.

ΤΟ ΔΕΙΠΝΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

→ ἀπὸ σελ. 26

Ἅγιον Συμεῶν τὸν Νέον Θεολόγον, ἀπὸ τῆς παρουσίας ζωῆς, πρὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως εἰς τοὺς ἁγίους, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐν συνεχείᾳ μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνία.

Ἡ συνειδήσις τοῦ πληρώματος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δοθεῖσα εἰς ἕκαστον μέλος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ μέτρον τῆς προσωπικῆς ἀνυψώσεως αὐτοῦ διαλύει τὰ σκότη τοῦ θανάτου, τὸν φόβον τῆς κρίσεως, τὴν ἄβυσσον τῆς κολάσεως, κατευθύνουσα τὰ βλέμματα ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸν ἐρχόμενον μετὰ δόξης Κύριον». Ἡ χαρὰ αὕτη τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς καθιστᾷ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα «πανήγυριν πίστεως», καθ' ἣν ἕκαστος μετέχει ἐν τινι μέτρῳ καὶ δι' ὀλίγας στιγμὰς τοῦ πληρώματος τῆς «ἀγνότητος ἡμέρας», ἡ ὁποία δὲν θὰ ἔξῃ τέλος. Εἷς λόγος ἀποδιδόμενος εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, ὁ ὁποῖος ἀναγιγνώσκεται κατ' ἔτος εἰς τὴν πρωϊνὴν λειτουργίαν τοῦ Πάσχα, ἐκφράζει τελείως τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐσχατολογικοῦ τούτου πληρώματος, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει ἡ χριστιανικὴ Ἀνατολή. Δὲν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ εὕρωμεν λόγους περισσότερον ἐκφραστικούς, διὰ νὰ περάνωμεν τὴν παρούσαν μελέτην περὶ τῆς μυστικῆς θεολογίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅλ' αὐτά, ποῦ στὴ φύση ἦτανε κομματομασμένα καὶ ἐν ἀταξίᾳ τὰ φέρουν — μὲ τὴν χαρὰ ποῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς στοὺς δόλιους ἁμαρτωλοὺς σὰν μοναδικὴ ἐλπίδα — στὴν τάξη καὶ στὴν ἐνότητα. Ἐκεῖ, στὴν εἰκόνα, κόποι καὶ πόνοι, πείνα, δίψα, ὕβρις καὶ ὄλα τὰ λυπηρὰ καὶ ἐπίπονα «τῆς χαροποιοῦ κατὰ Θεὸν ζωῆς» μεταβάλλονται στὴν χαρὰ τῆς Παναγίας, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄστρων. Ἐκεῖ γαλήνια βασιλεύει θεία μέθη σὲ ἀρμονίες ποῦ σκανδαλίζουν τὴ φυσικὴ λογικὴ καὶ μεταφέρουν στὸ κῶρον τῆς χάριτος, ὅπου ὄλα εἶναι δυνατὰ, μωρία τῆς πίστεως, ὅπου ἡ διὰ Χριστὸν σαλότης προκαλεῖ ὅλη τὴν τάξη καὶ τὴ σοφία τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὸ πολὺ σοφὰ τὸ ἔχει μηχανευθεῖ ὁ τεχνίτης Λόγος, γιὰ νὰ βλέπουμε μόνον πρὸς τὰ μελλοντικά γιὰτί, ἐνῶ ἀκαοῦμε καὶ πιστεύουμε πῶς ἔχουμε πλαστεῖ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ποῦ ὑπάρχει στὸν οὐρανόν», ὑποδουλωνόμαστε μὲ ἀφέλεια στὴν ἀπατηλὴ ἡδονὴ τοῦ φαινομενικοῦ καὶ τοῦ προσκαίρου.

ἰ.σ.γ.

ΕΡΩΤΕΣ ΘΕΙΩΝ ΥΜΝΩΝ

ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ Ν. ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΩΤΑΝ θρηνήσω πολύ και θελήσω να σιαματήσω, ἔρχεται τότε μουσικά και με πιάνει ἀπὸ τὸ κεφάλι, κι' ἐγὼ δὲ βλέπω μπροστά μου ἀπὸ τὰ δάκρυα, μὴν ξέροντας ποίος εἶναι.

Φεγγοβολεῖ τότε και καταναγάζει με φῶς γλυκὸ τὸ νοῦ μου. Ὅταν ὁμως γνωρίσω ποιά εἶναι, σὲ λίγο πετᾷ μακριά μου, ἀφήνονιάς μου τὴ φωτιά τοῦ θείου της πόθου, ποὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ γελᾷς οὔτε νὰ ρίχνεις τὰ μάτια σου σιτούς ἄλλους ἀνθρώπους οὔτε νὰ δέχεσαι μέσα σου κανέναν πόθο γιὰ τὰ ὄρατά... και σὲ διδάσκει τὴν παντοδύναμη ταπεινοσύνη. Ὅταν λοιπὸν ἀποκίησω τὴν ταπεινοσύνη και γίνω ταπεινός, τότε ἔρχεται και μένει ἀχώριστα μαζί μου ἐκεῖνη (δηλ. ἡ Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ). Συνανασιτρέφεται μαζί μου. Με φωτίζει. Με κοιτᾷ και τὴν κοιτῶ. Βρίσκειται σὴν καρδιά μου και συγχρόνως σὶν οὐρανὸ. Μοῦ ἐξημενεύει τὴ Γραφή, μοῦ δίνει γνώση και με διδάσκει μουστήρια, ποὺ δὲ θὰ μπορέσω νὰ τὰ ἐκφράσω. Μοῦ δείχνει πῶς με ἄρπαξε ἀπὸ τὸν κόσμον και με προστάζει νὰ ἔχω ἔλεος γιὰ ὄλους ὄσοι εἶναι σὶν κόσμον. Τοῖχονι με περιβάλλον, τὸ σῶμα με κρατεῖ, κι' ὁμως βρίσκομαι ἀληθινὰ — νὰ τὸ πιστέψεις! — ἔξω ἀπ' αὐτά. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι τοὺς κρότους, δὲν ἀκούω τίς φωνές, δὲν φοβᾶμαι τὸ θάνατον, γιαι κι' αὐτὸν τὸν ξεπέρασα. Τί εἶναι θλίψη δὲν ξέρω, κι' ἂν ὄλοι οἱ ἄνθρωπονι με σιανοχωροῦν. Οἱ εὐχαριστήσεων εἶναι πίκρα γιὰ μένα, τὰ πάθη στέκουν μακριά μου. Και βλέπω φῶς μες ἀπὸ καθετί, τὴ νύχτα και τὴν ἡμέρα. Ἡ ἡμέρα μοῦ φαίνε-

ται νύχτα, ἡ νύχτα μοῦ εἶναι ἡμέρα. Οὔτε θέλω νὰ κοιμηθῶ, γιαι κι' αὐτὸ εἶναι χάσιμο γιὰ μένα. Κι' διαν συμβεῖ νὰ με περικυκλώσουν ὄλες οἱ συμφορές και φαίνονται πῶς με σέρνουν οκλάθο και με κάνουν δ,τι θέλουν, ἐγὼ βρίσκομαι τότε ξάφρον μαζί της, ἔξω ἀπ' ὄλα τούτα τὰ εὐχάρισια και τὰ δυσάρεστα και τίς τέραφεις τοῦ κόσμου. Ἀπολαμβάνω τὴ χαρὰ τὴν ἀνείπωτη, τὴ θεϊκή, γεύουαι ἄσωτα («κατατροφῶ») τὴν ὁμορφιά της, τὴν ἀγκαλιάζω πολλές φορές, τὴ γεμίζω φιλιά και τὴν προσκυνῶ, κι' ἔχω μεγάλη χάρη σὲ ὄσα σιάνθηκαν αἰτία νὰ δῶ αὐτὴν ποὺ ποθοῦσα και νὰ μετάσχω σὶν ἄροητο φῶς και νὰ γίνω φῶς και νὰ λάβω ἀπὸ τὴ δωρεά του και ν' ἀποκίησω τὸ δωρητὴ ὄλων τῶν ἀγαθῶν και νὰ μὴ μοῦ λείπει πιὰ κανένα ψυχικὸ χάρισμα.

Ξαφνικά μοῦ φανερώθης ἀπὸ ψηλὰ πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἥλιον. Κι' ἔλαμψες ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς ὡς τὴν καρδιά μου. Ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ἔβλεπα νὰ εἶναι σὰ βαθὺ σκοτάδι. Και καταμεσῆς ἑνας φωτεινὸς στύλος ἔοκισε τὴν αἰμόσφαιρα κι' ἔφτιασε ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς ὡς ἐμένα τὸ δύστιχο. Εὐθύς ληουόνησα τὸ φῶς τοῦ λύχνου, ἔξεχασα διτι βρίσκομαι μες σ' ἕνα σπιτι, και καθόμουν σ' αὐτὸ ποὺ μοῦ φαίνονταν πῶς εἶναι ἡ αἰμόσφαιρα τοῦ σκοταδιοῦ. Ἀλλὰ και τὸ σῶμα μου τὸ ληουόνησα ὄλοκληρωτικά. Κι' ἄρχισα νὰ σοῦ μιλῶ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγὼ καθαρῶστηκα και ἀπαλλάχτηκα ἀπὸ τὰ δεσμὰ, μοῦ δίνει τὸ θεϊκὸ του χέρι, με σηκώνει ἀπὸ τὸ βόρβορον, με ἀγκαλιάζει ὄλοκληρος, πέσπει σὶν τὸ ἀχλὺ μου — ἄλοίμονον, πῶς θ' ἀντέξω ὄλα αὐτά; — και με καταφιλεῖ πολλές φο-

ρές. Και καθώς ἐγὼ λιγοψύχησα κι' ἔχασα τις δυνάμεις μου — ἀλοίμονο, πῶς νὰ τὰ γράψω; — μὲ παίρνει πάνω σιτοῦς ὄμους του — ὦ ἀγάπη, ὦ καλοσύνη — και μὲ θγάζει ἀπὸ τὸν "Ἀδη και τὸ χῶρο και τὸ σκοιάδι και μὲ βάζει σὲ ἄλλον κόσμο ἢ ἀέρα — πῶς ἀκριβῶς νὰ τὸ πῶ, δὲν ξέρω. "Ἐνα ξέρω, ὅτι φῶς μὲ κρατεῖ και μὲ κυκλώνει. Μὲ βάζει λοιπὸν σ' ἕνα φῶς μεγάλο, πὸν τὸ μεγάλο του θεῖο θαῦμα οὔτε ἄγγελιο, νομίζω, θὰ μπορέσουν νὰ τὸ ἐκφοράσουν ἢ νὰ τὸ ποῦν μεταξὺ τους. Κι' ὅταν βρεθῆκα ἐκεῖ, μοῦ δείχνει πάλι ἄλλα πράγματα ὅσα εἶναι μὲς σιτὸ φῶς και πιδὸν πολλὰ ὅσα προσέρχονται ἀπὸ τὸ φῶς και μοῦ δίνει νὰ ἐννοήσω τὴν ἀπίστευτη ἀναδημιουργία μου (αὐτὴν ἀνάπλασιν τὴν ξένην), πὸν ὁ ἴδιος μοῦ ἔκανε και μὲ ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴ φθορὰ και μ' ἐλευθέρωσε δλόκληρο ἀπὸ τὸ θάνατο σιτὴν αἰσθησι και μοῦ δῶρισε ἀθάνατη ζωή... Μ' ἔκανε ἀνάγκη, ἀρηλάφητο, ἀόρατο, συνδεμένον μὲ τ' ἀόρατα... "Υστερα μὲ γύ-

ρισε σιτὸν κόσμο τὸν αἰσθητὸ και ὁρατὸ και μ' ἔβαλε νὰ ἐξακολουθήσω τὸ βίω και νὰ συνανασιζέρομαι αὐτοῦς πὸν βροίκονται σιτὸ σκοιάδι... και κυρίως νὰ τοῦς διδάσκω... "Όταν ὅμως ἐγκαταλείφθηκα μόνος... δὲν ἀρκέστηκα... σιτὰ ἀγαθὰ πὸν μοῦ δῶρισε... ἀλλὰ ἡ σιτέρησή του μ' ἔκανε νὰ ξεχάσω ὅλα τὰ καλὰ πὸν ἀνέφερα, και θαρροῦσα ὅτι δὲν ἔχω τίποτα και στενοχωριόμονο νομίζοντας τὸν ἑαυτὸ μου βυθισμένο σιτὸς προηγούμενες συμφορές. Καθόμονο λοιπὸν σιτὴ μέση τῆς σκητῆς μου, κλεισμένος σὰ σὲ μνημα (αὐτήκη) ἢ σὰ σὲ πιθάρι, ἔκλαιγα, θρηνοῦσα δυνατὰ, χωρὶς νὰ κοιτάζω καθόλου ἔξω. "Ἀναζητοῦσα ἐκεῖνον, ἐκεῖνον πὸν ποθοῦσα, πὸν τὸν ἀγάπησα (αἰσθήση), πὸν ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ὁμορφιάς του πληγώθηκα. Φλεγόμονο, καιγόμονο, εἶχα μέσα μου πυρκαγιά (ἀνεπεριζόμενη ὄλος). Περονόσα λοιπὸν εἶτοι, ἔχυνα δάκρυα, ἔλιωνα και θασανιζόμονο και βοοῦσα πονεμένα. Κι' αὐτὸς μὲ ἄκουσε, ἔσκυρε ἀπὸ ὕψος ἀφάνταστο και, θλέπονιάς με, μὲ λυπήθηκε και μὲ ἀξίωσε πάλι νὰ τὸν δῶ... Τὸν εἶδα λοιπὸν πάλι μὲς σιτὸ σπῆτι, μὲς σιτὸ πιθάρι μου, κι' ἦταν μπροσιτὰ μου ξάφρον δλόκληρος κι' ἐνώθηκε μαζί μου ἀνείπωτα, συνδέθηκε μωσιτικά, ἔσμιξε μαζί μου χωρὶς νὰ σμιξει, ὅπως ἢ φωτιά μὲς σιτὸ σίδηρο και τὸ φῶς μὲς σιτὸ γυαλί. Μ' ἔκανε σὰ φωτιά, σὰ φῶς, κι' ἔγινα ἐκεῖνο πὸν πρωτίτερα ἔβλεπα και θωροῦσα ἀπὸ μακριά.

μεταφράζει ἐ.ν.π.

Ο "ΤΡΑΓΟΣ.. ΤΟΥ ΤΣΙΜΙΣΚΗ

→ ἀπὸ σελ. 30

μοναχὸς και πρεσβύτερος, Ἀνδρέας μοναχὸς και ἡγούμενος, Ἀρσένιος μοναχὸς και ἡγούμενος, Γαβριήλ μοναχὸς και ἡγούμενος, Δαμιανὸς μοναχὸς και ἡγούμενος, Νικηφόρος μοναχὸς και ἡγούμενος, Βασίλειος μοναχὸς και ἡγούμενος, Βασίλειος μοναχὸς και ἡγούμενος, Συμεὼν μοναχὸς και ἡγούμενος. Μᾶρκος μοναχὸς πρεσβύτερος και ἡγούμενος Κοσμάς μοναχὸς και ἐκκλησιάρχης, Θεόφιλος μοναχὸς και ἡγούμενος, Νικόλαος μοναχὸς και ἡγούμενος ὁ καλλιγράφος, Σέργιος μοναχὸς και ἡγούμενος, Κοσμάς μοναχὸς και ἡγούμενος, Κοσμάς μοναχὸς και ἡγούμενος ὁ τοῦ Θεοκτίστου, Δημήτριος μοναχὸς και ἡγούμενος, Λάζαρος μοναχὸς και ἡγούμενος, Συμεὼν μοναχὸς και ἡγούμενος, Ἀντώνιος μοναχὸς και ἡγούμενος, Θεόδουλος μοναχὸς και ἡγούμενος, Νικηφόρος μοναχὸς και πρεσβύτερος, Σάββας μοναχὸς και ἡγούμενος και κουκουκλίσιος.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΑΣΙΑ

Παντ. Πάσχου «Σώφρων μεμηνός», Ύμνα-
λογικά εις Ἅγιον Νεκτάριον τὸν Καρεώ-
την μετὰ τοῦ βίου καὶ τῆς Ἀκολουθίας αὐτοῦ,
Ἀθῆναι 1979.

νείαν διαφόρων προβλημάτων... καὶ ἀφιερῶνται
εἰς ὄλους τοὺς πνευματικοὺς ἐργάτας τῆς Ἐκ-
κλησίας...».

Πραγματικὰ ἀποτελοῦν καλὸν ὑπόδειγμα συν-
τόμου καὶ περιεκτικοῦ κηρύγματος καὶ διακρί-
νονται γιὰ τὴν σαφήνεια, τὴν θεολογικὴ θεμελί-
ωση, τὴν δυνατὴ ἐπιχειρηματολογία καὶ τὸν νευ-
ρώδη παλμὸς τῶν ἢ δὲ ὅπλη καθαρευούσων γλῶσ-
σα, διευκολύνει στὴν διατύπωση τῆς σκέψεως
τοῦ σεμνοῦ ἐργάτου τοῦ Εὐαγγελίου, ἄλλα καὶ
ἐπιτυγχάνει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν ἐπαφή του με-
τὸν ἀναγνώστη.

Συνιστῶμεν τὸ ὥραϊον βιβλίον καὶ συγχαί-
ρομεν τὸν συγγραφέα.

Γ. Δ. Κακριμάνη, «Ποιήματα» Ἐκλογὴ, Ἀ-
θῆναι 1959.

ἮΝ ποιητικὴ Συλλογὴ
τοῦ μακαρίτη φίλου νο-
μικοῦ καὶ ποιητοῦ δὲν ἐ-
ξέδωσεν ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ὁ
υἱὸς του, σὰν ἀπότιση
χρέους πρὸς τὸν πατέρα
του, ποὺ τόσον ἀδόκητα
ἀπεδήμησε.

Ἡ στήλη αὐτὴ δὲν πα-
ρουσιάζει συνήθως ποιή-
ματα. Ἀλλὰ ὁ ὑποφαινόμενος, φίλος τοῦ μακα-
ρίτη Κακριμάνη, αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωση, σὰν
μνημόσυνο, μαζὺ μετὰ τὴν προσευχὴ του γιὰ τὴν
ἀνάπαυση τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς του ἐν κόλποις Ἀ-
θιναίων, νὰ δηλώσῃ τὸ πόσο ἐκτιμοῦσε τὸν ἀδελ-
φὸ ἐν Χριστῷ, τὸν ἐπιστήμονα καὶ τὸν Χριστιανὸ
ποιητὴ καὶ συχνὰ προσκυνητὴ στὰ μοναστή-
ρια τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἡ πράτης τοῦ ἀνδρὸς, ἡ βαθεῖα ἀγάπη του
γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ πνευματικὸ του βάθος καὶ
τὸ ἐλληνορθόδοξον ἦθος τὸ ἀντικατοπτρίζονται
μέσα στὴν ποιητικὴ Συλλογὴ, ποὺ με ταπείνωσι
καὶ φιλαδελφία ἐκθέτει τὰ χριστιανικὰ αἰσθη-
ματά του.

Στὶς ἀρετὲς τῆς Συλλογῆς εἶναι καὶ ἡ σαφή-
νεια. Ὁ ἴδιος γράφει γιὰ κάποιους (Χριστιαν-
νοὺς) ποιητὲς, ποὺ ἔχουν προσχωρήσει στὸ ἔρε-
θος καὶ τὸν γνόφου τοῦ ἀκαταλαβίστικου στὴν
ἐκφραση: «... ἂν ὁ ποιητὴς νομίζει, ὅτι ἡ ποί-
ησή του εἶναι χριστιανικὴ, ἐνῶ εἶναι ἀκατάληπτη
στοὺς 99 ἀπὸ τοὺς 100, αὐτὸ, νομίζουμε, δείχνει
ἐλλειψη ἀγάπης... Οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ, μετὰ τὴν
ἀνυπέρβλητή τους ποιητικότητα, εἶναι προσιτοί

Μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἀνιχνεύεται κριτικῶς
ἡ γραμματεία ποὺ ἀναφέρεται τόσον στὸν Βίον,
ὅσον καὶ στὴν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Πατρός,
γιὰ ν' ἀναδειχθοῦν ἀμφοτέρω ἀπηλλαγμένα ἀπὸ
ἄφευκτα λάθη.

Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀποκατάσταση τῶν κει-
μένων, ὁ κ. Πάσχος, χρησιμοποιοῖ εὐστοχα τὴν
ὑπάρχουσαν ἡμετέρα καὶ ξένη βιβλιογραφία καὶ
ἔτσι ἔχομεν πλεόν ἀποκεκαθαρισμένον τὸν θαυμά-
σιον βίον τοῦ ἁγιορείτου Ὁσίου Νεκταρίου, τέκ-
νου τῆς ἀγγελοτόκου ἐρήμου.

Εἶθε ὁ «σώφρων μεμηνός», ἅγιος Πατήρ, με-
τὰ τὴν πρεσβείαν σου πρὸς τὸν Κύριον, νὰ με-
ταδώσῃ στοὺς τιμωτὲς τὴν μνήμη σου καὶ στὸν
κοπιῶσαντα φίλον θεολόγον κατὰ ἀπὸ τὴν σώ-
φροναν «μανίαν» σου, τὸν θεῖον ἔρωτά σου, ποὺ
διακρίνει τοὺς Ἁγίους τῆς Ὁρθοδοξίας μας.

Χρυσοστόμου Κακουλίδη, Ἀρχιμανδρίτου,
Ἐλευθέρα πνευματικὰ θέματα, Βέροια
1980, σελ. 254.

ΡΟΚΕΙΤΑΙ γιὰ 50 ἄρ-
θρα του δημοσιευθέντα
στὸ Δελτίον τῆς Μητρο-
πόλεως Βεροίας καὶ ἤδη
κωδικοποιηθέντα ὑπὸ τοῦ
ἀνωτέρω εὐλαβοῦς Θεολό-
γου. «Μακρυὰ ἀπὸ δυσνό-
ητα θεολογικὰ διανοήμα-
τα, πάντοτε δὲ με θεολο-
γικὴν καὶ ρεαλιστικὴν
ἄρθρα αὐτά, μίαν ἐρημη-

θεῖαν, προσφέρουν τὰ

ΛΟΘΗΚΗ
ΠΥΡΡΑΚΗ ΚΙΒΩΤΟΣ

σ' όλες τις ψυχές όλων των αιώνων».

“Ας τ' άκούσουν οι ποιηταί και οι λογοτέχνα και οι θεολόγοι και οι θεολογούντες, που «τίθενται την ισχύν έν τη άσφαεία» των. “Άξιός ό μοις θός του ποιητού κ. Ν. Τυπάλδου για την κοπιώδη επίμελεια παρυσιάσεως άρτια της Συλλογής του ήσυχίου μακαρίου φίλου μας.

Μιχαήλ Καρδαμάκη, Πρωτοπρεσβυτέρου «'Ορθόδοξη πνευματικότητα» (ή αυθεντικότητα του ανθρώπινου ήθους) Έκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ.

ΕΥΧΗ τής στήλης αυτής, για να μάς δίνη ό ΑΚΡΙΤΑΣ περισσότερο Πατερικά διβλία, έγινε πραγματικότητα με τό διβλίό αυτό του Πρωτοπρεσβυτέρου π. Μιχαήλ Καρδαμάκη.

Πραγματικά πρόκειται για ένα διβλίό που εκφράζει την 'Ορθόδοξη πνευματικότητα στις ποικίλες εκφάνσεις της. Και μπορούμε ακόμα, να ισχυρισθούμε ότι, άν τα δόγματα της Έκκλησίας είναι ή έξωτερικευση των έμπειριών της, οι προβαλλόμενες έμπειρίες - δόναια του διβλίου συνιστούν την δογματική διδασκαλία της και διαμορφώνουν 'Ορθόδοξη δογματική συνείδηση· δηλαδή διασώζουν αυτό που ό σ. όνομάζει «αυθεντικότητα του ανθρώπινου ήθους».

Τόν θεολόγον - ιερέα του Θεού, ό ύποφαινόμενος, για πρώτη φορά γνωρίζει από τό διβλίό του. “Ας μη έπαρθη για τό κυριολεκτικά θεολογικώτατον έργον του, για τό απλούστατον λόγον, ότι είχε την εύνοια του Θεού να γεννηθή σε μία περίοδο «άναγεννήσεως» τής 'Ορθόδοξης θεολογίας και να έπωφεληθή από την εργασίαν άλλων. “Άλλοι κεκοπιάκασα και (αυτός) εις τόν κόπον αυτών εισεληλυθε». Απόδειξη, ή πλουσιωτάτη πατερική και θεολογική διβλιογραφία που παραθέτει παράλληλα στα θέματά του.

“Ας μάς συγχωρήση ό π. Μιχαήλ για την σύσταση αυτή, αλλά αυτήν δίδω σε όλους τους νέους θεολόγους, που διαβέτουν πνευματική αίσθηση — γιατί υπάρχουν και πολλοί που «δουλεύουν» ακόμα στα «πτωχά στοιχεία του κόσμου» — για να είναι ταπεινοί και έπιεικείς στους παλαιότερους, που δέν αξιώθηκαν των συγχρόνων δωρεών του Θεού.

‘Ο σ. είναι άξιός έπαίνου γιατί άφομοίωσε τις έμπειρίες - γνώσεις των 'Ορθόδοξων θεολόγων και έδωσε σε μία επαγωγώ σύνθεση όλόκληρη την διδασκαλία τής Έκκλησίας για να βιωθή υπό των φωτομόρφων τέκνων της και να γίνουν «θείας φύσεως κοινωνοί».

Έπίσης, ό π. Μιχαήλ, είναι άξιός εύφήμου

διακρίσεως, που δέν υπέκυψε στον πειρασμόν τής μεγαλομανούς, σκοτεινής και ένθουσιώδους έξείσεως, άποφθεγματικότης και στριφνότητος, που πάσχουν κάποιοι σύγχρονοί του θεολόγοι, που με σύνεση και ταπεινό φρόνημα μάς έδωσε τόν πλούτον τής θεολογίας με απλότητα ύφους, με σαφήνεια νού και καταληπτή φράση. Εύχομαι να συνέλθουν εις έαυτούς και να μιμηθούν τό ήθος του ύφους του ιερέως θεολόγου, που έναρμονίζετ αι πλήρως στην προσπάθειά του ν' άναδείξη την «αυθεντικότητα του ανθρώπινου ήθους».

Δημήτρη Βασιλειάδη, άρχιτέκτονα «'Αγιονόρος», 'Αθήνα 1979.

ΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ τό διβλίό αυτό δέν ξεύρεις τί άκριβώς είναι. Είναι Ένα Λεύκωμα με πλήθος άσπρόμαυρων φωτογραφιών και όλίγων έγχρωμων, παρμένων από τό “Άγιον Όρος, με τις σχετικές λεζάντες ή λογοτεχνικές σημειώσεις, για τα «καθ' έκαστα» του “Άθω, με έποπτικήν άπόδοση;

Θά δυσκολευότανε κανείς να ύποθέση ότι, ό σ. και «φωτογράφος» αυτού του Λευκώματος, με τις 215 σελίδες, δέν είναι Ένας ποιητής άν δέν δήλωνε ό ίδιος ότι είναι άρχιτέκτονας άθηναίος με σημαντικές έπιστημονικές εργασίες στον τομέα τής άρχιτεκτονικής. Πάντως ψηλαφητά δέβαιον είναι, ότι έχει πολλήν αγάπη στο “Άγιον Όρος, απ' όπου άναβλύζει ή γνώση του για τό μεσαιωνικόν αυτό μοναστικόν κέντρον των 'Ορθόδοξων και, στη συνέχεια, παφάλλουν στην ψυχή του κύματα θαυμασμού.

Λοιπόν αυτή ή σύνθεση αγάπης, γνώσεως και θαυμασμού, είναι ή πηγή απ' όπου ό σ. άντλει την έπιλογή των βυζαντινών κτισμάτων, των τοπίων, που περιγράφει με λογοτεχνική μορφή και ποιητικόν λόγον, χρησιμοποιώντας άρχιτεκτονικούς όρους.

Βέβαια, ό ένοραματικός τρόπος προσπελάσεως, σε ένα χώρο κυριολεκτικά ύπερβατικόν, μπορεί να ίκανοποιή τις αισθητικές και διαισθητικές έφέσεις κάποιων ψυχών, όμως τό «θέμα» δέν έξαντλείται έτσι.

“Όσον και άν τα κίνητρα όράσεως και μεταμορφωτικής τάσεως επί των κτισμάτων και των σχημάτων του άθωνικού περιβάλλοντος είναι μεταφυσικά, ή «ψυχή» τους όμως είναι μοναστική πνευματική. Και σαν τέτοια, μόνον ή 'Ορθόδοξη θεολογία θα μπορούσε να την έρμηνεύση μέσα στα πλαίσια τής άκκητικής και ήσυχαστικής παραδόσεως.

Σάν ένα θαυμάσιον αισθητικό έργον τό «άγιονόρος» μπορεί να έκτιμηθή άνεπιφύλακτα και να

συνοδοιοποίηση με τὸ «Ἅγιον Ὅρος» τοῦ Παπαντωνίου. Ὅμως ἀδυνατεῖ να ἐρμηνεύσῃ τὸ πνευματικὸν «Ἅγιον Ὅρος» στὶς διαστάσεις, ποῦ προσδιορίζουν οἱ μοναστικοὶ ἀγῶνες καὶ οἱ θεοῦμενοι μοναχοὶ, ὕστερα ἀπὸ τὴν διὰ βίου πάλη με τὰ πάθη καὶ τοὺς δαίμονες. Γι' αὐτὸ, τὸ βιβλίον τοῦ Παπαντωνίου, ποῦ ὁ σ. θεωρεῖ ἄριστο, δὲν εἶναι καλὸς ὁδηγὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἀντίθετα μάλιστα, τὸ κακοποιεῖ, ἐρμηνεύοντάς το βωδδικά!

Ἐὰν ἀποδεχόμεθα πλήρως τὸ «ἀγιοφόρος», ὡς ἐρμηνευτικὸ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, θὰ ἀδικοῦσαμε τὸ δεύτερον. Ἄν πάλι τὸ ἀπορρίψαμε, θὰ δείχναμε ἀδυναμία ἐπισημάνσεως τῶν ἀγαθῶν προθέσεων τοῦ σ. καὶ θὰ ἀδικοῦσαμε τὴν ὥραία προσφορά τοῦ πρὸς ἐκείνους, ποῦ εὐρίσκονται στὸν πρόνασον, ἀλλὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ προσπελάσουν στὸν κυρίαρχο ναὸν καὶ ὕστερα στὰ «ἅγια τῶν ἁγίων». Καὶ ὁ καλὸς ἀρχιτέκτων γνωρίζει πόσον ἐπιζήμιον λάθος εἶναι νὰ ἐκλάβῃ κανεὶς τὸν Νάρθηκα ὡς τὸ Ἄδυτον!

Δημοσθένη Γούλα, «Οἱ χωριανοί μου», β' ἔκδοσις, Ἀθήνα 1978, σελ. 190.

ΣΤΕΡΑ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ «Ἐνας λεβέντης ροβολαίει», ὁ φίλος κ. Γούλας, ἐδημοσίευσε καὶ τὸ κρινόμενο, ποῦ ἀποτελεῖ μιὰ συλλογὴ ἀπὸ διηγήματα - ἀναμνήσεις τοῦ σ. ἀπὸ τὴν ὀρεινὴ πατρίδα του.

Ὁ σ., παρ' ὅτι χρόνια τώρα ὑπηρετήσεν ὡς λειτουργὸς στὶς κορυφές τῆς πολιτικῆς πυραμίδος μέσα στὴν «δουλοπαροικία» τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ἔγραψε ὁ Παπαδιαμαντῆς, ὅμως παρέμεινε στὴν ψυχὴ γνήσιος Ρουμελιώτης, ὅπως ἦταν ζυμωμένος με τὶς παιδικές καὶ νεανικὲς ἀναμνήσεις.

Γιὰ νὰ λυτρώναται ἀπὸ τὴ θάνασις καὶ ἀπάνθρωπη ζωὴ τοῦ «κλεινοῦ ἄστεως», ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μεταδίδῃ τὸ ἄρωμα τῆς ὑπαίθρου, με ὅλες τὶς δυσκολίες καὶ ἀφελότητές της, ὁ σ. καταγράφει τὶς παλιές του ἐμπειρίες ἀπὸ τὴν ὀρεινὴ πατρίδα του, με τοὺς βοσκούς καὶ τὶς στάνες καὶ με τοὺς ἀπλοϊκοὺς τύπους τοῦ χωριοῦ, ὅπως ὁ Παπαδιαμαντῆς περιέγραφε τοὺς ἀπλαστους νησιώτες του με τὶς σκαμπαβίες, τὰ «λαδικὰ» καὶ τὰ ἐξωκλήσια.

Καὶ ὅπως προλογεῖ τὸ βιβλίον ὁ Ρήγας Γκόλφης, μπορούμε νὰ ἐπαναλάβουμε: «Μὲ τὴν ἀπεριττὴ ἀφήγηση ποῦ τὰ διακρίνει, με τὴν ἀφέλεια τῆς περιγραφῆς, τῆς ζωντανία, τὸ ἐλαφρὸ χιούμορ, τὴ γλωσσικὴ ἀπλότητα ποῦ φανερώνει τὴ χάρι τῆς δημοτικῆς της, ἱστοροῦν τὴ φυσιογνωμία καὶ τὸ χαρακτῆρα τῶν λογίς συμβολικῶν τύπων ποῦ ἀποτελοῦν τὴν ἡγετικὴ καὶ ἐξέχουσα τάξῃ τοῦ ἰδιαίτερου ἐπαρχιακοῦ πολιτισμοῦ...», ἀλλὰ δίνουν, προσθέτουμε, καὶ τὴν δυ-

νατότητα στὸν καλὸν χριστιανὸν συγγραφέα νὰ κενώσῃ τὴν νοσταλγία του γιὰ ὅ,τι συνδέθηκε ἢ ψυχῇ του, πρὶν κινδυνεύσῃ νὰ συμπιγῇ ἀπὸ τὶς ἄκανθες τῶν μεριμνῶν τοῦ βίου. Οἱ ὁποῖες, ὅσον καὶ ἂν εἶναι συντηρημένες με τὴν ζωὴν, ὅμως φέρουν καταστροφὴν στὴν ψυχῇ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος συνιστᾷ ἐγγύγορη: «Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρῆθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μῆθι καὶ μερίμναις διαιτικαῖς, καὶ ἀφνήδιος ἐφ' ἡμᾶς ἐπιστῆ ἡ ἡμέρα ἐκείνη» (Λουκ. 21, 34).

Ν. Δ. Τριανταφυλλοπούλου, «Δαιμόνιο μεσομβρινὸ» (ἔντεκα κείμενα γιὰ τὸν Παπαδιαμαντῆ) Ἀθήνα 1978, σελ. 152.

ΝΩΣΤΟΝ εἶναι ὅτι ὁ Παπαδιαμαντῆς μέσα στὸν κύκλον τῶν λογίων Ἑλλήνων εἶναι «σημεῖον ἀντιλεγόμενον» καὶ «κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν». Οἱ ἀντι-λογίες ὀφείλονται στὴ διάφορη κοσμοθεωριακὴ τοποθέτηση τοῦ Παπ. καί, κυρίως, στὴν ἀναμφισβήτητὴ Ὁρθόδοξη πίστη του. Δὲν εἶναι ἐκκλητικόν, ἐπομένως, ἐὰν ἀπορρίπτουν, οἱ «περὶ τὴν πίστιν ναυαγήσαντες», τὸν Παπ. σὰν λογοτέχνη, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἦταν πιστὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας.

Μπροστὰ στὴν ἀντιπαπαδιαμαντικὴ ἄσθη καὶ ἀντιπνευματικὴ συγχορδία, «παροξύνεται τὸ πνεῦμα» τοῦ φίλου φιλολόγου καί, κατὰ καιρούς, ἀπὸ συνείδησις χρέους ἔγραψε κατὰ τῆς «τεχνικῆς νύχτας» ποῦ δημιουργοῦν ἐκείνοι «ὅπου μάχονται νὰ βουλιάξουν τὸν Παπ.».

Σ' αὐτὴ τὴν προσπάθειά του ὀφείλονται τὰ «ἔντεκα κείμενα», ποῦ ὁμολογῶ ὅτι ἀποτελοῦν τὴν καλλίτερη «προστασία» τοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου Σκιαθίτη διηγηματογράφου, ἠθογράφου καὶ ψυχογράφου, ἂν καὶ «οἱ λόγοι καὶ οἱ ἀντίλογοί μας δὲν ἔχουν τὴ δύναμις νὰ ἐμποδίσουν τὸν Παπαδιαμαντῆ, ποῦ καθάλας πάντα τὰ κύματα τῶν καιρῶν μας, διαπρόντιος Ζωντανὸς Ταξιδιδῆς», ὅπως γράφει ὁ κ. Τρ.

Βέβαια, ἂν δὲν κινδυνεύῃ ὁ Παπ., ὅμως κινδυνεύει ὁ λαός μας — τοῦλάχιστον αὐτοὶ ποῦ ἀντὶ νὰ διαβάσουν Συναξάρια καὶ Βίους Ἁγίων, διαβάξουν λογοτεχνία καὶ ποίηση, δεκτὲς βέβαια ὅταν ὑπηρετοῦν τὴν Ὁρθοδοξία — νὰ χάσῃ τὸν Ὁρθόδοξον προσανατολισμόν του, ἂν, γιὰ τὴν πρόσβασή του στὰ βαθύτερα καὶ τελειότερα τῆς ἀγιωτάτης Πίστεώς μας, δὲν ἔχει χειραγωγούς σὰν τὸν «κύρ Ἀλέξανδρο», τὸν ἐξάδελφόν του, τὸν Κόντογλου.

ΤΑ ΣΕΠΤΑ ΦΡΟΥΡΙΑ

ἂ ἤθελα νὰ ἐπανέλθω σὶδ θέμα τῶν σεπτῶν φρουριῶν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Σινᾶ καὶ τὰ Μετέωρα, γιὰτὶ θὰ δώσωμεν ὅλοι λόγον στὸν Θεὸν ἐὰν ἀπὸ ἀμέλειά μας ἀφήσομε τὰ «ἀγαπητὰ σκηνώματα» τοῦ Κυρίου καὶ χαρῶν ἀπὸ τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησίας, μὲ συνέπεια τὸ μὲν μοναστήριον τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης νὰ περιέλθῃ στὴν κατοχὴ τῶν αἰγυπτίων, τὰ δὲ Μετέωρα νὰ γίνουν ἀντικείμενα ἐνὸς διεφθαρμένου τουρισμοῦ.

Τὸ πρόβλημα ἀμφοτέρων βρῖσκεται στὴν ἐπικίνδυνη ἀπάνδρωσή τους. Ἀκόμα καὶ ἡ συνοδικοποίηση τῶν Μετεώρων — πρόταση τῶν Α.Δ. πὸν βρῆκε σιὸς ἐκκλησιαστικὸς κύκλος ἐννεμῆ ἀπήχηση — δὲν διευκολύνει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴ λύση τοῦ προβλήματος, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖται, προκειμένου γιὰ τὴν συνοδικοποίηση, σχηματισμένον ἡγουμενοσυμβούλιον, ἀνύπαρκτον βέβαια, πλὴν τῆς γυναικείας Μονῆς τοῦ ἁγίου Στεφάνου.

Οἱ ἐκεῖ Πατέρες, ταλαιπωρημένοι ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὑποχρεώσεων των, εὐχαρίστως θὰ ἐδέχοντο τὴν λύση, πὸν ἀπεδείχθη σὶδ ἅγιον Ὅρος ὡς ἡ μόνη ἀποτελεσματικὴ: δηλ. τὴν εἴσοδο μικρῶν ἀδελφοῦν σιὸς Μονές, πὸν μαζὺ μὲ τοὺς παλαιούς ἀδελφούς νὰ ἀναλάβουν τὴν ὀργάνωση καὶ ῥύθμιση τῆς μοναχικῆς τῶν ζωῆς.

Ἀπὸ προσωπικὴ πείρα διεπίστωση, ὅτι σιὸς μόνες τῶν Μετεώρων, πὸν βρῖσκονται ματαξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς», παρ' ὅλα

τὰ τουριστικὰ κύματα, εἶναι δυνατὸς ὁ μορασμός καὶ μποροῦν νὰ ἐπιδοῦν ἱεραποστολικά, σὰν κέντρα Ὁρθοδοξίας καὶ μάλιστα σιὸς ξένους, πὸν διαπορεύονται ἐν σκότει, ἀπὸ γλωσσομαθεῖς μοναχοὺς. Τὰ αὐτὰ ισχύουν καὶ γιὰ τὴν οσεδάσμία μὸνῆν τοῦ Σινᾶ.

Δὲν νομίζουμε, ὅτι ἡ ὄχληση πὸν ὑφίσταται τὰ Μετέωρα ἀπὸ τὶς χιλιάδες ἐπισκέπτες χωρὶς φιλοξενεῖα καὶ παραμονὴ ἐντὸς τῶν μονῶν, εἶναι περισσότερη ἀπὸ τοὺς ὀλιγαριθμοὺς φιλοξενουμένους καὶ παραμένοντες μέσα σιὸς ἰ. μόνες τοῦ ἁγίου Ὁρους. Χρειαζέται πάντως κάποια ἄνσῖα τῆς προσωπικῆς μας ἀνέσεως γιὰ νὰ διασωθοῦν τὰ κέντρα αὐτὰ τῆς εσσεβείας, πὸν ἀναπαύουν καὶ ἐνδυναμώνουν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ.

Ο ΠΑΤΗΡ ΦΙΛΘΕΟΣ

οριωμένος τὰ 95 χρόνια του καὶ τὶς πολλὲς ἀρετεῖς του, ὀλόλευκος σὶδ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ, μὲ πλοῦσια διακονία στὴν Ἐκκλησία, κοσμημένος μὲ τοὺς «καρπούς» τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μὲ τὸ «πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς» ἀπὸ τὴν νεανικὴ του ἡλικία, ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον, πὸν ἀγάπησε καὶ ὑπηρετήσε σ' ὅλη τὴ ζωὴ του, ὀ πλέον γνωστὸς στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ πνευματικὸς, ὀ ἡγούμενος τῆς μονῆς Δογγοβάδας Πάρου πατῆρ Φιλόθεος.

Ἀγωνίστηκε ἀπὸ τῆς παιδικῆς τοῦ ἡλικίας κατὰ τῆς σαρκός, τοῦ κόσμου καὶ τοῦ διαβόλου καί, μὲ τὴν ἀντιροσφον χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀνεδείχθη νικητῆς καὶ τροπαι-

οὔχος σὸν δόσις, ἱερέας καὶ κατὰ προαίρεση μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ὑποφαινόμενος ἐγνώρισε τὸν ἄνδρα ἀπὸ 20ετίας καὶ διεπίστωσε τὴν βαθειάν του ταπεινώση, τὴν χριστιομίμητη πρασίτητα, τὴν ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀγάπη του πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ τὴν ἐλεήμονα καρδίαν του πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανούς, πὸν ὀδηγοῦσε σὲ μετάνοια μὲ τὶς διδαχὰς του καὶ τὰ ἐκ θαθέων δάκρυά του μαζὺ μὲ τὶς ἀδιάλειπτες προσευχὰς του.

Ἄνεχώρησε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ εἰσηλθε στὴν αἰωνιότητα, πὸν μὲ καθαρὸν ὄμμα τῆς ψυχῆς ἔβλεπε, μὲ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἔως τότε, πὸν διὰ σημείων ὁ Θεὸς θὰ ἀποκαλύψη τὴν ἀγιότητά του, ἄς προσευχώμαστε ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του, ἀνυψούμενοι ἀπὸ τὴν οεπιτὴν μνήμην του.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας του γράφει πνευματικὸν του τέκνον καὶ θὰ διαβάσουμε προσεχῶς ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς «Ορθοδόξου Κυψέλης».

ΣΩΜΑΤΕΙΑΚΕΣ ΑΝΤΙΛΟΓΙΕΣ

υποῦμαι, ἀλλὰ δὲν θὰ παρακολουθήσω τὸν προσφιλέστατον πρεσβύτερον π. Γεώργιον Μεταλληνὸν σὶς ἀντιλογίαις του ἐπὶ τοῦ σημειώματός μας σὶς Α.Δ. περὶ τῆς δημοσπονδιοποιήσεως ἢ ἐνόητις ἢ συνεργασίας τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν σωματείων τῆς πατρίδος μας.

Ἡ στάση μας εἶναι μετριωπαθῆς σὶς θέμα, πὸν τὸν ἀπασχολεῖ. Μὰς ἐρώτησε καὶ ἀπαντήσαμε. Ἔτσι φρονοῦμεν. Δὲν ὑποχρεούμεθα νὰ ἐμπλακῶμεν σὶς κυκλώματα τῶν ἀντιλογιῶν γιὰ ζητήματα ἀπὸ τὴν φύση τους ἀντιλεγόμενα. Πάντως ἢ ἐκτροπὴ ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ σημειοῦται μὲ τὴν ἀναφορὰ σὶς Μακράκη, σὶς ὑποδείγματα σκέψεως καὶ δράσεως.

Ὁ σεβαστὸς πρεσβύτερος, ἄς μὰς ἐπι-

τρέψη νὰ παρακολουθῶμεν ὡς θεαταὶ τὰ ὀρώμενα, εὐχόμενοι νὰ μὴν βλάψουμε μὲ τὶς ἀγαθὰς μας διαθέσεις τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ «ἂν τις ἀλλῆ οὐ σιεφανοῦται ἂν μὴ νομίμως ἀλλήση». Ἡ πείρα τῶν πραγμάτων θὰ φανερώση ὅτι ἀκόμα ἀγνοοῦμε. «Καλὸν (ὄμως) χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν». Καὶ νομίζουμε, ὅτι πρέπει νὰ μὰς συνέχη ὁ φόβος, μήπως βλάψουμε ψυχὰς «δι' ἃς Χριστὸς ἀπέθανε».

Αὐτοὶ πὸν μιλᾶνε γιὰ δραστηριοποίηση τῶν διαφόρων ὀργανώσεων ἢ τῶν «ἐνωμένων χριστιανικῶν δυνάμεων», φαίνεται πὸς δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τῶν τὶς ἀδυναμίες, τὶς ἀτέλειες καὶ τὰ πάθη τῶν μελῶν τῶν.

Ἀντίθετα μάλιστα, ἀξιολογοῦντες τὶς κινήσεις τῶν μὲ πεισιτικά - ἠθικιστικά μέτρα, εὐρίσκουν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καθαρούς, κ' ἐπομένως μὴ ἔχοντας ἀνάγκη μετανοίας καὶ συντηριζομένης προσεσχῆς, πὸν ὀδηγεῖ σὶς «ταμείον» μας καὶ σὶς «τελωνικὸν» ἦθος.

Ὅταν δὲν ἔχουμε τὸ μακάριον «τελωνικὸν» ἦθος, ἀλλὰ τὴν αὐτοσυνειδησία τῆς ἠθικῆς μας, ἐπόμενον εἶναι νὰ μετράμε τὴ δύναμιν τῶν «χριστιανικῶν δυνάμεων» καὶ νὰ θεωροῦνται ἀκατανόητα αὐτὰ πὸν γράφουμε.

Ὅπως ἀκριβῶς ἐσκέπτετο καὶ δροῦσε ὁ Μακράκης, ὁ ὁποῖος ἔβλεπε τὸν ἑαυτὸν τὸν «δεδικαιωμένον» ὡς τελειώσαντα τὴν μετάνοιά του — ἂν ἔχη ποτὲ τέλος ἢ μετάνοια — καὶ ἀναμετρώμενον μὲ τὴν ἀγιότητα τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ, ὅπως ἔγραφε, εἶχε «ισόχριστον καρδίαν»! Ἴδου πὸν ὀδηγοῦν οἱ δύο ἀγνοίες: τῆς ἀπειρης εὐτελείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀπειρης ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ.

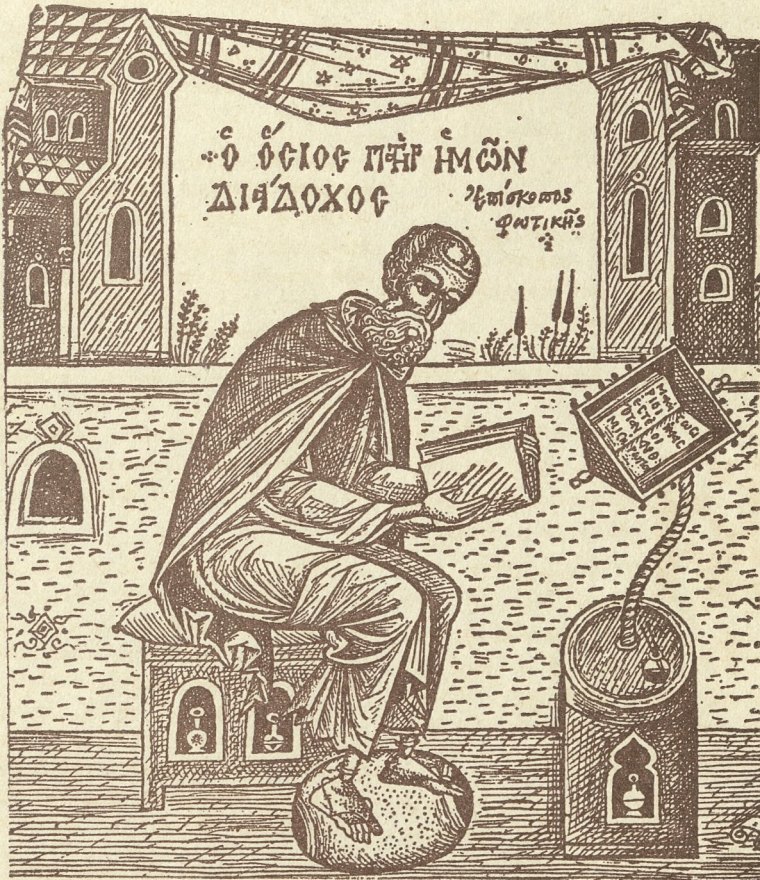
Λοιπὸν, τί νὰ τὸν κάμωμεν τὸν ἀριθμὸν; Τί ἀξία ἔχουν 20.000 χαλασμένα ἀγὰ μπροστὰ σὲ ἓνα φρέσκο; Ἡ ἀντίθεσή μας σὶς «δημοσπονδιοποίηση» κ.λ.π. ἀρχίζει ἀπὸ τὴν χάριτι Χριστοῦ γνώση τῆς ἑσωτερικῆς ἀθλιότητος τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν αὐτὴ ἢ ἑσωτερικὴ ἀθλιότης ἀποτελεῖ πραγματικότητα πὸν ἐπιβάλλει θερα-

πεία, ἡ θεραπεία δὲν ἐπιτυχάνεται μὲ τὴ δράση πρὸς τὰ ἔξω: «ἀδελφέ, ἄφες ἵνα ἐκβάλω ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου...», ἀλλὰ μὲ τὸν κλαυθμὸν ἐπὶ τὴν μονογενῆ μας νεκρῆ ἀπὸ τὰ πάθη ψυχῆ καὶ μὲ τὴν παραδοσιακὴ ἀσκησι, ποὺ ἐλκύει τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ.

Φοβούμενος λοιπὸν ἀπὸ μιὰ ἐνδεχομέ-

νη ἔξαρη τοῦ ὀργανωσιακοῦ ἠθικισμοῦ, ποὺ ἄφεμα καταπιά σὲ συνδικατὰ ἀρετῆς, ἐπαναλαμβάνω: μετάνοια, μετάνοια, μετάνοια. Ὅταν μετανουῶμεν ἀγιαζόμεθα. Ἀγιαζόμενοι φωτιζόμεθα καὶ ἔτσι φωτίζουμε καὶ τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν καὶ ἔτσι μόνο γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἰστορία διαμορφώνεται «ὡς οὐκ οἶδαμεν». ἑ.μ.δ.

Ὁ ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς, ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους μυστικούς Πατέρας τοῦ 5ου αἰῶνος, συγγραφεὺς τοῦ φιλοκαλικοῦ κειμένου τὸ «Ἐκατὸν Γνωστικὰ Κεφάλαια». (Κείμενο, μετάφραση, σχόλια καὶ Εἰσαγωγή, μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου).

Κεντρικὴ πώληση: Στυλ. Κεμεντζετζίδης,
Καμβουνίων 1, Θεσσαλονίκη, τηλ. 266.755

ΒΑΘΜΙΚΟΪΟΥΝΑΡΧΟΪ

ΠΑΡΟΡΕΤΙΚΟΝ
ΤΕΡΤΙΟΝ

72
74

ВОСТОК И ЗАПАД
ИСТОРИЯ И ГЕОГРАФИЯ

Восток и Запад

79
74